MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

MARTYNAS KALVELIS
VERSLO TEISĖS PROGRAMA

SPORTO VEIKLOS SUTARTIS KAIP CIVILINIŲ SUTARČIŲ RŪŠIS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Egidijus Baranauskas

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS....3
1. SPORTO VEIKLOS SUTARČIŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS....7
1.1. LR norminiai teisės aktai....7
1.2. Tarptautiniai teisės aktai....10
1.3. Tarptautininių ir nacionalinių sporto organizacijų statutai ir taisyklės....12
1.4. Tarptautinių ir nacionalinių sporto organizacijų teisės aktų bei norminių teisės aktų santykis....16
1.5. ES teisės įtaka....19
2. SPORTO VEIKLOS SUTARTIES VIETA SUTARČIŲ TEISĖJE....21
2.1. Sporto veiklos sutarties vietos sutarčių teisėje nustatymo reikšmė....21
2.2. Civilinių ir darbo sutarčių bruožai, jų panašumai ir esminiai skirtumai....22
2.3. Sporto veiklos sutartis – civilinės sutartis....26
3. SPORTO VEIKLOS SUTARTIES ELEMENTAI....40
3.1. Sporto veiklos sutarties forma....40
3.2. Sporto veiklos sutarties šalys....43
3.3. Sporto veiklos sutarties dalykas....50
3.4. Sporto veiklos sutarties turinys....50
3.5. Sporto veiklos sutarties vykdymas, pabaiga....58
IŠVADOS....64
LITERATŪROS SĄRAŠAS....65
SANTRAUKA....69
SUMMARY....70

ĮVADAS

Sportas, o ypač profesionalus, yra fenomenas, pritraukiantis viso pasaulio dėmesį. Profesionalus sportas taip pat yra milžiniška verslo mašina su puikiai veikiančias rinkodaros mechanizmais. Didžiausi pasaulio sporto renginiai, tokie kaip Olimpinės žaidynės ar Pasaulio futbolo čempionatas, susilaukia milžiniško susidomėjimo, o šių renginių televizijos transliacijas stebi šimtai milijonų planetos gyventojų.

Todėl nenuostabu, kad sportas susilaukia ne vien tik paprastų žiūrovų dėmesio. Sporto politiniai bei teisiniai aspektai taip pat kelia didelį susidomėjimą, todėl profesionalus sportas tampa tarptautinės politikos bei teisinio reguliavimo objektas. Didelis dėmesys sportui ypatingai jaučiamas Europos Sąjungoje. Tai liudija faktas, kad Europos Sąjungos (toliau – ES) Konstitucija, jeigu ji būtų vis dėlto įsigaliojusi, būtų buvusi pirmoji EB Sutartis, turinti straipsnį, skirtą sportui. Tačiau ES Konstitucijos projekto nesekmė dar nereiškia, kad sporto problemos, tarp jų ir teisinės, nėra nagrinėjamos ir dabar.

Šių problemų sprendimas palies ir Lietuvos Respubliką, kuri yra ES narė. Pažymėtina, kad Lietuvoje profesionalus sportas, kaip ir kiti socialiniai reiškiniai, turi įveikti tam tikrą pereinamąjį laikotarpį po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Nors, specialistų nuomone, Lietuvos Respublikoje reiškiasi ekonominės krizės, kuri palies ir Lietuvos profesionalųjį sportą, požymiai, pastaruoju metu buvo pastebimos teigiamos tendencijos sporte: verslo subjektai aktyviai investavo į profesionalųjį sportą, buvo išplėsta ir toliau plėtojama sporto infrastruktūra, bandoma sudaryti geresnes sąlygas vaikų ir jaunųjų sportininkų paruošimui ir tobulėjimui. Sporto klubų finansinė padėtis bent iki šiol leido šiems išlaikyti aukšto meistriškumo sportininkus, o pastarieji galėjo mėgautis gana geromis finansinėmis sąlygomis.

Toks sportininkų, o taip pat ir trenerių, bei sporto klubų tarpusavio bendradarbiavimas yra įtvirtinamas sporto veiklos sutartimis, kurios yra labai svarbus profesionalaus sporto elementas. Sporto veiklos sutartys, labiau žinomos tiesiog kaip „kontraktai“, o ir šiaip visas profesionalus sportas yra mokslinio – teisinio susidomėjimo objektas daugelyje ES šalių – visų pirma tų, kuriose dominuoja futbolas, pasižymintis ypatinga socialine galia. Negalima teigti, kad sportas Lietuvos Respublikoje nėra paliestas socialinių mokslų – egzistuoja vadybos, psichologijos, sociologijos moksliniai darbai sporto tematika. Tačiau sporto veiklos sutartis, kaip ir kiti profesionalaus sporto aspektai dar nėra buvęs atskiros teisinės mokslinės analizės objektas.

Pažymėtina, jog sporto veiklos sutartis moksliškai yra nagrinėta tik lyginant ją su darbo sutartimi ir išryškinant tik kai kuriuos šių sutarčių bruožus. Tačiau išsami sporto veiklos sutarties analizė, apimanti jos teisinį reglamentavimą, vietos teisės sistemoje nustatymą bei atskirų jos

elementų analizę dar nėra atlikta. Nebuvo analizuota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika šioje srityje, taip pat nepažiūrėta į Sporto arbitražo teismo, sporto organizacijų ginčų sprendimų organų sprendimus. Todėl sporto veiklos sutartis, kaip teisinė kategorija, yra gana miglota ir kelianti daug klausimų. Nors praktikoje, atrodytų, sporto veiklos sutarties aspektai nekelia ypatingų problemų, tačiau ši situacija gali pasikeisti. Kylanti ekonominė krizė, kuri jau dabar palietė kai kuriuos šalies sporto klubus, gali iššaukti nemažai ginčų, kylančių ypač iš sporto veiklos sutarčių, kurių reglamentavimas nėra pakankamai aiškus.

Netolima mūsų šalies praeitis parodo, jog netinkamas šių sutarčių vertinimas gali iškreipti profesionalų sportą. Praktikoje sporto veiklos sutartys dažnai būdavo prilyginamos darbo sutartims, ko pasekoje tarp sportininkų bei sporto klubų atsirasdavo tam tikti subordinaciniai santykiai. Dėl to dažniausiai nukentėdavo sportininkų interesai, o klubai išvengdavo atsakomybės.

Taigi, yra didelė tikimybė, kad tiek teismai, tiek alternatyvaus ginčų sprendimo organai turės darbo, nagrinėdami ginčus, kylančius iš sporto veiklos sutarčių tarp sportininkų ar trenerių bei sporto klubų. Minėti veiksniai ir įtakoja šios temos aktualumą. Taip bus formuojama tam tikra praktika sporto veiklos sutarčių teisėje, ko pasekoje atsiras galimybių aiškiau įvardinti sporto veiklos sutarties esmę ir jos vietą sutarčių teisėje. Todėl yra aktualu jau dabar imtis sporto veiklos sutarties, jos prigimties bei elementų teisinio nagrinėjimo.

Objektas. Baigiamojo darbo objektas – sporto veiklos sutartis. Verta paminėti, jog profesionalūs sportininkai gali būti skirstomi į tuos, kurie vykdo individualią veiklą ir užsiima individualiomis sporto šakomis, kaip pavyzdžiui – tenisas, golfas ir pan. Kita sportininkų grupė – tai komandinių sporto šakų atstovai – futbolininkai, krepšininkai, rankininkai ir pan. Visi jie gali sudaryti sporto veiklos sutartis, tačiau mūsų darbui svarbesnės bus būtent komandinių sporto šakų sporto veiklos sutartys. Visų pirma dėl to, kad jų reguliavimas yra kur kas dinamiškesnis ir įvairesnis. Be to būtent komandinėse sporto šakose sporto veiklos sutartys padeda geriau atskleisti sporto veiklos sutarties esmę.

Baigiamajame darbe apžvelgiami ir įvertinami bendrieji sporto veiklos sutarties bruožai, leidžiantys ją priskirti civilinėms sutartims. Taip pat detaliai išnagrinėjamas teisinis sporto veiklos sutarčių reglamentavimas. Taip pat darbe atskleisti esminiai sporto veiklos sutarties elementai: šalys, forma, dalykas, turinys, galiojimas ir nutraukimas.

Šio magistro baigiamojo darbo ***dalykas*** – nacionaliniai ir tarptautiniai norminiai teisės aktai, teismų nutartys, tarptautinių ir nacionalinių sporto organizacijų statutai bei taisyklės, reglamentuojančios sporto veiklos sutartis, teismų, sporto organizacijų ginčų sprendimo organų sprendimai, Sporto arbitražo teismo sprendimai sporto veiklos sutarčių srityje.

Baigiamajame darbe keliamos ***hipotezės*** **–** sporto veiklos sutarties civilinė teisinė prigimtis bei sporto veiklos sutarties pagrindinių bruožų ir elementų atitikimas civilinių sutarčių bruožams ir principams.

Tikslas ir uždaviniai. Baigiamojo darbo tikslas **–** pateikti sistemišką sporto veiklos sutarties analizę, surasti ir atskleisti esminius sporto veiklos sutarties bruožus, jų esmę.

Siekiant išsikelto tikslo, darbe sprendžiami ***uždaviniai***:

1. Atskleisti sporto veiklos sutarties nacionalinį ir tarptautinį teisinį reglamentavimą, ES teisės įtaką.
2. Nustatyti santykį tarp sporto veiklos sutartį reglamentuojančių norminių teisės aktų bei tarptautinių ir nacionalinių sporto organizacijų statutų ir taisyklių.
3. Nustatyti bei pagrįsti sporto veiklos sutarties vietą sutarčių teisėje.
4. Nustatyti sporto veiklos sutarties esminius elementus, atskleisti jų ypatumus bei esmę.
5. Pateikti praktinių pavyzdžių iš ginčų, kylančių iš sporto veiklos sutarties, sprendimų teismuose, sporto arbitražuose, padėsiančių atskleisti sporto veiklos sutarties elementų esmę.

Darbe naudoti ***metodai*** :

1. Sisteminis - siekiant visapusiškai atskleisti sporto veiklos sutarčių teisinio reguliavimo bei reglamentavimo mechanizmą, nagrinėjami skirtingos teisinės galios norminiai aktai. Tai leidžia atskleisti sporto veiklos sutarčių teisinio reguliavimo struktūrą.
2. Lyginamasis - naudotas lyginant sporto veiklos sutartis reglamentuojančius Lietuvos Respublikos teisės aktus, Europos Sąjungos teisę, tarptautinių ir nacionalinių sporto organizacijų statutus ir taisykles.
3. Sisteminės analizės metodas panaudotas nustatant teisės aktų, reglamentuojančių sporto veiklos sutartį sistemą, bei teisės normų sąveiką, taip pat nustatyti norminių teisės aktų ir tarptautinių bei nacionalinių sporto organizacijų tarpusavio ryšį ir jų visumą.
4. Apibendrinimo metodas panaudotas sisteminant surinkus faktus bei medžiagą, gautus duomenis ir nustatant išvadas.

Pagrindinės darbe naudojamos sąvokos:

Sporto veiklos sutartis - sportininko profesionalo, sportininko ar trenerio ir sporto organizacijos susitarimas, kuriuo sportininkas profesionalas, sportininkas ar treneris įsipareigoja rengtis sporto varžyboms arba rengti sportininkus, dalyvauti varžybose laikantis nustatytos sporto organizacijos vidaus tvarkos, o sporto organizacija įsipareigoja mokėti atlygį už sportinę ar

treniravimo veiklą ir užtikrina pasirengimo ir dalyvavimo varžyboms sąlygas ir jose dalyvauti, taip pat įsipareigoja vykdyti kitas sutartyje numatytas sąlygas.

Sporto organizacija - teisės aktų nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, įsisteigusios įmonės filialai arba švietimo ir mokslo įstaigos padalinys, vienijantis kurios nors vienos arba kelių šakų sportininkus, sportuotojus, sportininkus, sportininkus profesionalus ir jiems padedančius specialistus, taip pat rėmėjų bendrija, plėtojanti kūno kultūrą, sportą (sporto šaką), rengianti varžybas, sporto seminarus, konferencijas ir kitus renginius.

Sporto klubas - teisės aktų nustatyta tvarka įsteigta juridinio asmens teises turinti organizacija ir įsisteigusios įmonės filialai arba švietimo ir mokslo įstaigos padalinys, vienijantis kurios nors vienos arba kelių šakų sportininkus, sportuotojus, rėmėjus, plėtojantis sporto šaką ar kelias sporto šakas, ugdantis sportininkus ar komandas, siekiantis gerų sporto rezultatų, plėtojantis sveikos gyvensenos idėjas, turintis atributiką, tradicijas.

Sporto veikla - sportininko (gyventojo, kuris atlieka tam tikrą fizinę ar protinę veiklą, grindžiamą tam tikromis taisyklėmis ir organizuojamą tam tikra specialiai šiai veiklai nustatyta forma) rengimosi varžyboms ir dalyvavimo varžybose veikla.

Darbo struktūra. Pirmame skyriuje atskleidžiamas sporto veiklos sutarties teisinis reguliavimas. Supažindinama su nacionaliniais bei tarptautiniais teisės aktais, reguliuojančiais sporto veiklos sutartis. Be to, apžvelgiami tarptautiniai ir nacionaliniai sporto organizacijų statutai ir taisyklės, reguliuojančios sporto veiklos sutartį. Šiame skyriuje taip pat glaustai nagrinėjamas sporto veiklos sutartį reglamentuojančių norminių teisės aktų ir sporto organizacijų statutų ir taisyklių santykis.

Antrame skyriuje nagrinėjama sporto veiklos sutarties vieta sutarčių teisėje. Nurodomi pagrindiniai civilinės bei darbo teisės bei sutarčių požymiai, kurių pagalba nustatinėjama sporto veiklos sutarties vieta sutarčių teisėje. Remiantis įvairiais kriterijais, tarp jų ir LAT pozicija, grindžiama sporto veiklos sutarties civilinė prigimtis.

Trečiame skyriuje nagrinėjami sporto veiklos sutarties elementai. Aptariama sporto veiklos sutarties šalių problematika, taip pat nagrinėjama šių sutarčių forma, dalykas turinys, galiojimas ir nutraukimas bei kitos sąlygos. Pažymėtina, kad šios sąlygos paryškina sporto veiklos sutarties civiliškumą. Šioje dalyje taip par pateikiami praktiniai pavyzdžiai iš ginčų, kylančių dėl sporto veiklos sutarties, nagrinėjimo, o dar geriau atskleidžia kai kurių elementų ypatumus.

1. SPORTO VEIKLOS SUTARTIES TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Šis skyrius yra skirtas sporto veiklos sutarties teisinio reglamentavimo analizei. Teisinis reglamentavimas arba teisinis reguliavimas suprantamas kaip socialinio reguliavimo rūšis, arba forma, kai poveikis žmonių elgesiui yra daromas teisės normomis ir teisės principais[1]. Taigi šiame skyriuje atkreipsime dėmesį į teisės aktus, kurie tiesiogiai reglamentuoja sporto veiklos sutartis, be to paminėsime teisės aktus, kurie tiesiogiai nereguliuodami sporto veiklos sutarties, turi įtakos jos turiniui bei sudarymo prielaidoms. Nagrinėsime tiek nacionalinius, tiek tarptautinės teisės aktus.

Būtina pažymėti, jog ne visi mūsų minimi teisės aktai yra laikytini „teisės aktais“. Sporto, taip pat ir sporto veiklos sutarties, teisiniam reguliavimui didelę įtaką turi tarptautinių įvairių sporto šakų organizacijų, kurias toliau vadinsime federacijomis, statutai bei taisyklės. Būtina paminėti, jog didžiąją dėmesio dalį skirsime komandinių sporto šakų, tokių kaip futbolas, krepšinis, tarptautinių federacijų taisyklėms. Įtvirtindamos sporto šakos principus bei atsižvelgiant į jų ypatumus, šios federacijos reguliuoja ir sporto veiklos sutartis savo statutuose bei taisyklėse, kurios nelaikomos teisės aktais *per se,* kadangi nėra leidžiamos kompetentingų valstybės institucijų įstatymų nustatyta tvarka. Aptarsime ir galimas teisės aktų ir minėtų federacijų taisyklių santykį bei galimas kolizijas.

Per paskutinį dešimtmetį pastebima ES teisės įtaka profesionalaus sporto reglamentavimui, taigi iš sporto veiklos sutarties kylantys teisiniai santykiai taip gali būti ES teisės objektu.

1.1. Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis sporto veiklos sutartis, yra LR Kūno kultūros ir sporto įstatymas[2] (toliau – KKS įstatymas). Neseniai LR Seimas, LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymu priėmė naująją šio įstatymo redakciją[3]. Pažymėtina, jog naujoje redakcijoje vartojamas terminas „sportinės veiklos sutartis“, tačiau mes savo darbe naudosime senąjį „sporto veiklos sutarties“ terminą. KKS įstatymas ne tik reglamentuoja sporto veiklos sutartį, tačiau yra ir pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis profesionalųjį sportą Lietuvos Respublikoje. Šis įstatymas nustato kūno kultūros ir sporto principus, reglamentuoja valstybės ir savivaldybių institucijų kompetenciją kūno kultūros ir sporto srityje, reglamentuoja kūno kultūros ir sporto organizavimą bei pratybas švietimo ir mokslo įstaigose, nevyriausybinių kūno kultūros ir sporto organizacijų kompetenciją plėtojant kūno kultūrą ir sportą, rengiant sportininkus, plėtojant varžybų

[1] A. Vaišvila. Teisės teorija. - Vilnius: Justitia 2004. P.197.
[2] Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.
[3] Lietuvos Respubliko kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.

sistemą, reglamentuoja kūno kultūros ir sporto specialistų veiklą, profesionalaus sporto plėtros pagrindus, sporto varžybų ir renginių organizavimo principus, nustato sporto statinių reikalavimus[4].

KKS įstatymo 1 straipsnio 17 punktas įtvirtina teisinę sporto veiklos sutarties sąvoką[5] – sportininko profesionalo, sportininko ar trenerio ir sporto organizacijos susitarimas, kuriuo sportininkas profesionalas, sportininkas ar treneris įsipareigoja rengtis sporto varžyboms arba rengti sportininkus, dalyvauti varžybose laikantis nustatytos sporto organizacijos vidaus tvarkos, o sporto organizacija įsipareigoja mokėti atlygį už sportinę ar treniravimo veiklą ir užtikrina pasirengimo ir dalyvavimo varžyboms sąlygas ir jose dalyvauti, taip pat įsipareigoja vykdyti kitas sutartyje numatytas sąlygas.

Sporto veiklos sutarties apibrėžime yra minimos kitos sąvokos, kurių teisiniai apibrėžimai yra įtvirtinti taip pat KKS įstatyme. Įstatymas įtvirtina sutarties šalių sąvokas – sportininko, sportininko profesionalo, trenerio, sporto organizacijos, sporto klubo sąvokas. Jas visas smulkiau aptarsime trečiajame darbo skyriaus poskyryje „Sporto veiklos sutarties šalys“.

Svarbiausias mūsų temai yra KKS įstatymo 35 straipsnis. Šis straipsnis nustato privalomą taisyklę, kad sportininkas profesionalas, vykdydamas sportinę veiklą sporto organizacijoje, su šia organizacija privalo sudaryti sporto veiklos sutartį. Šio straipsnio antroje dalyje yra įtvirtintos privalomos sporto veiklos sutarties sąlygos. Taigi, kiekvienoje sporto veiklos sutartyje privalo būti nurodyta: sporto organizacija, sportininko profesionalo asmens tapatybę patvirtinantys duomenys, šalių teisės ir pareigos, sportininko profesionalo įsipareigojimai laikytis sporto organizacijos, tos sporto šakos federacijos ir tarptautinių federacijų, kurioms priklauso sporto organizacija, nustatytų taisyklių ir kitų nuostatų, sportininko profesionalo atlygis už sportinę veiklą, sportininko profesionalo privalomojo sveikatos draudimo sąlygos, pasirengimo varžyboms ir varžybų metu sportininko profesionalo sveikatai padarytos žalos atlyginimo tvarka, sportininko profesionalo teisė į poilsį, sutarties galiojimo laikas, šalių atsakomybė už sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą, sutarties įsigaliojimo ir nutraukimo sąlygos, nepilnamečio sportininko profesionalo mokymosi sąlygos, kitos sąlygos. .

Šis privalomų sąlygų sąrašas nėra baigtinis ir šalys turi teisę nusistatyti kitas teisės ir pareigas, kurios neprieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms bei konkrečios sporto šakos taisyklėms bei tarptautinių sporto federacijų nuostatoms ir statutams. Be to, šios normos privalomai taikomos sportininkams profesionalams, tačiau trenerių sporto veiklo sutarties būtinos sąlygos nėra reglamentuojamos. Minimo straipsnio 3 dalis nustato sporto veiklos sutarties formos reikalavimus bei įtvirtina nuostatą, jog galioja tik rašytinė sporto veiklos sutartis. Be to, nustatoma, jog pasirašius sutartį, įgyjamas sportininko profesionalo statusas.

[4] Ten pat.
[5] Ten pat.

KKS įstatymo minimo straipsnio 5 dalis nustato, jog sporto veiklos sutartys gali būti sudaromos ir su sportininkais, tačiau jie neįgyja sportininko profesionalo statuso. Tokioms sutartims taikomos jau minėtos nustatytos sutarčių sudarymo sąlygos, išskyrus sąlygą dėl sportininko profesionalo atlygio už sportinę veiklą. KKS įstatymo 36 straipsnis nustato nepilnamečio sportininko profesionalo sportinės veiklos sutarties sąlygas. Įtvirtinta taisyklė leidžianti nepilnamečiams sportininkams profesionalams nuo 14 metų iki 18 metų sportinės veiklos sutartis sudaryti tik turint tėvų ar rūpintojų sutikimą.

Svarbus mums ir KKS įstatymo 37 straipsnis, reglamentuojantis sportininkų profesionalų perėjimą rungtyniauti iš vienos sporto organizacijos į kitą. Nustatoma sportininko teisė**,** atsižvelgiant į sporto veiklos sutartyje arba sporto organizacijų susitarimuose nustatytas sąlygas, pereiti rungtyniauti iš vienos sporto organizacijos į kitą Lietuvos ar užsienio sporto organizaciją. Be to, užsimenama, jog perėjimo sąlygas gali taip pat reglamentuoti atitinkamos sporto šakos, kuriai priklauso sporto organizacija, tarptautinės federacijos taisyklės.

Kaip vėliau pastebėsime, svarbus KKS įstatymo 14 straipsnis, nustatantis kūno kultūros ir sporto organizacijų pareigą savo veikloje vadovautis Lietuvos Respublikos teisės aktais, tarptautinių kūno kultūros ir sporto organizacijų nuostatais ir kitais tarptautiniais dokumentais. Ši nuostata leidžia užtikrinti universalių taisyklių, kurias nustato tarptautinės federacijos, laikymąsi nacionalinių asociacijų valstybėse. Neretai tarptautinės sporto federacijos, ypatingai komandinių sporto šakų, įtvirtina tam tikras universalias sąlygas ir principus dėl sporto veiklos sutarčių, taip darydamos tiesioginę teisinę įtaką sporto veiklos sutartims. Plačiau tai aptarsime kitame poskyryje.

Sporto sutarties, kaip civilinių sutarčių rūšies, teisės šaltinis yra LR Civilinis kodeksas (toliau – LR CK)[6]. Nors jis tiesiogiai neraglamentuoja sporto veiklos sutarties, vis dėlto LR CK įtvirtintos teisės normos taikomos ten, kur KKS įstatymas nereglamentuoja. LR CK 6.155 str. 2 d. teigia, jog atskirų sutarčių specialiosios normos gali būti nustatytos ir kitose įstatymuose. Būtent tokios normos ir yra imperatyviai įtvirtintos KKS įstatyme. O tokių sąlygų šalys negali pakeisti. LR CK 6.155 str. 1 d. įtvirtina galimybę taikyti CK sutarčių teisės bendrąsias nuostatas sporto veiklos sutartims. Pažymėtina, jog sporto veiklos sutartims gali būti taikomos LR CK šeštosios knygos II dalies nuostatos, be to taikytinos LR CK nuostatos, reglamentuojančios sutartinę civilinę atsakomybę. Manytina, jog sporto veiklos sutartims taip pat taikomos CK nuostatos reglamentuojančios sandorius, bei jų negaliojimą kaip ir prievolių teisės nuostatos.

LR Gyventojo pajamų mokesčio įstatymas reglamentuoja sporto veiklos sąvoką - sportininko (gyventojo, kuris atlieka tam tikrą fizinę ar protinę veiklą, grindžiamą tam tikromis taisyklėmis ir organizuojamą tam tikra specialiai šiai veiklai nustatyta forma) rengimosi varžyboms

[6] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas.// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

ir dalyvavimo varžybose veikla[7]. Be to šio įstatymo pagrindu, sportininko veikla yra apmokestinama gyventojų pajamų mokesčiu.

Turime pažymėti, jog vis dėlto sporto veiklos sutarties reglamentavimas nacionalinių teisės aktų lygmeniu yra nepakankamas. Pagrindinis įstatymas sporto veiklos sutartį reglamentuoja gana skurdžiai. Nors ir įtvirtinami pagrindinės sąlygos, tačiau trūksta aiškumo dėl sporto veiklos sutarties vietos teisės sistemoje, teisės aktų taikymo sporto veiklos sutartims.

1.2. Tarptautiniai teisės aktai

Tarptautinės teisės aktas – tarptautinės teisės normų pagrindu tarptautinės teisės subjekto arba tarptautinės institucijos priimtas teisės aktas tarptautinio reguliavimo srityje[8]. Pasaulyje neegzistuoja joks vientisas tarptautinės teisės aktas, kuris reglamentuotų sporto veiklos sutartį. Iš dalies tai yra suprantama dėl to, kad sporto šakos, jų principai yra skirtingi. Be to, didelę įtaką sporto veiklos sutarties reglamentavimui turi tarptautinės sporto šakų federacijos, nustatydamos tarptautinius įpareigojančius tos sporto šakos sutarties standartus. Dar daugiau, sproto veiklos sutartys skirtingose šalyse gali traktuojamos tiek kaip darbo, tiek kaip civilines sutartys, tad bet koks universalus vieningos sporto veiklos sutarties reguliavimo sukūrimas būtų labai komplikuotas.

Dažniausiai pasitaikanti tarptautinės teisės išraiškos forma yra tarptautinė sutartis. LR Tarptautinių sutarčių įstatymo[9] 11 str. 2 d. nustato, kad jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos. Lietuva yra ratifikavusi tarptautines sutartis, kurios nors ir nereguliuoja sporto veiklos sutarties *per se*, tačiau daro neabejotiną įtaką sporto veiklos sutaties turiniui bei pačiai sporto veiklai.

2006 m. gegužės mėn. 02 d. LR Seimas ratifikavo Tarptautinę konvenciją prieš dopingo vartojimą sporte[10], pasirašytą 2005 m. spalio mėn. 19 d. Paryžiuje. Šios konvencijos tikslas – skatinti dopingo vartojimo sporte prevenciją ir kovą su juo, siekiant pašalinti dopingo vartojimą sporte. Ši konvencija įtvirtina antidopingo taisyklių pažeidimo sporte sąvoką bei būdus. Besilaikydamos Konvencijoje nustatytų įsipareigojimų, valstybės - Konvencijos šalys, įsipareigoja patvirtinti atitinkamas priemones. Pažymima, jog tokios priemonės gali apimti įstatymus, teisės aktus, politiką ar administracinę praktiką.

[7] Lietuvos Respublikos Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr.73-3085.
[8] http://lt.wikipedia.org/wiki/Teis%C4%97s_aktas; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[9] Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas // Valstybės žinos. 1999, Nr.60-1948.
[10] Tarptautinė konvencija prieš dopingo vartojimą sporte// Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2390.

Šios Konvencijos sudedamoji dalis yra ir Pasaulio antidopingo kodeksas[11], priimtas Pasaulio antidopingo agentūros (*WADA*). Minėtas kodeksas nustato draudžiamas sportininkui vartoti medžiagas bei metodus varžybų ir ne varžybų metu. Šių dokumentų svarba sporto veiklos sutartims yra ta, jog jų įtvirtintos taisyklės gali būti pačios sutarties galiojimo pagrindas. Dopingo vartojimas profesionaliame sporte yra ydingas, tačiau dažnai pasitaikantis reiškinys. Už dopingo vartojimą sportininkai yra baudžiami sportinėmis sankcijomis, tokiomis kaip sportininko diskvalifikacija. Kai tokia diskvalifikacija skiriama sportininkui, užsiimančiam profesionaliu komandiniu sportu, klubas negali tuo metu pasinaudoti sportininko paslaugomis, tad atsiranda pagrindas sporto veiklos sutarties vienašališkam nutraukimui. Taigi, viena pagrindinių sportininko teisinių bei moralinių pareigų – laikytis šių tarptautinių aktų. Sporto veiklos sutarties šalys, sudarydamos sutartį, be abejonės privalo atsižvelgti į tokį reglamentavimą.

Kitas Lietuvos Respublikos ratifikuotas dokumentas sporto gali būti traktuotinas kaip tiesiogiai susijęs su ginčų, kylančių iš sporto veiklos sutarčių, sprendimo mechanizmu. Sporto organizacijų autonomija pasižymi tuo, jog ginčai iškilę tarp sportininko, jo klubo arba nacionalinės bei tarptautinės konkrečios sporto šakos federacijos gali būti sprendžiami nesikreipiant į nacionalinius teismus, o pasinaudojant alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmu. Toks mechanizmas padeda užtikrinti teisingą ir vieningą sporto organizacijų taisyklių taikymą bei sumažina riziką, jog šios taisyklės bus teismų interpretuojamos neatsižvelgiant į sporto specifiką.

Dažnai pačios sporto organizacijos nustato alternatyvią ginčų nagrinėjimo tvarką, kurios aukščiausias laiptelis[12] yra Sporto arbitražo teismas (*Court of Arbitration for Sports*), esantis Lozanoje, Šveicarijoje. Šis arbitražas buvo įsteigtas 1983 m. pagal Šveicarijos nacionalinę teisę, Tarptautinio olimpinio komiteto iniciatyva. Beveik visos tarptautinės sporto federacijos, kurios dalyvauja olimpiniame judėjime, reikalauja, kad ginčai tarp jų bei susijusių asmenų būtų sprendžiami būtent Sporto arbitražo teisme. Ne išimtis, pavyzdžiui, ir Lietuvos futbolo federacija (toliau – LFF), kurios Apeliacinio komiteto sprendimai gali būti skundžiami LFF įstatų[13] nustatyta tvarka tik Sporto arbitražo teismui. Pažymėtina, jog Sporto arbitražo teismo sprendimai yra privalomi ginčo šalims. Sporto arbitražo sprendimai tik išskirtiniais atvejais gali būti skundžiami Šveicarijos Federaliniam teismui, remiantis Šveicarijos nacionaline teise. Kai ginčo šalys yra ne iš Šveicarijos, sprendimai įsigalioja pagal tarptautinę privatinę teisę. Šioje srityje svarbiausias tarptautinis teisės aktas yra 1958 metų Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų

[11] Pasaulio antidopingo kodeksas // http://www.wada-ama.org/rtecontent/document/code_v2009_En.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

[12] Pavyzdžiui, LFF drausmės komisijos sprendimai, remiantis 2008 m. LFF varžybų nuostatų 115 punktu, gali būti skundžiami tik Sporto arbitražo teismui Lozanoje.

[13] Lietuvos futbolo federacijos įstatai // http://www.lff.lt/docs/LFF_istatai_2007_06_16_I.pdf; Prisijungimo laikas:2008-11-15.

pripažinimo ir vykdymo[14]. Lietuva yra šios konvencijos dalyvė ir ją ratifikavo 1995 m. sausio 17 d. Taigi, šios konvencijos galiojimas Lietuvos Respublikoje užtikrina Sporto arbitražo teismo sprendimų įgyvendinimą, todėl toks teisinis reguliavimas sporto veiklos sutarties šalims suteikia galimybę nusistatyti alternatyvaus ginčo sprendimo galimybę savo sporto veiklos sutartyse.

1.3. Tarptautinių ir nacionalinių sporto organizacijų statutai ir taisyklės.

KKS įstatymo 14 straipsnis nustato, jog kūno kultūros ir sporto organizacijos savo veikloje privalo vadovautis Lietuvos Respublikos teisės aktais, tarptautinių kūno kultūros ir sporto organizacijų nuostatais ir kitais tarptautiniais dokumentais. Šioje vietoje verta pažymėti, kad vienas iš taip vadinamo Europos sporto modelio bruožų yra piramidės struktūra[15]. Piramidės struktūros esmė yra „nenutrūkstamas ryšys tarp masinio ir aukščiausio lygio profesionalaus sporto"[16]. Faktiškai ši piramidės struktūra pasireiškia tuo, jog sportas organizuojamas pradedant nuo regioninio lygio sporto federacijų, kurių nariai yra įvairūs vietiniai klubai. Tokios federacijos yra pilnateisės nacionalinės federacijos narės. Tuo tarpu nacionalinės federacijos yra kontinentinių federacijų narės. Kontinentinės asociacijos, pavyzdžiui Europos futbolo asociacijų sąjunga (toliau – UEFA), yra vadinamos piramidės viršuje[17]. Piramidės struktūra taip pat padeda įgyvendinti konkretaus sporto finansavimą, užtikrinant finansinio solidarumo principų įgyvendinimą.

Tarp tarptautinių bei nacionalinių federacijų susiklosto tam tirki teisiniai narystės santykiai. Nacionalinės federacijos tapdamos tarptautinių sporto federacijų narėmis prisiima tam tikrus įsipareigojimus ir gali būti kontroliuojamos tarptautinių federacijų priežiūros organų. Nacionalinės sporto šakų federacijos, kurios atitinka kūno kultūros ir sporto organizacijų sąvoką, organizuodamos savo veiklą, bei vykdydamos vieną iš svarbiausių KKS įstatyme numatytų funkcijų, t.y. organizuodamos nacionalinius tos sporto šakos čempionatus, turi teisę „leisti" teisės aktus, privalomus tų federacijų nariams bei sportininkams. Šie aktai apima ir sporto veiklos sutartis.

Šioje vietoje būtina pažymėti, jog toks reglamentavimas turi du lygius. Visų pirma, konkrečių sporto šakų tarptautinės federacijos įtvirtina universalias taisykles, privalomas visoms nacionalinėms federacijoms, jų nariams bei sportininkams ir treneriams. Nacionalinės sporto šakų federacijos, atsižvelgiant *inter alia* ir į nacionalinės teisės aktus, nustato konkrečias taisykles nacionalinės federacijos nariams bei sportininkams. Tokios taisyklės yra vienos svarbiausių sporto

[14] 1958 metų Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo // Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208.
[15] Independant European Sports Review // http://www.independentfootballreview.com/doc/Executive_Summary/IESR_Executive_Summary_lt.pdf; prisijungimo laikas:2008-11-15. P. 9.
[16] Ten pat. P. 8.
[17] Pažymėtina, jog pati UEFA yra Tarptautinės futbolo asociacijų federacijos (FIFA) narė, o FIFA yra pasaulinė futbolo institucija, kuri pasauliniu lygiu administruoja futbolo sportą.

veiklos sutarties reglamentavimo prasme. Be abejo, jų ypatumai, priklausomai nuo konkrečios sporto šakos, gali skirtis.

Pateikiame pavyzdį, kaip sporto veiklos sutartis yra reglamentuojama futbolo pasaulyje. Universalias futbolo sporto veiklos sutarties nuostatas įtvirtina Tarptautinė futbolo asociacijų federacija (toliau – FIFA). Sporto veiklos sutartis bei žaidėjų perėjimų sistemą (angl. *player transfer system*) reguliuoja FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklės[18] (angl. *FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player*). Šių taisyklių 1 punkto pirmoje dalyje yra įtvirtinta, kad minėtos taisyklės nustato imperatyvias globalias žaidėjų statusą ir transferus reguliuojančias normas, žaidėjų galimumą dalyvauti organizuotame futbole. Taip pat įtvirtinta nuostata dėl taisyklių privalomumo visiems žaidėjų transferams tarp klubų, priklausančių skirtingų šalių futbolo federacijų, paliekant laisvę nacionalinėms federacijoms nusistatyti savo taisykles transferams šalies viduje.

Taisyklių 1 punkto trečioje dalyje yra įtvirtinta svarbi norma dėl tam tikrų taisyklėse nustatytų principų galiojimo visose šalyse – FIFA narėse. Šios normos „a“ dalyje yra nustatyta, jog taisyklių 2-8 punktai bei 10, 11, 18 bei 18 *bis* punktai privalo būti įtraukti į kiekvienos šalies narės atitinkamus nuostatus. Be to, minėtų punktų turinys privalo būti analogiškas FIFA nustatytiems ir negali būti modifikuotas. Šie punktai nustato universalias žaidėjų registravimo asociacijose taisykles. Be to, šiuose punktuose įtvirtintos futbolininko mėgėjo bei futbolininko profesionalo sąvokos. Svarbūs yra 18 bei 18 *bis* punktai, nustatantys kai kuriuos kertinius futbolo sporto veiklos sutarties principus. Visų pirma, įtvirtinamas minimalus bei maksimalus sporto veiklos sutarties galiojimo laikotarpis, numatant tam tikras išimtis 18 metų nesulaukusiems sportininkams. Taip pat įtvirtinamos tarptautinės nuostatos dėl FIFA licencijuotų futbolo agentų dalyvavimo sudarant sporto veiklo sutartis. 18 *bis* punktas nustato draudimą trečiosioms šalims įgyti galimybę daryti įtaką sporto veiklos sutarties tarp klubo bei sportininko turiniui.

Taisyklių 1 punkto trečios dalies „b“ dalis[19] įpareigoja kiekvieną narę – federaciją „įtraukti“ į nacionalinių asociacijų nuostatus atitinkamus taisyklių punktus, kurių paskirtis, kaip deklaruojama pačiose taisyklėse[20], yra sporto veiklos sutarties stabilumo apsaugojimas. Nacionalinės federacijos, atsižvelgiant į konkrečios valstybės nacionalines imperatyvias įstatymų nuostatas, yra įpareigojamos savo nacionalinėse taisyklėse „apsvarstyti“[21] FIFA taisyklių 13, 14, 15, 16 bei 17 punktuose įtvirtintas nuostatas dėl sporto veiklos sutarčių.

[18] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

[19] Ibid.

[20] Taisyklėse pateiktas originalo kalba skamba taip: *„Each association shall include in its regulations appropriate means to protect contractual stability, paying due respect to mandatorynational law and collective bargaining agreements”*.

[21] FIFA taisyklėse naudojamas terminas „consider“.

Taisyklių 13 punktas įtvirtina bendrąją taisyklę, kad sporto veiklos sutartis tarp profesionalaus futbolininko bei futbolo klubo gali pasibaigti suėjus jos galiojimo terminui arba šalių bendru susitarimu nutraukus sutartį prieš terminą. Taisyklių 14 punktas nustato išimtį iš anksčiau minėtos taisyklės ir teigia, jog bet kuri šalis gali nutraukti sporto veiklos sutartį be jokių padarinių (kompensacijų, mokėjimų ar sportinių sankcijų) tik esant teisėtam pagrindui[22]. Teisiškai svarbus kitas – 15 punktas, nustatantis vieną iš galimų teisėtų pagrindų sporto veiklos sutarties vienašališkam nutraukimui profesionaliam futbolininkui. Toks pagrindas yra įvardinamas, kaip „sportinis teisėtas pagrindas“[23]. Ši nuostata ir jos atskiri elementai yra dažnai nagrinėjami bylose FIFA ginčų sprendimo rūmuose. Jas plačiau aptarsime trečiajame skyriuje.

Taisyklių 16 punktas įtvirtina draudimą nutraukti sporto veiklos sutartį sezono metu. Tuo tarpu 17 punktas detaliai reglamentuoja šalių teisinę atsakomybę, nutraukaus sporto veiklos sutartį vienašališkai be teisėto pagrindo. Tokiu atveju šalims gali būti taikoma prievolė atlyginti nuostolius, mokėti kompensacijas. Be to, tiek profesionaliems futbolininkams, tiek sporto klubams gali būti taikomos sportinės sankcijos, apie kurias šiek užsiminsime antrame skyriuje.

Įgyvendindama FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisykles, LFF, būdama žemesnėje piramidės dalyje, savo dokumentuose taip pat reglamentuoja sporto veiklos sutartį. Pagrindinis dokumentas yra atitinkamų metų LFF varžybų nuostatai. Šiuo metu aktualus dokumentas yra LFF Vykdomojo komiteto 2008 m. sausio mėn. 11 d. patvirtinti LFF 2008 m. varžybų nuostatai[24](toliau šiame skyriuje – Nuostatai). Šių nuostatų skirsnis „Žaidėjų statuso ir transfero taisyklės“ reguliuoja ir sporto veiklos sutartis futbole, organizuotame Lietuvoje. Nuostatų 136 punktas įtvirtina rašytinės sutarties formos reikalavimą. Pateikiamas sporto veiklos sutarties apibrėžimas, kuris faktiškai nesisiskiria nuo pateiktojo KKS įstatyme. Nuostatų 137 punktas atkartoja FIFA taisyklių nuostatą dėl sporto veiklos sutarties minimalaus bei maksimalaus galiojimo termino. Nuostatų 140 punktas nustato būtinas sporto veiklos sutarties sąlygas. Futbolininko bei futbolo klubo sporto veiklos sutartyje privalo būti nuorodoma: sporto organizacija, kurioje sportininkas atlieka savo veiklą, žaidėjo funkcijos, žaidėjo įsipareigojimai laikytis klubo, Lietuvos futbolo federacijos, tarptautinių futbolo asociacijų nustatytų taisyklių ir kitų nuostatų, žaidėjui nustatytas mokestis, žaidėjo sveikatos draudimo sąlygos, pasiruošimo varžyboms ir varžybų metu žaidėjo sveikatai padarytos žalos atlyginimo tvarka, sutarties galiojimo laikas, šalių atsakomybė už sutartyje nurodytų savo įsipareigojimų nevykdymą, nepilnamečio žaidėjo mokymosi sąlygos. Be to, ant kiekvieno pasirašytos sutarties lapo privalo būti klubo atstovo ir žaidėjo parašai ir sutarties pasirašymo data.

[22] FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 14 punktas.
[23] FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 15 punktas.
[24] 2008 m. Lietuvos futbolo federacijos varžybų nuostatai // http://www.lff.lt/docs/2008m%20LFF%20Nuostatai.pdf; Prisijungimo laikas: 2008-11-15;

Taip pat būtina pridėti prie sutarties žaidėjo asmens tapatybę nustantis dokumentas (dokumento kopija).

Nuostatai nustato papildomus reikalavimus nepilnamečiams sportininkams, kurie sudaro sporto veiklos sutartis su futbolo klubu. Įtvirtinami ir žaidėjų sutarčių registravimo periodai bei tam tikros administracinės taisyklės. Svarbus Nuostatų 160 punktas, kuris nustato, jog klubui 60 dienų iš eilės (du mėnesius) nesumokėjus atlyginimo žaidėjui, jo kontraktas (sporto veiklos sutartis), jam padavus pareiškimą raštu klubui ir LFF dėl kontrakto nutraukimo, svarstomas ir gali būti nutrauktas LFF Drausmės komiteto. Taigi, tai yra nacionalinė, tarptautiniu lygiu nenumatyta, futbolininkų apsaugos priemonė. Pažymėtina, jog dėl nestabilios kai kurių futbolo klubų finansinės būsenos[25], ši norma gali tapti labai aktuali, o LFF Drausmės komitetas bei nacionaliniai teismai gali turėti nemažai darbo

Paminėtina, jog futbolo federacijų nuostatai ir taisyklės sporto veiklos sutartis bei jos sąlygas reglamentuoja gana detaliai. Kaip minėjome, globaliose FIFA taisyklėse daroma išlyga, kad taisyklių galiojimas įmanomas, jei jos neprieštarauja konkrečios šalies imperatyvioms įstatymų normoms. Oficialiame FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių komentare[26]atkreipiamas demėsys į tai, jog taisyklės dėl kontraktų stabilumo bei kitų sąlygų turėtų būti įgyvendinamos atsižvelgiant į šalies narės įstatymus, tačiau ypač – į darbo įstatymus. Kaip pastebėsime vėliau, ne visose šalyse tai įmanoma, kadangi kai kuriose iš jų (tarp jų ir Lietuvoje) sporto veiklos sutartys yra reglamentuojamos daugiau civilinės teisės aktų.

Palyginimui pateikiame krepšininkų bei krepšinio klubų sudaromų sporto veiklos sutarčių reglamentavimą tarptautinės federacijos bei nacionalinės krepšinio federacijos – šiuo atveju Lietuvos krepšinio federacijos lygiu. Tarptautinė krepšinio federacija, arba kitaip FIBA, nustato globalias taisykles taikomas krepšiniui. Be pačių krepšinio žaidimo taisyklių, organizacijos administravimo bei krepšinio organizavimo taisyklių, FIBA nustato tarptautinius sporto veiklos sutarčių krepšinio sporte reikalavimus. Šie reikalavimai nėra tokie detalūs, kaip FIFA taisyklėse nustatytieji. Pagrindinis dokumentas – 2008 metų FIBA vidaus taisyklės[27] (angl. *2008 FIBA Internal Regulations*). Taisyklių H skyrius *inter alia* reglamentuoja žaidėjų registracijos, statuso bei perėjimų taisykles. Šio skyriaus 3.4.2. punktas nustato universalią taisyklę, jog, tik kai žaidėjui sukanka 18 metų, žaidėjo kilmės klubas arba kitas klubas bei organizacija, kurioje žaidėjas yra licencijuotas, turi teisę sudaryti pirmąją profesionaliąją sporto veiklos sutartį su žaidėju. Taigi,

[25] Žalgirio komanda žada nežaisti su Atlantu // http://www.futbolas.lt/lt/naujienos/,nid.1614; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[26] Commentary on the Regulations for the Status and Transfers of Players http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/transfer%5fcommentary%5f06%5fen%5f1843.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[27] FIBA internal regulations 2008 // http://www.fiba.com/downloads/Regulations/Internal_Regulations_2008.pdfc.; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.

krepšininkas savo profesionalią sporto veiklos sutartį gali pasirašyti tik sulaukęs 18 metų. Be to, tarptautiniai perėjimas iki 18 metų yra taip pat draudžiami (su tam tikromis išimtimis). Tai yra šiek tiek skirtingas reguliavimas nuo FIFA taisyklių futbolo pasaulyje, kuriame gana dažnai matome nepilnamečių žaidėjų migraciją į stipriuosius Europos klubus įveikiant visas administracines kliūtis. Toliau kalbant apie krepšininkų veiklos reglamentavimą, 3.4.3 punktas įtvirtina minimalų vienerių metų sporto veiklos sutarties galiojimo terminą, o taip pat nustatoma maksimalus – ketverių metų sporto veiklos sutarties terminas. Be to, įtvirtinama privaloma rašytinė sporto veiklos sutarties forma. Panašiai, kaip ir FIFA taisyklėse, FIBA vidaus taisyklėse yra įtvirtinta svarbi nuostata, kad sporto veiklos sutartis privalo būti sudaroma atsižvelgiant į kilmės šalies nacionalinę teisę, tik FIBA taisyklės nacionalinei teisei parodo kur kas daugiau pasitikėjimo.

Lietuvos krepšinio federacija atskirai sporto veiklos sutarties savo dokumentuose nereglamentuoja. Tiesa, Lietuvos krepšinio federacija yra nustačiusi žaidėjų registravimo, perėjimų tvarką[28], kuri turi įtakos sporto veiklos sutarties atsiradimui, tačiau tai nėra tiesioginis sporto veiklos sutarties reglamentavimas.

Šie pavyzdžiai iliustruoja tartptautinių sporto federacijų įtaką sporto veiklos sutarčių reguliavimui. Sporto federacijos, siekdamos įtvirtinti tam tikrus vieningus standartus, atsižvelgdamos į tarptautinę bei regioninę teisinę aplinką (pavyzdžiui, Europos Sąjungos teisė) bei būdamos organizuoto sporto piramidės viršuje, formuoja vieningus atitinkamus sporto šakos organizavimo bei administravimo principus bei atitinkamai reglamentuoja tos sporto šakos sporto veiklos sutarties rėmus. Šie principai plėtojami, kai tarptautinių federacijų ginčų sprendimo organai nagrinėja ginčus su tarptautiniu elementu, kylančius iš sporto veiklos sutarčių. Tačiau, kaip pastebėjome, daromos nuorodos į nacionalinę teisę, reguliuojančią sporto veiklos sutartis. Todėl kyla klausimas dėl galimų nacionalinės teisės ir tarptautinių sporto federacijų leidžiamų aktų kolizijos bei jų santykio.

1.4. Tarptautinių ir nacionalinių sporto organizacijų teisės aktų bei norminių teisės aktų santykis.

Kaip minėjome, tarptautinių bei nacionalinių sporto organizacijų, arba kitaip tarptautinių, nacionalinių sporto federacijų statutai bei taisyklės nėra nei tarptautinės viešosios teisės aktai nei nacionalinės teisės aktai. Pavyzdžiui, FIFA yra pagal Šveicarijos civilinį kodeksą įsteigtas privatus juridinis asmuo, kurio teisinė forma yra asociacija. Šių federacijų statutai yra privalomi visiems

[28] Lietuvos krepšinio federacijos Taisyklės, reglamentuojančios žaidėjų perėjimus ir kompensacijas sporto (krepšinio) mokykloms (klubams) už paruoštą žaidėją // http://www.musukrepsinis.lt/public/files/Taisykles.doc; Prisijungimo laikas: 2008-11-15

federacijos nariams, o toliau, remiantis piramidės principu – narių nariams ir t.t. Jau nurodėme, kad FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklės[29] bei LFF varžybų nuostatai nustato sporto veiklos sutarties sąlygas. KKS įstatymas, bei kiti įstatymai taip pat reglamentuoja sporto veiklo sutartis. Tad natūraliai kyla klausimas, ar įmanoma tam tikra federacijų statutų bei taisyklių teisinė kolizija su LR norminiais aktais.

Kolizija galėtų kilti, visų pirma, sudarant sporto veiklos sutartį, kai nacionalinės teisės aktai bei sporto federacijų normos skirtingai reglamentuoja tam tikras sąlygas. Taip pat kyla klausimas, kokia teisė būtų taikoma nagrinėjant ginčą iš sporto veiklos sutarties?

Pirmuoju atveju reikėtų paminėti, kad KKS įstatymas deklaruoja tarptautinių sporto federacijų aktų pripažinimą ir jų laikytis įpareigoja sportininką. Tačiau KKS taip pat nustato imperatyvias taisyklės sporto veiklos sutarties sąlygoms. Todėl, manytina, jog šalys, iškilus kolizijai, turėtų vadovautis nacionaline teise. Neverta pamiršti – privaloma atsižvelgti į federacijų taisykles, kadangi šios, tam tikrais atvejais, galėtų neregistruoti sporto veiklos sutarties, kuri neatitiktų federacijų sąlygų ir taip sutartis neįsigaliotų. Praktikoje tokių kolizijų pasitaiko retai.

Kalbant apie ginčų, kylančių iš sporto veiklos sutarties sprendimą, pažymėtina, jog šalys gali ginčą spręsti nacionaliniuose teismuose arba pasinaudoti alternatyviais sporto ginčų sprendimų mechanizmais.

Jau minėtos FIFA bei FIBA, nustatydamos esminius sporto veiklos sutarties reikalavimus, daro išlygą, jog kai kurių reikalavimų taikymas privalo atitikti nacionalinę šalies teisę (o kaip pažymima FIFA Žaidėjų statuso ir transfero taisyklių komentare[30] - ypatingai darbo teisę). Todėl manytina, jog esant ginčui, kuris būtų nagrinėjamas alternatyvaus ginčų sprendimo sporte mechanizmo pagalba, arbitražas ar kitoks ginčų sprendimo organas privalėtų atsižvelgti į nacionalinės teisės aktus. Antai, FIFA Žaidėjų statuso komiteto bei Ginčų sprendimo rūmų procedūros taisyklių[31]2 punktas, kuris nustato ginčo metu taikoma materialinę teisę, teigia, kad ginčuose taikomos FIFA taisyklės bei statutai, tačiau taip pat privaloma atsižvelgti į nacionalinę teisę, kolektyvines sutartis bei sporto specifiką. Šį punktą iliustruoja ir FIFA Ginčų sprendimo rūmų, kurių kompetencijoje yra tarptautinį elementą turintys ginčai, kylantys iš sporto veiklos

[29] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

[30] Commentary on the Regulations for the Status and Transfers of Players http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/transfer%5fcommentary%5f06%5fen%5f1843.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

[31] Rules Governing the Procedures of the Players' Status Committee and the Dispute Resolution Chamber (DRC) // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/rulesgoverningtheproceduresoftheplayers%E2%80%99statuscommitteeandthedisputeresolutionchamber%5fall%5f56321.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

sutarties, 2004 m. lapkričio mėn. 26 d. priimtas sprendimas[32], kuriuo *inter alia* pripažino tinkamus atsakovo – jauno Prancūzijos futbolininko argumentus dėl privalomumo atsižvelgti į nacionalinės teisės reikalavimus. Kitą vertus, kai kurios sporto organizacijos pasilieka didesnę apsaugą nuo nacionalinės teisės. Tarptautinės tinklinio federacijos (toliau – FIVB) nuostatose įtvirtinta taisyklė, kad nacionalinių teismų sprendimai bylose dėl tarptautinių žaidėjų perėjimų, kurie yra prieš kitų šalių federacijas ar FIVB, nėra privalomi vadovautis pačiai FIVB[33].

Nepaisant to, nereikėtų pamiršti, jog sporto federacijos, kaip ir Sporto arbitražo teismas puoselėja autonomijos principą ir savo sprendimais byla po bylos kuria atskirais principais paremtą sistemą, kuri sporto teisės ekspertų vadinama *lex sportiva.*

Kitokia situacija susidaro, kai nacionaliniai teismai nagrinėja bylą, susiduriančią su sporto taisyklėmis. Tai, kad Lietuvos Respublikoje sporto federacijų taisyklės yra gerbiamos, iliustruoja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) 2004 m. lapkričio mėn. 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-648/2004[34], kuria buvo patenkintas LFF prašymas dėl proceso atnaujinimo civilinėje byloje, kurioje LFF nepagrįstai nebuvo įtraukta į civilinę bylą. Toje byloje Teismas sprendimu nustatė kitokias LFF teises ir pareigas, negu yra reglamentuotos įstatymu ir kitais dokumentais – konkrečiai ankstesne nutartimi buvo iškraipyta LFF nuostatose įtvirtina žaidėjų perėjimų (transferų) tvarka. Teismas pripažino, jog „Kūno kultūros ir sporto įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 4 punkte nustatyta išimtinė LFF teisė koordinuoti Lietuvoje veikiančių atitinkamos sporto šakos organizacijų sportinę veiklą. LFF veikia pagal savo įstatus bei vidinius nuostatus, parengtus pagal tarptautinių futbolo sporto organizacijų veiklos dokumentus“[35]. Be to pastebėta, jog Kūno kultūros ir sporto įstatymo 30 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad sutartis (kontraktas) yra sudaroma tarp profesionaliojo sportininko ir sporto organizacijos. Taigi teisės ir pareigos pagal sutartį atsiranda klubui, o ne jo nariams, todėl fizinio asmens įsipareigojimas 2000 m. sausio 20 d. sutartimi perduoti žaidėjus kitam klubui prieštarauja Lietuvos futbolo federacijos čempionatų 1996-2001 m. nuostatų normoms. Sutarčių (kontraktų) tarp klubų ir sportininkų sudarymo ir nutraukimo atvejus reglamentuoja LFF 1996-2001 Čempionatų nuostatai. LFF 1996-2001 m. Čempionatų nuostatuose nustatyta, kad Lietuvos futbolo federacija FIFA nurodymu registruoja nemėgėjų (profesionalų) statusą turinčius futbolininkus (12.11 punktas). Tokia nutartis parodo sporto federacijų taisyklių gerbimą. Juolab, kad šių taisyklių pažeidimo pagrindu byloje buvo atnaujintas

[32] Decision of FIFA Dispute Resplution Chamber. 2004 November 26 // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/114667_26_869.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[33] FIVB Sports Regulations // http://www.fivb.org/en/volleyball/Rules/FIVBSportsRegulations2006.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15
[34] *Š.Kalmanovičius v. V.Romanovas*, LAT CBS nutartis (2004, Nr. Nr. 3K-3-648/2004.
[35] Ten pat.

procesas, o proceso atnaujinimas, remiantis LR CPK[36] nuostatomis, yra specifinis institutas. Vis dėlto, taikytina teisė gali priklausyti ir nuo fakto, kokį kelią – teisminį ar alternatyvaus ginčo sprendimo pasirinko šalys. Juk sporto arbitražai laikysis savo suformuotų taisyklių ir atsižvelgs į sporto specifiką.

1.5. ES teisės įtaka.

Sporto federacijos, administruodamos sporto veiklą, bei nustatydamos organizacijos procesų tvarką, naudojasi autonomijos teise, todėl jų išleistos taisyklės, tarp jų ir tos, kurios skirtos reguliuoti sporto veiklos sutartis, neturėjo didelių galimybių būti kaip nors paveiktos iš išorės. Vis dėlto, ES teisės plėtra, o ypatingai Europos Teisingumo Teismo (toliau – ETT) suformuota praktika palietė ir sporto taisykles, o ETT suformavo nuostatas, jog ES teisė gali būti taikoma sporto taisyklėse. Žvelgiant istoriškai, pirmoji „tikra sporto byla“[37] ETT buvo spręsta dar 1974 m. *Welrave and Koch*[38]byloje, kurioje ETT pažymėjo, jog atsižvelgiant į Bendrijos tikslus, sportas patenka į Bendrijos teisės reguliavimo sritį, kai sportas laikomas ekonomine veikla. Tačiau, teismas taip pat pažymėjo, kad Bendrijos teisės neturi būti taikomos taisyklėms, kurios buvo grynai sporto intereso. Taigi, buvo išskirtas tam tikra sporto specifiškumas, į kurį turėjo būti atsižvelgiama. Vėliau, byloje *Dona´ v. Mantero´* [39] teismas nusprendė, jog futbolininkų profesionalų bei pusiau profesionalų, kurie buvo įdarbinti ar teikė paslaugą, veikla pateko į EEB Steigimo sutarties 39 ir 49 straipsnius[40].

Svarbiausia byla, padariusi didelę įtaką sporto, o ypatingai futbolo žaidėjų registravimo tvarkai, o taip pat ir futbolininkų teisėms ir pareigoms pagal sporto veiklos sutartį, yra *Bosman*[41] byla. Šioje byloje buvo keliamas klausimas dėl futbolo organizacijų su pilietybe susijusiu taisyklių bei su transferais (žaidėjų perėjimais) susijusių taisyklių galiojimo. ETT, išnagrinėjęs sporto federacijų (FIFA, UEFA, Belgijos futbolo asociacijos) taisyklių atitikimą EEB steigimo sutarties 39 (tuo metu – 48) straipsnio atžvilgiu, nusprendė, jog EEB sutarties 39 (tuo metu – 48) straipsnis draudžia taikyti sporto asociacijų priimtas taisykles, pagal kurias kitos valstybės narės pilietybę turintis profesionalus futbolo žaidėjas, pasibaigus sutarčiai su klubu, gali būti „įdarbintas“ kitos valstybės narės klube tik tuo atveju, jei šis klubas sumokėjo senajam klubui transfero, parengimo

[36] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
[37] G. Infantino. Meca-Medina: a step backwards for the European Sports Model and the Specificity of Sport? // http://209.85.135.104/search?q=cache:3jOzdZwpJ1AJ:www.uefa.com/multimediafiles/download/uefa/keytopics/480391_download.pdf+meca+medina+infantino+real+sports+case&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt; Prisijungimo laikas: 2008-11-15. P.1.
[38] ETT sprendimas byloje 6/74 *Walrave* ir *Koch v.* Association Union Cycliste Internationale [1974] *ECR* 1405.
[39] ETT sprendimas byloje 13/76, *Dona* v. *Mantero* [1976] *ECR* 1333
[40] C. Barnard. Europos Sąjungos materialinė teisė: keturios laisvės. – Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 22.
[41]ETT sprendimas byloje C-415/93 *Union Royal Belges des Sociétés de Football Association ASBL & others v. Jean-Marc Bosman [1995] ECR I-4921.*

arba treniravimo kompensaciją[42]. Be to, ETT pripažino, jog EEB sutarties (tuo metu – 48) straipsnis draudžia taikyti sporto asociacijų priimtas taisykles, pagal kurias jų organizuojamų varžybų rungtynėms futbolo klubai gali registruoti tik ribotą kitų valstybių narių pilietybę turinčių profesionalių žaidėjų skaičių. ETT, priimdamas tokį sprendimą, rėmesi ne vien diskriminacijos draudimo principu tačiau ir nagrinėjo kliūtis žaidėjams įsidarbinant rinkoje.

Šis sprendimas sukėlė tikrą perversmą. Faktas, jog buvo panaikintos kompensacijos už žaidėjus, kurių sporto veiklos sutartys jau buvo pasibaigusios, privertė futbolo klubus siekti sudaryti ilgalaikes sporto veiklos sutartis su savo geriausias žaidėjais. Be to, bendradarbiaujant su Europos Komisija, FIFA pakeitė minėtas Žaidėjų statuso ir trasfero taisykles, įvedant minimalaus ir maksimalaus sporto veiklos sutarties termino taisyklę, nustatant komenpsacijų už žaidėjo ugdymą mokėjimą (*training compensation*) buvusiems klubams, įvedant solidarumo mechanizmą (*solidarity mechanism*), pagal kurį už žaidėjo perėjimą mokami pinigai paskirstomi buvusiems jo klubams. Taip pat, įtvirtinta transferų lango – fiksuoto periodo, per kurį galimi žaidėjų perėjimai į kitus klubus, taisyklė.

Tačiau, svarbiausia tai, kad šių sprendimų dėka, sportas, kuris pasireiškia kaip ekonominė veikla, o kartu ir jo taisyklės *inter alia* apimančios ir sporto veiklos sutartis, yra įtrauktas į Bendrijos teisės reguliavimo sritį. Taigi, sportininkas įgavo teisę ginti savo interesus, potencialiai galinčius kilti ir iš sporto veiklos sutarties, remdamasis ES teisės nuostatomis dėl laisvo darbuotojų judėjimo. Tačiau nepaisant to, ETT pripažino tam tikras specifines sporto taisykles, kurios turėtų nebijoti Bendrijos teisės „patikrinimo“.

Vis dėlto, kaip pripažįsta praktikai[43], kartais yra sunku identifikuoti ir atskirti sportines taisykles nuo ekonominių, juo labiau, kad konkretūs kriterijai nustatomi skirtingose bylose. Be to, pastarojo meto ETT sprendimai rodo, jog teismas atveria vis daugiau erdvės taikyti Bendrijos teisę sporto taisyklėms. Antai *Meca-Medina*[44] byloje, kurioje du plaukikai kreipėsi į ETT prašydami nustatyti, ar jiems už dopingo vartojimą paskirtos diskvalifikacijos neprieštaravo EEB Steigimo sutarties 81 ir 82 straipsniais, reglamentuojantiems Bendrijos konkurencijos teisę. Nors ETT prašymą atmėtė, tačiau pripažino, kad sporto taisyklės gali būti egzaminuojamos ir dėl atitikimo Bendrijos konkurencijos teisei tuo galimai apribojant sporto organizacijų autonomiją. Todėl, vykstant tokiems pokyčiams, neatmetama galimybė tikėtis ir Europos Sąjungos mastu vyksiančios sporto taisyklių, o tarp jų ir sporto veiklos sutarties reglamentavimo.

---

[42] ETT sprendimas byloje C-415/93 *Union Royal Belges des Sociétés de Football Association ASBL & others v. Jean-Marc Bosman [1995] ECR I-4921.*

[43] G. Infantino. Meca-Medina: a step backwards for the European Sports Model and the Specificity of Sport? // http://209.85.135.104/search?q=cache:3jOzdZwpJ1AJ:www.uefa.com/multimediafiles/download/uefa/keytopics/480391_download.pdf+meca+medina+infantino+real+sports+case&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt; Prisijungimo laikas: 2008-11-15. P. 6.

[44] ETT sprendimas byloje C-519/04 Meca-Medina v. Commission [2006] ECR I-6991.

2. SPORTO VEIKLOS SUTARTIES VIETA SUTARČIŲ TEISĖJE

2.1. Sporto veiklos sutarties vietos sutarčių teisėje nustatymo reikšmė.

Prieš nagrinėjant sporto veiklos sutarties bruožus bei problematiką, būtina nustatyti šios sutarties vietą sutarčių teisėje, atrasti, kokie teisiniai institutai gali būti taikomi sporto veiklos sutarties klausimais, kurių KKS įstatymas nereglamentuoja. Būtina nustatyti, kurioms sutartimis – civilinėms ar darbo ši sutartis yra priskirtina.

Sutartis, kaip priemonė šalių teisių ir įsipareigojimų įtvirtinimui gali egzistuoti civilinėje teisėje, tarptautinėje viešojoje bei darbo teisėje. Teisės šakos skiriasi viena nuo kitos savo teisinio reguliavimo metodais bei objektais. Kiekviena tokia teisės šaka turi savo specifiką, kurios įtakoje tų šakų net ir išoriškai panašūs institutai (pavyzdžiui – sutartys) teisiškai yra reguliuojami visiškai skirtingai, o šalis sieja skirtingi teisiniai santykiai.

Kaip pažymėjome ankstesniame skyriuje, pagrindinis teisės šaltinis Lietuvos Respublikoje, reglamentuojantis sporto veiklos sutartį, yra KKS[45] (kūno kultūros ir sporto) įstatymas. Remiantis šio įstatymo nuostatomis, sporto veiklos sutartis įtvirtina sportininkų ir sporto organizacijų tarpusavio teisinius santykius. Tačiau sunku tiksliai pasakyti, kokios rūšies teisiniai santykiai sieja sutarties šalis, todėl būtina atlikti tyrimą šiuo klausimu.

Nustatyti sporto veiklos sutarties prigimtį yra labai svarbu, kadangi KKS įstatymas, reglamentuodamas sporto veiklos sutartį, palieka kai kuriuos teisinio santykio elementus kitiems teisės aktams. Pažymėtini tokie KKS įstatyme neaptarti aspektai kaip sporto veiklos sutarties vykdymas, jos terminas bei galiojimas, nutraukimas, ginčų, kylančių iš sporto veiklos sutarčių reguliavimas, atsakomybė už sporto veiklos sutartimi prisiimtų įsipareigijimų nevykdymą, kompensacijos už sportininko sveikatos sužalojimą ar gyvybės netekimą. Visi šie aspektai yra reguliuojami tam tikrų teisės šakų ir gana skirtingai. Pavyzdžiui, civilinė ir darbo teisė numato visiškai skirtingas sutarties nutraukimo vienos šalies iniciatyva galimybes.

Šioje vietoje verta pažymėti, jog per pastaruosius dešimtmečius pasaulyje susiformavo nauja teisinė disciplina, kurią drįstama vadinti „sporto teise“. Dėl sporto teisės kaip atskiros teisės šakos egzistavimo vyko ir dabar vyksta intensyvios diskusijos. Tiek teisininkai praktikai, tiek teisės mokslininkai nesutaria, ar gali egzistuoti toks teisinis dalykas kaip „sporto teisė“, o galbūt yra tiesiog yra „sportas ir teisė“[46]. Pripažįstama, jog „teisė pradeda vertinti sporto veiklą, sporto organus, sporto ginčų sprendimą skirtingai nuo kitų veiklų ar organų. Laipsniškai formuojasi atskiros doktrinos sporto srityje“[47]. Didžiosios Britanijos teisininkai teoretikai pastebi, kad jų šalies

[45] Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.
[46] S. Gardiner and others. Sports Law. Abingdon: Cavendish Publishing, 2006. P.88.
[47] Ibid. P. 89.

teismai „pradėjo traktuoti sporto organizacijų sprendimus kaip atskirais principais paremtus objektus“[48]. Taigi, sporto teisės šalininkų nuomone, sporto teisė - visuma teisės normų, reguliuojančių sporto ir su juo susijusius visuomeninius santykius, apimanti tiek viešosios, tiek ir civilinės teisės normas, valstybės ir privačių, viešųjų organizacijų priimtas imperatyvines ar dispozityvines taisykles sporto srityje. Šiai šakai, iš pažiūros, galėtų būti priskirtini ir sportininkų bei trenerių „įdarbinimo“ teisiniai santykiai, reguliuojantys sportininkų ir trenerių teisinius santykius su sporto organizacijomis. Tačiau jau minėjome, kad ir sporto federacijų taisyklės, kurios priskirtinos sporto teisei, daro nuorodas į nacionalinę teisę, kuri, priklausomai nuo valstybės, gali pasireikšti tiek darbo, tiek civilinės teisės normomis.

Teisiniai santykiai, kylantys iš sporto veiklos sutarties išoriškai gali priminti tiek darbo teisinius santykius, tiek civilinius teisinius santykius. Tai ypač pasakytina apie komandinių sporto šakų sporto veiklos sutartis, kurios tęsiasi sąlyginai ilgą laiką ir sudaro tam tikro įdarbinimo įspūdį viešojoje nuomonėje. Pavyzdžiui, iš kai kurios informacijos, pateikiamos spaudoje[49] susidaro įspūdis, jog tam tikros sporto organizacijos, pavyzdžiui futbolo klubo komandos žaidėjai ar treneriai yra įdarbinami ir vėliau jie už nesėkmingus ir klubo lūkesčių nepateisinančius rezultatus ar kitas priežastis gali būti tiesiog „atleidžiami“ iš pareigų. Tokie teiginiai leidžia atsirasti vizijoms, jog sportininkų, ar trenerių santykiai su sporto organizacijomis yra paremti subordinaciniais santykiais, kuriuose aukštesnėse pozicijose yra būtent sporto organizacijos, skiriančios „atleidimą iš darbo“ kaip kokią drausminę priemonę. Kita vertus, iš tos pačios viešosios spaudos pranešimų galime girdėti ir apie „neteisėtą sutarties nutraukimą“[50], kompensacijas už sutarties nutraukimus ir kitas sąvokas, artimas šalių lygybės temai bei kitiems civilinės teisės elementams.

Kuri iš teisės šakų daro didesnę įtaką sporto veiklos sutartims, priklauso nuo konkrečios šalies teisinio reguliavimo ypatumų, teismų praktikos raidos, teisės tradicijų bei kitų faktorių. Mūsų užduotis – nustatyti sporto veiklos sutarties vietą konkrečiai Lietuvos Respublikos teisėje. Aptardami kai kuriuos aspektus, žvilgtelėsime ir į praktines situacijas užsienio šalyse.

2.2. Civilinių ir darbo sutarčių bruožai, jų panašumai ir esminiai skirtumai

Prieš nustatant sporto veiklos sutarties ir jos reguliuojamų teisinių santykių vietą sutarčių teisėje, labai trumpai aptarsime civilinės ir darbo teisės bruožus, kurie bus svarbūs mūsų uždaviniui – sporto veiklos sutarties vietos nustatymui.

[48] Ibid. P. 90.
[49] Prancūzijos čempionai atleido trenerį // http://www.ivartis.lt/naujienos/new.21836.prancuzijos-cempionai-atleido-treneri.html; Prisijungimo laikas:2008-11-15.
[50] Areštuotas „Lietuvos ryto“ turtas // http://www.krepsinis.net/news.php?news_id=78751&page=9; Prisijungimo laikas:2008-11-15.

Civilinė teisė – tai visuma teisės normų, reglamentuojančių vienas nuo kito teisiškai nepriklausomų fizinių ir juridinių asmenų turtinius santykius bei asmeninius neturtinius, susijusius su turtiniais, santykius[51]. Civilinėje teisėje vyrauja dispozityvusis teisinio reguliavimo metodas, pasižymintis civilinės teisės subjektų autonomiškumu, teisiniu nepavaldumu ir suteikiantis civilinių teisinių santykių dalyviams laisvę patiems nusistatyti savo teises ir pareigas[52]. Civilinės teisės esmę atskleidžia jos esminiai principai (principas – pamatinė teisės nuostata[53]): nesikišimo į privačius santykius principas, teisėtų lūkesčių principas, sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principai.

Vienas svarbiausių civilinės teisės principų, kuris yra aktualiausias mūsų temai – sutarties laisvės principas, pasireiškiantis civiliniuose teisiniuose santykiuose keturiais aspektais. Taip pat civilinėms sutartims būdingai išskiriami sutarčių privalomumo, konsensualizmo principai, santykinai neseniai įsitvirtinęs silpnosios šalies gynymo sutartiniuose santykiuose principas. Kai kurie autoriai[54] dar išskiria sąžiningumo (*fairness*) bei teisingumo principus.

Tuo tarpu darbo teisė – valstybės, taip pat socialinių partnerių nustatyta teisės normų sistema, reguliuojanti visuomeninius darbo santykius ir kai kuriuos kitus glaudžiai su šiais santykiais susijusius visuomeninius santykius[55]. Darbo teisėje sutinkami tiek dispozityvus, tiek imperatyvus teisinio reguliavimo metodas. Nors kai kurie autoriai teigia, jog „Lietuvos darbo teisę derinant su ES teisės sistema darbo santykiuų teisinis reguliavimas vis labiau linksta į kolektyvinių sutarčių sferą“[56], vis dėlto darbo teisėje dėl darbo teisės reguliuojamų visuomeninių santykių svarbos vyrauja imperatyvusis teisinis reguliavimo metodas. Darbo teisėje vyrauja principai nedaug ką bendro turintys su civilinės teisės principais – asociacijų laisvės principas, laisvės pasirinkti darbą principas, valstybės pagalbos asmenims įgyvendinant teisę į darbą principas, nediskriminavimo principas, saugių ir sveikatai nekenksmingų darbo sąlygų sudarymo principas, teisingo apmokėjimo už darbą principas, darbo santykių stabilumo principas, kolektyvinių derybų laisvės principas ir t.t.

„Darbo teisės“ vadovėlio autorius Viktoras Tiažkijus teiga, jog „darbo teisė nuo civilinės teisės skiriasi visuomeniniu darbo santykių pobūdžiu. Esant civilinės teisės reguliuojamiems santykiams nėra vienos šalies pavaldumo kitai, vadovavimo, bet svarbu galutinis rezultatas“ [57]. Tiek darbo, tiek civilinėje teisėje sutinkami sutarties institutai. Todėl prieisime prie civilinių ir darbo sutarčių skirtumų, kuriuos išryškinus, nustatinėsime sporto veiklos sutarties vietą.

[51] E. Baranauskas ir kiti. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: LTU leidybos centras, 2005. P. 72.
[52] D. Ambrasienė ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: LTU leidybos centras, 2006. P.45.
[53] A. Vaišvila. Teisės teorija. - Vilnius: Justitia, 2004. P.197.
[54] V. Mikelėnas. Sutarčių teisė: bendrieji sutarčių teisės klausimai. Lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P.41.
[55] I. Nekrošius ir kiti. Darbo teisė. Vadovėlis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008. P.20.
[56] Ten pat.
[57] V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. T.1.

LR CK nustato tokį civilinės sutarties apibrėžimą – sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę. Toks civilinės sutarties apibrėžimas atskleidžia vieną iš esminių civilinės sutarties bruožų – šalių ketinimą sukurti tarpusavio civilines teises ir pareigas.[58]

Tuo tarpu Darbo sutartis yra „darbuotojo ir darbdavio susitarimas, kuriuo darbuotojas įsipareigoja dirbti tam tikros profesijos, specialybės, kvalifikacijos darbą arba eiti tam tikras pareigas paklusdamas darbovietėje nustatytai darbo tvarkai, o darbdavys įsipareigoja suteikti darbuotojui sutartyje nustatytą darbą, mokėti darbuotojui sulygtą darbo užmokestį ir užtikrinti darbo sąlygas, nustatytas darbo įstatymuose, kituose norminiuose teisės aktuose, kolektyvinėje sutartyje ir šalių susitarimu[59]“.

V. Tiažkijus išreikšdamas darbo bei civilinės sutarties skirtumus teigia, jog „darbo sutarties specifiką lemia jos dalykas – pats darbas, kuris pasireiškia kaip darbuotojo darbo funkcijų atlikimas, o civilinių sutarčių esmė yra įsipareigojimas atlikti tam tikrą iš anksto apibrėžtą užduotį“[60] Be to, autorius mini, jog esant darbo sutarčiai, darbuotojas įsipareigoja vykdant darbo funkcijas laikytis vidaus darbo tvarkos bei paklusti darbdavio nurodymams, o civilinėse sutartyse šalių pavaldumo nėra. Taip pat išskiriama darbdavio pareiga organizuoti darbuotojų darbą, sudarant tinkamas ir saugias darbo sąlygas, kai tuo tarpu civilinėse sutartyse šalys pačios organizuoja savo darbą ir neturi kištis į viena kitos darbo organizavimą[61].

Knygoje „Darbo sutartis: sudarymas, vykdymas, nutraukimas“[62] autorių kolektyvas plačiau apžvelgė šią temą ir surado daugiau svarbių skirtumų. Visų pirma išskiriamas darbo ir civilinių sutarčių objektų skirtumas. Darbo sutarčiai būdingas specifinis objektas – susitarimas dėl darbo funkcijų atlikimo, o civilinių teisių objektai gali būti pinigai, vertybiniai popieriai, turtas bei turtinės teisės, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai. Taip pat teigiama, jog darbo sutarties dalykas – pats darbuotojo atliekamas darbas bendrame darbo procese, tuo tarpu civilinės sutartyse dalykas yra pats darbo rezultatas. Be to, išskiriamas darbo sutartims būdingas tęstinumas, kai civilinėse sutartyse tai yra įvardijama kaip priemonė rezultatui pasiekti.

[58] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
[59] Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
[60] V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. T.1. P.333.
[61] V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. T.1. P.118.
[62] G. Dambrauskienė ir kiti. Darbo sutartis: sudarymas, vykdymas, nutraukimas: metodinė mokymo priemonė. Vilnius: Žalstvykslė, 2007.

Kaip vienas svarbiausių darbo sutarties ypatumų yra išskiriamas įsipareigojimas paklusti darbovietėje nustatytai tvarkai, įskaitant darbo laiko rėžimo grafiko laikymąsi, kai civilinėms sutartims svarbus pats rezutlatas, o ne jo procesas. Be to, kalbant apie atsakomybę, kylančią dėl sutarties pažeidimo, verta paminėti, jog darbo santykiuose dažniausiai taikoma drausiminė atsakomybė, tuo tarpu civilinių sutarčių nevykdymo atveju taikoma civilinė teisinė atsakomybė, kuri gali būti taikoma net ir nesant kaltei, kai drausminė atsakomybė be to negali būti įsivaizduojama.

Autoriai darbo užmokestį ir jo periodišką mokėjimą darbuotojui išskiria kaip dar vieną svarbų darbo ir civilinių sutarčių skirtumą. Pažymima, jog civilinių sutarčių pagrindu gaunamą atlygį, kuris įvardijamas kaip „atlyginimas o ne darbo užmokestis“[63], yra gaunamas paprastai ne periodiškai, o tinkamai įvykdžius sutartį. Taip pat, minimi ir sutarčių formų reikalavimo skirtumai.

Svarbus skirtumas tarp civilinių ir darbo sutarčių yra pastarųjų socialinė galia – t.y. žmogus, sudarydamas darbo sutartį, patenka į darbo įstatymų reguliavimo sritį. Darbuotojams iškart laiduojamos socialinės garantijos, tam tikros lengvatos, atsiranda įstatyme nustatyta ginčų sprendimo procedūra ir pan. Tuo tarpu civilinėse sutartyse, neprieštaraujant įstatymų imperatyvioms normoms, šalys pačios nusistato savo teises ir pareigas ir joks papildomas reguliavimas, išskyrus tam tikras išimtis (pavyzdžiui, autorines sutartis, vartojimo sutartis), neatsiranda.

Galiausiai pažymima, jog civilinių ir darbo sutarčių nutraukimo pagrindai yra griežtai apibrėžti, tačiau darbo sutarties nutraukimas galimas tik įstatymo nustatytais pagrindais, tuo tarpu civilinės sutarties šalis išimtinais atvejais „gali priversti kitą šalį nutraukti sutartį, jei iš esmės pažeidžiami jos interesai“[64]. Šioje vietoje, nesutiktume su šia nuomone. Manytume, jog šalis negali jokiu būdu priversti kitą šalį nutraukti sutartį, jeigu tokia galimybė nėra įtvirtinta pačioje sutartyje ar teisės aktuose. Jau vien terminas „priversti nutraukti“ asocijuojasi su sutarties laisvės bei šalių lygiateisiškumo principų pažeidimais.

Mūsų nuomone, kalbant apie civilinių ir darbo sutarčių nutraukimą, galima išskirti tokius ankstesnių autorių nepaminėtus aspektus: civilinių sutarčių vienašališko nutraukimo ir susitarimo dėl nutraukimo pagrindų galimybės šalims yra visiškai lygios. LR CK, bei jame įtvirtintas sutarties laisvės principas leidžia šalims pačioms nusistatyti sutarties galiojimo klausimus bei jos nutraukimo sąlygas. Tuo tarpu darbo sutartį nutraukti sąlyginai lengvai savo iniciatyva gali tik darbuotojas. Darbdaviui įstatymas numato griežtus apribojimus ir leidžia tik retas išimtis, kuomet darbo sutartis

[63] G. Dambrauskienė ir kiti. Darbo sutartis: sudarymas, vykdymas, nutraukimas: metodinė mokymo priemonė. Vilnius: Žalstvykslė, 2007. P. 27.
[64] Ten pat. P. 29.

nutraukiama darbdavio iniciatyva. Šioje vietoje svarbu prisiminti, jog tiek civilinės sutartys, tiek darbo sutartys gali būti nutrauktos abipusiu šalių susitarimu.

Civilinių sutarčių ir iš jų kylančių prievolių vykdymas yra užtikrinamas konkrečiais įstatymų numatytais prievolių užtikrinimo priemonėmis – netesybomis, kurias šalys gali pasirinkti ir savo iniciatyva. Tuo tarpu darbo sutartis suteikia visai kitokias priemones – drausminės priemonės darbuotojams, administracinė atsakomybė darbdaviui ir panašiai.

Be to, skiriasi ginčų sprendimo mechanizmas dėl nesutarimų, kylančių iš darbo bei civilinių sutarčių. Sutarties laisvės principas, kuris įtvirtinamas LR CK bei LR Konstitucijoje[65] garantuoja šalims pačioms pasirinkti tam tikras išankstines ginčų, kylančių iš sutarčių, nagrinėjimo priemones, tuo tarpu darbo įstatymai numato išankstinį darbo ginčų sprendimą darbo ginčus nagrinėjančiuose organuose.

Šie aptarti civilinių ir darbo sutarčių principai, panašumai bei skirtumai padės mums nustatyti sporto veiklos sutarties vietą sutarčių sistemoje.

2.3. Sporto veiklos sutartis – civilinės sutartis.

Jau minėjome, pagrindinis sporto veiklos sutarties šaltinis Lietuvoje yra KKS įstatymas. Pastebėsime, jog po šio įstatymo pakeitimo ir naujos KKS įstatymo redakcijos priėmimo gana smarkiai pasikeitė kai kurių institutų reglamentavimas ir tai, mūsų įsitikinimu, priartino sporto veiklos sutartį prie civilinių sutarčių. Minėtą įstatymo nuostatą ir kai kuriuos kitus sporto veiklos sutarties aspektus vadovėlyje „Darbo teisė“ nagrinėja V. Tiažkijus[66]. Aptariami sporto veiklos sutarties ir darbo sutarties skirtumai. Pažymėtina, jog šis autorius minėtus aspektus aptaria remdamasis senosios redakcijos Kūno Kultūros ir sporto įstatymu, kuris galiojo iki LR Seimui priimant LR Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymą 2008 m. balandžio mėn. 17 d.

Autorius, remdamasis tuo metu galiojusios KKS įstatymo redakcijos 30 straipsniu, daro išvadą, kad sportininko teisnumas ir veiksnumas sporto veiklos sutartyse yra nulemiami remiantis civiliniu teisnumu ir veiksnumu. Tačiau teigiama, jog profesionalus sportininkas atitinka tiek civilinių teisinių santykių, tiek darbo teisinių santykių subjektui keliamus reikalavimus ir dėl to gali būti pripažintas darbuotoju pagal DK 15 str. Analogiškos išvados daromos ir dėl trenerių „darbo“.

Autorius teigia, jog ir sporto organizacija atitinka civilinių teisinių santykių ir darbo teisinių santykių subjektui keliamus reikalavimus ir dėl to gali dalyvauti šiuose santykiuose darbdavio teisėmis.

Toliau pastebima, jog KKS įstatymas nustato privalomas sporto veiklos sutarties sąlygas ir numato galimybę šalims pačioms nusistatyti ir kitas sąlygas, kurios neprieštarautų imperatyvioms

[65] Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios,1992, Nr. 33-1014.
[66] V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005. T.1. P.118.

įstatymo normoms. Toks reguliavimas, anot autoriaus, įtvirtina ribotą sutarties laisvės principą[67]. Tačiau, nepaisant to, autorius visgi daro išvadą, jog profesionalių sportininkų ir trenerių sporto veiklos sutartis su sporto organizacija „iš esmės yra civilinė“[68], o ne darbo sutartis.

Be to, autorius pažymi kai kuriuos specifinius sporto veiklos sutarties elementus, kurie buvo įtvirtinti senosios redakcijos KKS. Kalbama apie socialinį draudimą, privalomąjį profesionaliųjų sportininkų sveikatos draudimą, socialines garantijas. Pažymėtina, jog senosios redakcijos KKS 31 straipsnis nustatė, jog sporto organizacija, sudariusi su profesionaliuoju sportininku ar treneriu sporto veiklos sutartį, įstatymų nustatyta tvarka privalėdavo mokėti sportininko socialinio draudimo įnašus[69]. Be to, pagal minėto straipsnio antrąją dalį, profesionaliojo sportininko, trenerio darbas pagal sporto veiklos sutartį buvo įskaitomas į jo darbo stažą.

Senosios redakcijos KKS įstatymo 32 str. nustatė, jog profesionaliajam sportininkui, kuris dėl nelaimingo atsitikimo treniruočių ar varžybų metu, profesinės ligos ar kitokio su sportu susijusio pakenkimo sveikatai neteko darbingumo, žalos dėl darbingumo netekimo, gydymo, slaugymo, protezavimo ir kitų išlaidų, atsiradusių dėl pakenkimo sveikatai, o sportininko mirties atveju – žalos jo šeimai ir kitiems asmenims atlyginimą reglamentuoja sporto veiklos sutartis, Lietuvos Respublikos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe įstatymas ir kiti įstatymai[70]. Be to, sporto veiklos sutartyje profesionaliojo sportininko draudimo nuo nelaimingų atsitikimų žalos atlyginimo dydis negali būti mažesnis, negu nustatyta įstatymų.

Senosios redakcijos KKS 43 straipsnis nustatydavo sportininkų specialųjį draudimą – sporto šakose, kuriose sportininkas susiduria su didesniu pavojumi sveikatai ar gyvybei, yra privalomas sportininko asmens draudimas. Tokio draudimo sąlygas ir tvarką nustato įstatymai bei tarptautinės sutartys[71].

Anot V. Tiažkijaus, šie išvardinti ypatumai, susiję su sportininko socialiniu bei sveikatos draudimu, rodo, kad sporto veiklos sutarčių reguliuojamiems teisiniams santykiams būdingi darbo teisinių santykių požymiai. Pastebime, jog ankstesnis teisinis reguliavimas sportininkams bei treneriams, sudariusiems sporto veiklos sutartį, garantuodavo panašų socialinės apsaugos mechanizmą, kuris „užvedamas“ darbuotojui sudarius darbo sutartį su darbdaviu.

Daugiau jokie skirtumai nėra aptariami. Kaip matome, autorius, nors ir nurodydamas darbo sutarčiai būdingus požymius, linkęs sporto veiklos sutartį laikyti iš esmės civiline sutartimi. Pažymėtina, jog autorius nepateikia gausių bei reikšmingų argumentų, pagrindžiančių jo įsitikinimą, priskiriant sporto veiklos sutartis civilinėms sutarčių rūšims.

---

[67] Ten pat. P.120.
[68] Ten pat.
[69] Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.
[70] Ten pat.
[71] Ten pat.

Kaip minėjome, autoriai[72] išskiria trenerių ir sportininkų teisnumą, kaip bruožą, priskiriantį sporto veiklos sutartį prie civilinių sutarčių. KKS įstatymo 31 str. nustato, jog nepilnamečiai sportininkai profesionalai nuo 14 metų iki 18 metų sportinės veiklos sutartis gali sudaryti tik turėdami tėvų ar rūpintojų sutikimą[73]. Tokia nuostata artima LR CK 2.8 straipsniui. Be to, tai nereiškia, jog sporto veiklos teisiniai santykiai su jaunesniu, nei 14 metų turinčiu asmeniu negali egzistuoti. LR CK 2.7. straipsnio 1 dalis[74] nustato, kad už nepilnamečius iki keturiolikos metų sandorius jų vardu sudaro tėvai arba globėjai. Manytina, jog tokia norma turėtų būti taikoma sporto veiklos sutartims. Su tam tikromis išimtimis, LR DK imperatyviai riboja darbuotojo veiksnumą, nustatydamas minimalų darbuotojo amžių ir nustato, jog visiškas darbinis teisnumas ir galėjimas savo veiksmais įgyti darbo teises bei sukurti darbo pareigas (darbinis veiksnumas) atsiranda asmeniui, sukakusiam šešiolika metų. Be to, nesuteikiama teisė nepilnamečiui iki šešiolikos metų prisiimti darbo pareigas kad ir su tėvų ar globėjų sutikimu ar jų vardu. Taigi, galime teigti, jog vis dėlto sporto veiklos sutarčių šalies – sportininko veiksnumas yra būdingas civilinių sutarčių šalių veiksnumui. O kai kurie jauni asmenys, kurie jau būtų sudarę sporto veiklos sutartį su sporto organizacija, dėl savo amžiaus neturėtų veiksnumo, reikalingo darbo santykiams atsirasti.

Dėl sporto organizacijų, kaip darbdavio veiksnumo atitikimo tiek civilinių teisinių santykių, tiek darbo teisinių santykių subjektui keliamų reikalavimų, turėtume sutikti su V. Tiažkijaus nuomone. Tačiau manome, jog sporto organizacijos veiksnumas pagal LR DK, neturi nieko bendro su sporto veiklos sutartimi. Juk sporto organizacija beveik visada turi atskirą personalą, kuris užsiima administracine sporto organizacijos veikla ir kuris yra įdarbintas darbo sutarčių pagrindu. Dar daugiau – kai kada sporto organizacijų galimybės sudaryti darbo sutartis yra ribotos. Antai LFF klubų licencijavimo taisyklės[75] futbolo klubams, siekiantiems gauti „A“ lygos licenciją, kuri klubui be kitų svarbių teisių suteikia teisę dalyvauti Lietuvos futbolo „A“ lygos čempionate, nustato privalomąjį kriterijų dėl teisinių santykių su treneriais (tiek vyriausiuoju treneriu, tiek treneriais – asistentais). Toks kriterijus įpareigoja futbolo klubus su treneriais sudaryti ne darbo sutartis, o sporto veiklos sutartis.

Anksčiau paminėjome kai kurių autorių paminėtą kriterijų atribojant civilines ir darbo sutartis, t.y. nustatytą darbo tvarką. Kaip žinia, LR DK įtvirtina darbdavio teisę nustatyti įmonės vidaus darbo drausmės taisykles ir taikyti darbuotojams drausmines priemones už jų pažeidimą. KKS įstatymas numato, jog sportininkas ar treneris, sudaręs sporto veiklos sutartį, privalo laikytis

[72]V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.
[73] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262
[74] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262
[75] LFF klubų licencijavimo taisyklės // http://www.lff.lt/page.php?page_title=lic_docs; prisijungimo laikas:2008-11-15.

nustatytos sporto organizacijos vidaus tvarkos. Taigi, susidaro įspūdis, jog tokia taisyklė įtvirtina darbo santykių požymius sporto organizacijos bei sportininko sąlygose. Tačiau, mes manome, jog taip nėra. Sporto organizacijos nustatyta vidaus tvarka yra svarbus organizacinis dokumentas. Ypač kai kalbame apie komandines sporto šakų organizacijas – krepšinio ar futbolo klubus. Šis dokumentas įtvirtina sportininkų teises ir pareigas kasdieninėje sportininkų veikloje, sportininkų įsipareigojimų vykdymo rėžimą, bendrąją tvarką, drausmines priemones ir pan. Kadangi, remiantis KKS įstatymu, sportininkas ar treneris privalo laikytis sporto organizacijos tvarkos, šios tvarkos nesilaikymas, ar grubus pažeidimas galėtų tapti pagrindu vienašališkam sporto veiklos sutarties nutraukimui. Dėl to, sportininkas, sudarydamas sporto veiklos sutartį, turėtų susipažinti su tokia tvarka. O sporto organizacijos galimybės keisti vidaus tvarkos nuostatas be sportininko pritarimo, kuris dėl formos reikalavimų turėtų būti raštiškas, turėtų būti ribotos. Apie tai plačiau kalbėsime kitame skyriuje.

Sporto organizacija, remiantis KKS įstatymu, privalo sudaryti sąlygas sportininkui ruoštis varžybomis ir jose dalyvauti. Tokia situacija yra artimesnė darbo santykiams, kadangi darbo įstatymai darbdavį įpareigoja sukurti reikiamą darbo aplinką. Tačiau, praktikoje yra įprasta, jog profesionalus sporto klubas disponuoja visa reikiama infrastruktūra, suteikiant sportininkui visas sąlygas, bei taip leidžiant sportininkui koncentruotis į savo įsipareigojimų vykdymą. Neretai reikiama įranga yra gaunama iš sporto organizacijų rėmėjų. Be to, dažnai sporto federacijos nustato sporto organizacijoms būtinos infrastruktūros kriterijus.[76] Manytume, jog šis bruožas artimas darbo sutarčiai, tačiau pats teisinis reguliavimas nėra daromas darbo teisės normomis, todėl darbo santykių čia taip pat nėra.

Toliau plačiau panagrinėsime sportininko „socialinę apsaugą“. Iš tiesų, kaip jau minėjo V. Tiažkijus[77], sporto veiklos sutarčių reguliavimui, pagal senosios redakcijos KKS, buvo būdinga sąlyga įpareigojanti sporto organizaciją, apdrausti sportininkus ir trenerius privalomuoju socialiniu draudimu bei įstatymų nustatyta tvarka mokėti sportininko socialinio draudimo įnašus, nors pats LR socialinio draudimo įstatymas sportininkams ir treneriams privalomojo socialinio draudimo nenumatė. Be to, šis įstatymas nustatė pareigą sporto veiklos sutartimi numatyti žalos atlyginimo dėl sportininko traumos, suluošinimo ar mirties klausimą. Dar svarbesnė įstatymo nuostata, nustatanti sportininko ar trenerio veiklos, vykdytos pagal sporto veiklos sutartį, trukmės įskaitymą į bendrą darbo stažą bei suteikianti teisę sportininkams ir treneriams į socialinio draudimo pensiją.

Tuometinis KKS įstatymas įpareigodavo sporto organizacijas atlikti tokius veiksmus sportininkų ir trenerių atžvilgiu, kokius turi standartiškai atlikti darbdavys savo darbuotojo, su kuriuo yra sudaryta darbo sutartis, atžvilgiu. Manytina, jog įstatymų leidėjas įtvirtindamas šias

[76] Ten pat.
[77] V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.

nuostatas siekė suteikti papildomą socialinę apsaugą treneriams, o ypatingai sportininkams, kurių karjera yra sąlyginai trumpa ir rizikinga.

2008 m. balandžio mėn. 17 d. priimtas KKS įstatymo pakeitimo įstatymas[78] iš esmės pakeitė situaciją dėl sportininkams bei treneriams, sudariusiems sporto veiklos sutartis, taikomų socialinių garantijų. Naujoji įstatymo redakcija visiškai panaikino privalomąjį sportininkų socialinį draudimą ir pareigą sporto organizacijoms mokėti socialinio draudimo įmokas. Be to, įstatymo leidėjas panaikino anksčiau minėtą nuostatą dėl sportininkų ir trenerių „darbo“ trukmės įskaitymo į bendrą darbo stažą, taip užsitikrinant teisę į socialinio draudimo pensiją, o LR valstybinio socialinio draudimo įstatymas[79] taip pat nenumato privalomojo socialinio draudimo sportininkams.

Taigi, tokiu būdu įstatymų leidėjas atsisakė socialinių garantijų profesionaliems sportininkams ir treneriams privalomojo suteikimo. Šio klausimo aptarimas paliekamas sporto veiklos sutarties šalims, taip pažymint sporto veiklos sutarties šalių lygiateisiškumą, būdingą civilinei teisei. Sporto organizacijoms nenustatomas joks imperatyvus įpareigojimas šiuo klausimu pasirūpinti. Taigi, yra laikoma, jog profesionalūs sportininkai ir treneriai yra patys pajėgūs pasirūpinti savo socialinio draudimo įmokomis. Lietuvos praktikoje sportininkai, norintys įgyti socialines garantijas savo iniciatyva kreipiasi į Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą ir savarankiškai moka socialinio draudimo įmokas. Tačiau, pastebėtina, kad taip dėl informacijos trūkumo ir teisės aktų nesuvokimo daro toli gražu ne visi profesionalūs sportininkai.

Kaip jau minėjome, senosios redakcijos KKS įstatymas 32 str. nustatė tam tikras socialines garantijas sportininkams profesionalams sveikatos ar gyvybės praradimo atveju. 2008 m. balandžio mėn. 17 d. priimtas KKS įstatymo pakeitimo įstatymas panaikino tokią nuostatą. Tačiau, šio įstatymo 35 str. numato, jog vienas iš privalomų sporto veiklos sutarties elementų yra „sportininko profesionalo privalomojo sveikatos draudimo sąlygos“[80]. Remiantis LR sveikatos draudimo įstatymu[81], sporto organizacija nėra įpareigojama drausti profesionalųjį sportininką privalomuoju sveikatos draudimu. Sportininko profesionalo privalomojo draudimo sąlygos yra nustatomos bendru šalių sutarimu sporto veiklos sutartyje. Imperatyviai įtraukiant privalomojo sveikatos draudimo sąlygą į būtinų sporto veiklos sutarties sąlygų sąrašą ir taip įpareigojant aiškiai įvardinti sutarties šalių pareigas šiuo klausimu, yra užtikrinama tam tikra sportininko interesų apsauga.

Tačiau, iš esmės toks teisinis reguliavimas įgalina šalis savo valia spręsti privalomojo sveikatos draudimo klausimą. Taigi, šioje situacijoje galima įžvelgti akivaizdų civilinėms sutartims būdingą požymį – šalių lygiateisiškumą. Įstatymas nustato tam tikrą būtiną sutarties sąlygą, tačiau

[78] Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.
[79] Lietuvos Respublikos Valstybinio socialinio draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1991, Nr.17-477.
[80] Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.
[81] Lietuvos Respublikos Valstybinio socialinio draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1991, Nr.17-477.

jos turinį nustatyti patiki pačioms šalims – nėra jokios protekcijos ar silpnos šalies gynimo. Juo labiau senosios redakcijos įstatyme minimas Lietuvos Respublikos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe įstatymas jokių kompensacijų sportininkams nenumato. Praktikoje dažnas sporto organizacijos įsipareigojimas apdrausti sportininką individualiai arba kolektyviai kartu su kitas sportininkais nuo susirgimo, mirties, nelaimingų atsitikimų, įskaitant tokius nelaimingus susirgimus, dėl kurių sportininkas nuolat nebegali sportuoti. Tuomet sportininko patirtos žalos atlyginimo klausimas yra sprendžiamas sutartimi su draudimo bendrove. Sporto organizacija neprivalo prisiimti įsipareigojimo apdrausti sportininką nuo susirgimų, mirties, nelaimingų atsitikimų, kuriuos jis patiria užsiimdamas ne sutartyje numatyta sporto veikla. Be to, nevertėtų pamiršti, kad sporto organizacijai gali kilti prievolė atlyginti žalą, atsiradusią dėl sportininko susirgimo, mirties, bendraisiais civilinės atsakomybės pagrindais, jei yra civilinės atsakomybės sąlygos, tarp kurių ir sporto organizacijos kaltė.

Vienintėlės įstatymu numatytos privalomos įmokos, kurias sporto organizacija turi mokėti, kai sudaroma sporto veiklos sutartis yra gyventojų pajamų mokestis. Kaip matyti iš Valstybinės mokesčių inspekcijos išaiškinimo[82], LR Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo atžvilgiu, sporto veiklos sutartyje nustatyti sporto klubo ir sportininko santykiai prilygintini darbo santykiams arba jų esmę atitinkantiems santykiams, todėl pajamų mokestį nuo sportininko gauto atlygio apskaičiuoja, išskaičiuoja ir sumoka į biudžetą tas išmokas išmokėjęs asmuo – šiuo atveju sporto organizacija, arba „darbdavys“, kaip numatyta VMI išaiškinime. Tai nėra vien tik darbo sutartimis būdingas dalykas. Pavyzdžiui užsakovas (juridinis asmuo) pagal autorinę sutartį, kuri savo prigimtimi yra civilinė sutartis, sumokėjęs honorarą atlikėjui, privalo pats sumokėti gyventojų pajamų mokestį.

Nagrinėjant kitą svarbų sporto veiklos vietos nustatymo kriterijų, verta atkreipti dėmesį į senosios redakcijos KKS 35 straipsnį. Jis nustatė profesionaliųjų sportininkų teisę steigti profesines sąjungas Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymo nustatyta tvarka. Profesinės sąjungos yra savanoriškos, savarankiškos ir savaveiksmės organizacijos, atstovaujančios ir ginančios darbuotojų profesines darbo, ekonomines, socialines teises bei interesus. LR Profesinių sąjungų įstatymas įtvirtina tokias fundamentalias profesinių sąjungų teises kaip savo narių atstovavimas, sudarant su darbdaviais kolektyvines sutartis bei profesinių sąjungų teisė organizuoti mitingus, demonstracijas, skelbti streikus.

Minėta įstatymo nuostata dingo LR Seimui priėmus naująją KKS įstatymo redakciją. Vietoje teisinės normos apie sportininkų teisę steigti profesines sąjungas atsirado teisinė norma suteikianti teisę sportininkams profesionalams steigti asociacijas savo sportinės veiklos interesams

[82] VMI prie FM išaiškinimas „Sporto veikla ir pajamų, gautų iš jos, apmokestinimas“ // www.vmi.lt/GetFile.ashx?fileName=SPORTININKAI_20080220_(5).doc; Prisijungimo laikas:2008-11-15.

ginti. Taigi, panaikinta teisinė galimybė sportininkams skelbti streiką. Toks teisinis reguliavimas vėl atitolina darbo teisės normas nuo sporto veiklos sutarties ir suteikia civilinių teisinių santykių, paremtų laisva valia ir teisinių santykių subjektų lygybe, požymių.

Verta pažymėti, jog tokios sportininkų asociacijos mūsų šalyje nėra aktyvios. Todėl sunku apibūdinti jų galimą įtaką sportininkų teisėmis, kurios būtų įtvirtintos sporto veiklos sutartyse. Siekiant glaudžios partnerystės, tokias asociacijas turėtų pripažinti ir sporto šakų nacionalinės federacijos. Tiesa, abejotina, jog tokios asociacijos galėtų tikėtis daryti įtaką nacionalinėms sporto federacijoms tais klausimais, kurie yra reguliuojami pasauliniu mastu.

Šioje vietoje paminėsime, jog JAV yra efektyviai pritaikomos kolektyvinės sutartys. Pavyzdžiui Nacionalinės krepšinio asociacijos, geriau žinomos kaip NBA, žaidėjai yra susibūrę į atskirą asociaciją, savotišką profesinę sąjungą. NBA, kaip asociacijos nariai yra patys krepšinio klubai. Taigi, šios asociacijos – žaidėjų ir pati NBA, tarpusavyje privalo sudaryti kolektyvinę „darbo“ sutartį, kurioje istoriškai svarbiausias klausimas yra – žaidėjų atlyginimų maksimalios ir minimalios ribos. Jeigu nėra sudaryta kolektyvinė sutartis arba jos galiojimo laikas pasibaigęs, čempionatas tiesiog negali prasidėti. Taip kyla vadinamasis „lokoutas“. Tokiu būdu yra realizuojama savotiška žaidėjų teisė į streiką. Pavyzdžiui, 1998 metų liepą kilęs NBA „lokautas“ baigėsi tik kitų metų vasario mėnesį, taip klubams bei pačiai NBA sukeliant didelius nuostolius. Tačiau žaidėjai sugebėjo pasiekti savo tikslo ir naujoji kolektyvinė sutartis teigiamai įtakojo pačių žaidėjų sporto veiklos sutartis su klubais.

Toliau apžvelgsime, mūsų nuomone, svarbiausius bruožus, kurie leistų priskirti sporto veiklos sutartį prie civilinių sutarčių. Vienas tokių – tai šalių atsakomybė už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą. LR DK numato, jog darbuotojui už darbo sutarties (drausmės) pažeidimus gali būti taikoma drausiminė atsakomybė. LR DK 237 straipsnis numato, jog už darbo drausmės pažeidimą gali būti skiriama pastaba, papeikimas arba atleidimas iš darbo[83]. Kodeksas įtvirtina ir darbuotojo materialinę atsakomybę, kuri iš esmės yra apribota kodekso 254 straipsniu, išskyrus aplinkybes, nurodytas kodekso 255 straipsnyje, bei visiškos materialinės atsakomybės sutartį. Taip pat yra įtvirtinti ir darbdavio materialinės atsakomybės atvejai, darbuotojui susižalojus ar žuvus. Be to, darbdaviui už tam tikrus iš darbo sutarties kylančių įsipareigojimų pažeidimus gali kilti ir administracinė atsakomybė.

Tuo tarpu, KKS įstatymo 35 straipsnio 2 dalies 10 punktas nustato, jog šalių atsakomybė už sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą yra privaloma sporto veiklos sutarties sąlyga. Jos turinį šalys nusistato pačios. Be abejo, tarptautinės sporto federacijos, įtvirtindamos universalius tos sporto šakos principus, gali numatyti konkretų reguliavimą, kurio šalys savo valia pakeisti negali.

[83] Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

Štai FIFA žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 17 punkto pirma dalis numato[84], jog bet kuriuo atveju už sporto veiklos sutarties pažeidimą mokamos kompensacijos. Be to, už sporto veiklos pažeidimus tiek futbolininkams, tiek futbolo klubams šios FIFA taisyklės numato ir tam tikras sportines sankcijas, kaip pavyzdžiui – tarptautinė diskvalifikacija sportininkui arba draudimas klubui metus registruoti naujus futbolininkus. Tokias nuobaudas, tarp jų ir kompensacijas gali skirti FIFA ginčų sprendimo rūmai ar drausminis komitetas. Tačiau tiek klubams, tiek sportininkams suteikiama teisė ginti savo interesus teismuose. Taigi, tiek sportininkai, tiek sporto organizacijos, teikdami ieškinius, susijusius su sporto veiklos sutartimis, gali remtis LR CK įtvirtintomis normomis dėl civilinės atsakomybės. Taigi, darytina išvada, jog sporto sutarties šalių teisinės atsakomybės dėl sutarties pažeidimo klausimas yra civilinės prigimties.

Kad sportininko atsakomybė nėra ribojama pasiremiant darbo santykiais, iliustruoja vienas pavyzdys iš praktikos, deja, ne Lietuvos. Žymus Rumunijos futbolininkas Adrian‘as Mutu 2003 m. rugpjūčio mėn. sudarė sporto veiklos sutartį su garsiu Anglijos[85] futbolo klubu „Chelsea FC“. Po metų, dopingo testo metu, futbolininko kraujyje rasta kokaino pėdsakų. Anglijos futbolo asociacija pritaikė sportinę sankciją ir diskvalifikavo sportininką iš bet kokių varžybų 7 mėnesių laikotarpiui. Klubas dėl sutarties pažeidimo vienašališkai nutraukė sutartį su futbolininku. Be to, futbolo klubas pradėjo teisinį procesą pagal FIFA nustatytas ginčų nagrinėjimo procedūras. FIFA ginčų sprendimo rūmai 2008 metų rugsėjo mėn. pradžioje patenkino „Chelsea FC“ prašymą ir įpareigojo žaidėją sumokėti klubui milžinišką – 17 mln. eurų dydžio kompensaciją. Adrian‘as Mutu FIFA sprendimą apskundė Sporto arbitražo teismui Lozanoje. Šiuo metu sprendimas dar nėra priimtas. Tačiau, toks pavyzdys parodo, jog profesionalus sportininkas traktuojamas lygiai su futbolo klubu, jam nebuvo taikomos jokios lengvatos, ko pasekoje jam kilo civilinė atsakomybė.

Dar vienas labai svarbus sporto veiklos sutarties bruožas, įrodantis jos civilinę prigimtį, yra sporto veiklos sutarties nutraukimo tvarka. Aktualios KKS įstatymo redakcijos 30 straipsnio 2 dalies 9 punktas.[86] nustato, jog sporto veiklos sutartyje privalo būti nurodytas sporto veiklos sutarties galiojimo laikas. Taigi, sporto veiklos sutartis yra terminuota sutartis. Kaip žinia, LR DK[87] 108 straipsnio 2 dalis įtvirtina priešingą reguliavimą ir nurodo, jog darbo sutartis paprastai sudaroma neapibrėžtam laikui (neterminuota). Koks turi būti sutarties terminas ir KKS įstatymas nenustato. KKS įstatymo 30 straipsnis 2 dalies 4 punktas nustato, jog sporto veiklos sutartyje

[84] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

[85] Vartojame ne Didžiosios Britanijos vardą, kadangi šioje valstybėje Anglija, Šiaurės Airija, Škotija bei Velsas turi savo atskiras futbolo asociacijas, o bendros Didžiosios Britanijos futbolo asociacijos nėra, kaip ir nėra Didžiosios Britanijos futbolo rintkinės.

[86] Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.

[87] Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

privalo būti sportininko profesionalo įsipareigojimai laikytis sporto organizacijos, tos sporto šakos federacijos ir tarptautinių federacijų, kurioms priklauso sporto organizacija, nustatytų taisyklių ir kitų nuostatų. Pavyzdžiui, minimalius ir maksimalius futbolininkų sporto veiklos sutarčių galiojimo terminus nustato FIFA žaidėjų statuso ir transferų taisyklės[88]. Taigi futbolininko sporto veiklos sutarties terminas bus nustatomas šalių susitarimu, tačiau atsižvelgiant į šiuos reikalavimus. Sporto veiklos nutraukimas tiek sporto organizacijai, tiek pačiam sportininkui nesuėjus sporto veiklos sutarties galiojimo terminui, kaip pagrįsime vėliau, nėra paprastas.

Kai kurie autoriai įspėja, jog sąvokos darbo sutarties pasibaigimas, darbo sutarties nutraukimas ir atleidimas iš darbo nėra tapačios[89]. Mes kalbėsime apie tokius atvejus, kai darbo sutarties pasibaigimas apima darbo sutarties šalių tarpusavio teises ir pareigas, susijusias su darbo sutarties vykdymu, pasibaigimą. Vienas paprasčiausių ir dažniausiai praktikoje pasitaikančių būdų užbaigti darbo sutartį yra nustatytas LR DK 125 str. Toks būdas yra darbo sutarties nutraukimas abipusiu susitarimu. Sutarties nutraukimas abiejų šalių sutarimu yra dažnai sutinkamas ir civilinėje teisėje – tai vienas iš sutarties laisvės principo įgyvendinimo formų.

Remiantis LR DK 127 straipsniu, darbuotojas turi teisę nutraukti neterminuotą, taip pat ir terminuotą darbo sutartį iki jos termino pabaigos, apie tai raštu įspėjęs darbdavį ne vėliau kaip prieš keturiolika dienų. Įspėjimo terminui pasibaigus, darbuotojas turi teisę nutraukti darbą, o darbdavys privalo įforminti darbo sutarties nutraukimą ir atsiskaityti su darbuotoju[90]. KKS įstatymas nenumato sporto veiklos sutarties nutraukimo tvarkos. Įstatymo 35 straipsnio 2 dalies 11 punktas numato, jog sporto veiklos sutartyje turi būti nurodyta sutarties įsigaliojimo ir nutraukimo sąlygos. Be to, šias sąlygas gali reguliuoti tarptautinės arba nacionalinės tos sporto šakos federacijos ir sporto organizacijos bei profesionalūs sportininkai ir treneriai privalo tai tvarkai paklusti. Tačiau sportininkai bei sporto organizacijos gali kai kurias detales nusistatyti ir patys, kiek tai nepažaidžia imperatyvių nuostatų.

Tačiau, profesionalaus sporto principai, šalių ekonominiai interesai ir kitos – teisinės priežastys jokiu būdu nesuteikia sportininkams galimybės nutraukti sporto veiklos sutartį, pasiremiant darbo įstatymuose nustatyta galimybe nutraukti teisinius santykiu pranešant prieš 14 dienų. Tokia tvarka prasilenktų tiek su šalių interesais, tiek su profesionalaus sporto kaip ekonominės veiklos logika. Pažymėtina, kad tai ypač svarbu komandinių sporto šakų klubuose (kaip žinia, sporto šakų nacionalinių rinktinių sudarymas remiasi visai kitokiais pricipai bei teisine

[88] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

[89] I. Nekrošius ir kiti. Darbo teisė. Vadovėlis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008. P.242.

[90] Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

tvarka). Į sportininkų ugdymą ir infrastruktūrą profesionalus klubas investuoja daug lėšų. Be to, sportininkų paslaugos yra taip pat brangios. Neretai patys sportininkai yra „perkami“ iš kitų klubų, šiems sumokant milžiniškais pinigų sumas. Akivaizdu, kad būtų nelogiška, jei investavus į kokį pajėgų sportininką, šis galėtų po kiek laiko pateikti pranešimą apie išėjimą iš darbo ir po dviejų savaičių pasišalinti iš klubo.

Panašus atvejis, atkreipęs didelį spaudos dėmesį, nutiko Rusijos Federacijoje, kur darbo įstatymai numatė analogišką darbuotojo galimybę nutraukti darbo santykius įspėjant darbdavį prieš 14 dienų, kaip ir Lietuvos Respublikos DK. 2002 m. rugpjūčio mėn. jaunas, talentingas, o dabar Europos mastu gerai žinomas Rusijos Federacijos futbolininkas Dmitrijus Syčiovas, tuo metu turėjęs galiojančią sporto veiklos sutartį su Maskvos „Spartak“ futbolo klubu, įspėjo savo „darbdavį“, jog palieka darbovietę po 14 dienų. Pažymėtina, jog didelei Rusijos sporto teisininkų nuostabai[91], Maskvos „Spartak“ futbolo klubui niekaip nepavyko įrodyti, jog toks žaidėjo veiksmas, kuris buvo akivaizdžiai priešiškas pripažintoms FIFA taisyklėms, pažeidė Rusijos Federacijos įstatymus. Be to, klubo pateikta 5 mln. eurų dydžio pretenzija sportininkui dėl sutartinių įsipareigojimų nevykdymo Rusijos futbolo sąjungos drausmės komitete liko nepatenkinta. Visi kiti klubo teisiniai veiksmai buvo bevaisiai ir žaidėjas netrukdomas išsikėlė į Prancūziją, kur sudarė naują 4 metų sporto veiklos sutartį su Marselio „Olympique“ klubu.

Taigi, nebuvo atsižvelgta į sporto federacijos taisykles bei į elementarią logiką. Tai yra akivaizdus pavyzdys, kokią žalą daro darbo įstatymų taikymas sporto veiklos sutartimis jų nutraukimo klausimais. Tiesa, kaip pripažįsta Rusijos sporto teisininkai[92], Rusijoje kilęs ažiotažas teigiamai paveikė tolimesnį panašių atvejų sprendimą ir vis daugiau yra vadovaujamasi tarptautinių federacijų nuostatomis, kurios kur kas artimesnės civilinės sutarties principams.

Minėtos FIFA bei šalių – narių nacionalinės asociacijos įtvirtina tam tikrus sporto veiklos sutarties principus bei jos nutraukimo sąlygas. Pavyzdžiui, FIFA žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 13 straipsnyje [93]yra nustatyta bendroji taisyklė, jog sporto veiklos sutartis tarp profesionalo bei futbolo klubo gali būti nutraukta tik suėjus sutarties terminui arba anksčiau termino, jei šalys sutartį sutinka nutraukti abipusiškai savo valia[94]. Tiesa, yra nustatytos ir išimtys, kai sporto veiklos sutartį galima nutraukti vienašališkai anksčiau termino – esant teisėtam pagrindui (*just cause*), bei esant teisėtam sportiniam pagrindui (*sporting just cause*). Tiesa, LFF varžybų

[91] D. Gorlova. Player Contract Stability: Russia‘s Labour Code. World Sports Law Report. // www.sportpravo.ru/content/files/WSLRnov07gorlova.pdf; Prisijungimo laikas:2008-11-15;
[92] Ibid.
[93] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.
[94] Ibid.

nuostatų 153 punkte[95] yra numatyta tam tikra apsauga žaidėjams – jei klubas nesumoka atlyginimo per 60 dienų, LFF drausmės komitetas turi teisę, sportininko prašymu, nutraukti sporto veiklos sutartį.

Šiuos pagrindus plačiau aptarsime kitame darbo skyriuje. Tačiau išvardintos aplinkybės rodo labai aiškią sutarties privalomumo principo svarbą. Pažymėtina, jog panašus ar identiškas reglamentavimas aptinkamas ir kitų sporto šakų tarptautinių ir nacionalinių federacijų nuostatuose. Šalių interesų apsaugos, sutartinių įsipareigojimų vykdymo užtikrinio labui, sporto veiklos sutarties nutraukimo vienašališkai (bet kurios šalies iniciatyva) galimybės yra labai ribotos, o sutartis ir jos visos sulygtos sąlygos privalo būti šalių vykdomos. Taigi, sporto veiklos sutarties nutraukimo reglamentavimas ir principai yra vienas svarbiausių požymių sporto veiklos sutartį aiškiai priskiriant civilinės sutartims. Tačiau, čia yra be galo svarbu, kaip tokius sporto organizacijų principus, atsiradus reikalui, traktuoja šalių nacionaliniai teismai, kai ginčas patenka į nacionalinių teismų sales.

Remiantis LR DK, darbdavio galimybės nutraukti darbo sutartį vienašališkai yra labiau komplikuotos. Kodekso 129 str. 1 d. teigia, jog darbdavys gali nutraukti neterminuotą darbo sutartį su darbuotoju tik dėl svarbių priežasčių, apie tai įspėjęs jį Kodekso 130 straipsnyje nustatyta tvarka. Atleisti darbuotoją iš darbo, kai nėra darbuotojo kaltės, leidžiama, jei negalima darbuotojo perkelti jo sutikimu į kitą darbą. Minėto straipsnio 2 dalis detalizuoja, kad svarbiomis gali būti pripažįstamos tik tos aplinkybės, kurios yra susijusios su darbuotojo kvalifikacija, profesiniais gebėjimais, jo elgesiu darbe. Darbo sutartis taip pat gali būti nutraukta dėl ekonominių, technologinių priežasčių ar darbovietės struktūrinių pertvarkymų ir dėl panašių svarbių priežasčių.

Taigi, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, darbdavys įgauna teisę atleisti savo darbuotoją iš darbo be jokių sankcijų. Tuo tarpu, sporto veiklos sutarties atžvilgiu, šalis saisto jau anksčiau minėti sutarties privalomumo principai. Atskirų sporto veiklos šakų tarptautinių federacijų taisyklėse, tarp kurių vėl paminėtina FIFA, įtvirtinti principai nėra diversifikuojami atskirai šalims – šalys yra visiškai lygios, todėl jos abi privalo vienodai laikytis savo įsipareigojimų, prisiimtų sutartyje. Tad galime drąsiai įvardinti dar vieną civilinės teisės požymį sporto veiklos sutartyse.

Galiausiai, aptariant sporto veiklos kaip civilinės sutarties vertinimą Lietuvoje, privalome atkreipti dėmesį į LAT praktiką šioje srityje. Pažymėtina, jog sporto tarptautinių bei nacionalinių federacijų taisyklės neretai nustato išankstinį – neteisminį ginčų, kylančių iš sporto veiklos sutarties nagrinėjimą. Tačiau, kaip jau minėjome ankstesniame skyriuje, šalims jokių būdu nėra atimama teisė imtis teisinių veiksmų nacionaliniuose teismuose.

[95] 2008 m. Lietuvos futbolo federacijos varžybų nuostatai // http://www.lff.lt/docs/2008m%20LFF%20Nuostatai.pdf; Prisijungimo laikas: 2008-11-15;

Nors LAT praktika sporto veiklos sutarčių klausimu yra kukli, ir sunku aiškiai identifikuoti, kuria kryptimi sporto veiklos sutartys privalo būti nagrinėjamos Lietuvos Respublikos teismuose. Svarbi yra LAT 2000 m. pozicija gegužės 24 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-602/2000 m., kur teismas pažymėjo, jog „Kontraktas tarp ieškovo R.Safronovo ir Vilniaus ,,Statybos" krepšinio klubo buvo pasirašytas 1998 m. birželio 15 d. Kontrakto pasirašymo metu galiojo Kūno kultūros ir sporto įstatymas, kuris būtent reglamentuoja profesionalųjį sportą bei reguliuoja kitus santykius, susidarančius sporto srityje. Ieškovas R.Safronovas yra profesionalusis sportininkas. Santykius, atsirandančius tarp profesionaliojo sportininko ir sporto organizacijos (ginčo atveju – atsakovo) reglamentuoja tarp šalių sudaroma sporto veiklos sutartis (kontraktas). „Būtinąsias sporto veiklos sutarties (kontrakto) sąlygas nustato Kūno kultūros ir sporto įstatymo 30 str., kurio laikantis ir buvo sudarytas minėtas 1998 m. birželio 15 d. kontraktas, reglamentuojantis kontraktą pasirašiusių šalių tarpusavio įsipareigojimus bei numatantis atsakomybę už sporto veiklos sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą. Nors profesionaliajam sportininkui sportas yra atitinkamos specifinės rūšies darbinė veikla, už kurią sportininkas gauna darbo užmokestį, šią veiklą reglamentuoja specialus Kūno kultūros ir sporto įstatymas. Šiuo atveju, kai specialus įstatymas reglamentuoja profesionalųjį sportą bei esant kontraktui, sudarytam laikantis specialaus įstatymo nuostatų, šių aktų pagrindu turi būti sprendžiamas tarp šalių kilęs ginčas ir *darbo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos netaikomos*"[96]. Pažymėtina, jog savo kasaciniame skunde kasatorius pažymėjo, jog „apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas klausimą dėl 1998 m. birželio 15 d. kontrakto nutraukimo teisėtumo, byloje nepagrįstai atsisakė taikyti darbo teisinius santykius reguliuojančius principus". Kaip matome, LAT išsako poziciją, jog nagrinėjant ginčus, kylančius iš sporto veiklos sutarties, darbo įstatymai neturi būti taikomi. Taigi, galima daryti išvadą, jog LAT šia nutartimi sporto veiklos sutartį iš esmės vertina kaip civilinę sutartį.

Paminėtina civilinė byla Nr. 3K-3-254/2005, kurioje 2005 m. birželio 1 d. LAT priėmė nutartį[97]. Šioje nutartyje svarbiau yra ne tai, ką LAT įvertino, o tai, dėl ko LAT nepasisakė. Bylos aplinkybės buvo tokios: Ieškovas V. Kaušpadas, profesionalus futbolininkas, buvo sudaręs sporto veiklos sutartį su atsakovo VšĮ „Atlantas" futbolo klubu. Klubas pradėjo nevykdyti savo įsipareigojimo ir nebemokėjo dalies, o po to ir viso sulygto užmokesčio, nesumokėjo sutartyje numatytų premijų. Ieškovas savo ieškinyje be paminėtų išmokų, prašė sumokėti kompensaciją už nepanaudotas atostogas.

Klaipėdos miesto apylinkės teismas 2004 m. liepos 5 d. sprendimu ieškinį patenkino ir pažymėjo, kad ieškovas V. Kaušpadas nepasinaudojo kasmetinėmis atostogomis pagal sporto

[96] *R.Safronovas v. Vilniaus "Statybos" krepšinio klubas*, LAT CBS nutartis (2000, Nr. 3K-3-602/2000).
[97] *V.Kaušpadas v. VĮ „Atlanto" futbolo klubas*, LAT CBS nutartis (2005, Nr. 3K-3-254/2005).

veiklos sutarties VI skirsnio 1 dalies 3 punktą, todėl turi teisę gauti 2634,72 Lt kompensaciją už nepanaudotas atostogas. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2005 m. vasario 14 d. nutartimi atsakovo VšĮ „Atlantas“ futbolo klubo apeliacinį skundą tenkino iš dalies – buvo šiek tiek sumažintos mokėtinos sumos. Be to, kolegija išsakė nuomone, kad tarp šalių susiklostę santykiai reglamentuojami ir darbo, ir civilinių įstatymų normų, pabrėždama, jog „sąlygos, numatančios galimybę nevykdyti įsipareigojimų dėl darbo užmokesčio mokėjimo be svarbios priežasties, prieštarauja DK 2 straipsnio 1 dalies 4, 6, 8 punktams, 35 straipsnio 1 daliai“. Taigi, kolegija, prieštaraudama mūsų paminėtai ankstesnei nutarčiai, sporto veiklos sutarčiai pritaikė darbo teisės normas.

Savo kasaciniame skunde atsakovas išsakė poziciją, jog „Teismai nepagrįstai taikė DK, nes santykius tarp šalių reglamentuoja Kūno kultūros ir sporto įstatymas, taip pat CK 6.26-6.29 straipsniai, reglamentuojantys prievoles. Šalių sudarytas kontraktas turi būti aiškinamas vadovaujantis CK įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis“[98]. LAT atmėtė kasacinį atsakovų skundą ir paliko Klaipėdos apygardos teismo nutartį nepakeistą. Deja, grįsdamas savo poziciją, LAT visiškai nekomentavo paminėto atsakovo argumento dėl darbo santykių taikymo, tačiau pažymėjo, jog teismai tinkamai aiškino šalių pasirašytą sutartį.

Tokia LAT pozicija sukelia klausimų dėl teismo sprendimų panašiose bylose ateityje. Be to, nėra iki galo aišku, ar darbo teisei būdingos kompensacijos už nepanaudotas atostogas buvo priteistos remiantis šalių sudaryta sutartimi, kurioje galbūt minėtas aspektas aptariamas labai detaliai, ar vis dėlto buvo pritaikytas LR DK. Nepaisant to, šiek tiek apmaudu, jog šia vėlesne nutartimi LAT, nepasisakydamas dėl darbo įstatymų bei civilinės teisės taikymo sporto veiklos sutarčiai, sukėlė abejonių, nors iš esmės galėjo jas visiškai eliminuoti.

Todėl, belieka laukti toliau besivystančios teismų praktikos šiuo klausimu. O jos galime sulaukti. Kaip matome iš pranešimų spaudoje[99], šiuo metu vyksta du teisminiai procesai, kilę iš sporto veiklos sutarčių – su Vilniaus krepšinio klubu „Lietuvos rytas“ teisiasi du buvę krepšinio klubo“ treneriai Sharon‘as Drucker‘is bei Tomo Mahoričius. Tikėtina, jog šie ginčai pasieks ir LAT.

Apibendrinant, paminėsime, jog nepaisant tam tikrų išorinių sporto veiklos sutartimi reguliuojamų teisinių santykių panašumų į darbo teisinius santykius, darytina išvada, jog sporto veiklos sutartis yra civilinė sutartis nors ir su tam tikrais darbo sutartims būdingais bruožais. Tokias išvadas pagrindžia tokių sporto veiklos sutarties elementų, kaip sporto veiklos sutarties nutraukimas, teisinės atsakomybės dėl sutarties pažeidimo, sporto veiklos sutarties šalių

[98] ten pat.
[99] Buvę „Lietuvos ryto“ treneriai kreipėsi į teismą // http://www.krepsinis.net/news.php?news_id=69451; prisijungimo laikas:2008-11-15.

veiksnumas, artimumas civilinėms sutartims. Be to, sportininkams bei treneriams, sudariusiems sporto veiklos sutartis, nesuteikiamas socialinės apsaugos mechanizmas, kaip tai būdinga darbo santykiams. Be to, sporto veiklos sutarties civilinę prigimtį savo nutartyje patvirtino ir LAT. Kita vertus, nesant gausios ginčų, kilusių iš sporto veiklos sutarčių, nagrinėjimo praktikos, gali kilti dviprasmiškų situacijų dėl sporto veiklos sutarties teisinio vertinimo. Svarbu, kad Lietuvos teismai, nagrinėdami bylas dėl sporto veiklos sutarčių, atsižvelgtų į sporto specifiką ir logiką bei sporto tarptautinių bei nacionalinių federacijų nuostatas dėl sporto veiklos sutarčių.

3. SPORTO VEIKLOS SUTARTIES ELEMENTAI

KKS įstatymas[100] sporto veiklos sutartį apibrėžia, kaip „sportininko profesionalo, sportininko ar trenerio ir sporto organizacijos susitarimą, kuriuo sportininkas profesionalas, sportininkas ar treneris įsipareigoja rengtis sporto varžyboms arba rengti sportininkus, dalyvauti varžybose laikantis nustatytos sporto organizacijos vidaus tvarkos, o sporto organizacija įsipareigoja mokėti atlygį už sportinę ar treniravimo veiklą ir užtikrina pasirengimo ir dalyvavimo varžyboms sąlygas ir jose dalyvauti, taip pat įsipareigoja vykdyti kitas sutartyje numatytas sąlygas“.

Kaip nustatėme ankstesniame skyriuje, sporto veiklos sutartis iš esmės yra civilinė sutartis. Todėl nagrinėdami sporto veiklos sutarties elementus, galime pasitelkti civilinės teisės teoriją. Galime teigti, kad sporto veiklos sutartis, remiantis civilinės teisės teorija[101], yra dvišalė, kadangi sutarties šalis sieja priešpriešinės teisės ir pareigos. Be to, manytina, kad sporto veiklos sutartis yra realinė – t.y. teisės ir pareigos sutarties šalims atsiranda nuo jos pasirašymo momento, kadangi sporto veiklos sutarčiai būtina rašytinė forma, o kai kurioms ir tam tikra registracija.

Šiame skyriuje būtent ir aptarsime sporto veiklos sutarties formą bei šalis. Kalbėdami apie sutarties turinį, bandysime aptarti ir išryškinti esmines sporto veiklos sutarties sąlygas. Paminėsime ir kai kurias standartines ir atsitiktines sąlygas. Didesnį dėmesį skirsime dėmesį vienai svarbiausių sporto veiklos sutarčių problemų – sporto veiklos sutarties pabaigai.

3.1. Sporto veiklos sutarties forma

Sporto veiklos sutartis yra sandoris, o LR CK[102] 1.73 straipsnio 1 dalies 10 punktas teigia, jog paprasta rašytine forma turi būti sudaromi sandoriai, kuriems kiti įstatymai nustato paprastą rašytinę formą. KKS įstatymo 35 straipsnio 3 dalis nustato taisyklę, jog galioja tik rašytinė šalių sudaryta sporto veiklos sutartis. Be to, rašytinė sporto veiklos sutartis turi apimti visas KKS įstatymo 35 straipsnio 2 dalies punktuose išvardintas sąlygas: sporto organizacijos duomenis, sportininko profesionalo asmens tapatybę patvirtinančius duomenis, šalių teises ir pareigas, sportininko profesionalo įsipareigojimus laikytis sporto organizacijos, tos sporto šakos federacijos ir tarptautinių federacijų, kurioms priklauso sporto organizacija, nustatytų taisyklių ir kitų nuostatų, sportininko profesionalo atlygį už sportinę veiklą, sportininko profesionalo privalomojo sveikatos draudimo sąlygas, pasirengimo varžyboms ir varžybų metu sportininko profesionalo sveikatai padarytos žalos atlyginimo tvarką, sportininko profesionalo teisę į poilsį reglamentuojančias

[100] Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.
[101] D. Ambrasienė. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: MRU leidybos centras, 2006. P.127.
[102] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas.// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

sąlygas, sutarties galiojimo terminą, šalių atsakomybę už sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą, sutarties įsigaliojimo ir nutraukimo sąlygas, nepilnamečio sportininko profesionalo mokymosi sąlygas bei kitas sąlygas. Sporto federacijos gali nustatyti ir kai kurias papildomas sąlygas formai. Pavyzdžiui, LFF 2008 m. varžybų nuostatų 140 punkto J dalis reikalauja, kad ant kiekvieno pasirašytos futbolininko ar trenerio bei futbolo klubo sporto veiklos sutarties lapo privalo būti klubo atstovo ir žaidėjo arba trenerio parašai ir sutarties pasirašymo data, be to būtina pridėti prie sutarties žaidėjo asmens tapatybę nustatantį dokumentą .

Sporto federacijų nuostatose matoma analogiška pozicija. FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 2 punkto 2 dalyje[103] nustatyta universali taisyklė, jog profesionalus futbolininkas privalo su klubu sudaryti rašytinės formos sporto veiklos sutartį. Privaloma rašytinė forma įtvirtinta ir krepšinyje – FIBA vidaus taisyklių H.3.4.3. punkte. Taigi, sporto veiklos sutarčiai būdingas formalizmas ir didesnių klausimų dėl kitokios, nei rašytinė, sporto veiklos sutarties formos, neturėtų kilti.

KKS įstatymas nenumato jokių reikalavimų dėl sporto veiklos sutarties registracijos. Tačiau, kaip žinia, sporto dalyviai privalo laikytis ir sporto federacijų nustatytų taisyklių, kurios gali nustatyti papildomus reikalavimus sporto veiklos sutarčiai, tarp jų ir sporto veiklos sutarties registracijai. LFF 2008 m. varžybų nuostatų 138 punktas nurodo, jog Sporto veiklos sutartis įsigalioja tik nuo jos registracijos LFF dienos. O minėtų nuostatų 145 punktas nustato, jog sporto veiklos sutartis, *žaidėjų registracijos periodu*, per 14 kalendorinių dienų nuo sporto veiklos sutarties pasirašymo datos turi būti pateikta LFF, kuri sporto veiklos sutartį registruoja ir įsipareigoja ją „laikyti paslaptyje“[104]. Tai reiškia, kad LFF įsipareigoja neviešinti sutarties turinio be atitinkamo klubo ir žaidėjo sutikimo. Sutarties registracijos mokestis 200 Lt, o jo nesumokėjus per 14 kalendorinių dienų, sutartis neregistruojama ir neturi juridinės galios.

Kaip matyti, sporto organizacija, šiuo atveju, futbolo klubas, privalo pasirūpinti sporto veiklos sutarties įregistravimu. Verta pastebėti, jog registruojami visi sudaryti egzemplioriai (dažniausiai 3 – po vieną šalims ir vieną LFF, arba, išskirtinais atvejais – 4, kai dar vienas skiriamas žaidėjo atstovui, arba kitaip vadinamam agentui, kai jis oficialiai dalyvavo derybose dėl sporto veiklos sutarties sudarymo). Taigi, tam tikru periodu klubas fiziškai disponuoja sporto veiklos sutartimis, todėl sportininkas privalo būti apdairus bei aktyvus saugodamas savo interesus bei siekdamas užsitikrinti, jog sutartis tinkamai bus registruota ir įgaus teisinę galią. Mūsų prielaidas

[103] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.
[104] 2008 m. Lietuvos futbolo federacijos varžybų nuostatai // http://www.lff.lt/docs/2008m%20LFF%20Nuostatai.pdf; Prisijungimo laikas: 2008-11-15;

pagrindžia FIFA ginčų sprendimo rūmų 2006 m. vasario mėn. 21 d. priimtas sprendimas[105], kuriuo buvo atmestos pareiškėjo – profesionalaus futbolininko pretenzijos futbolo klubui dėl sutartinių įsipareigojimų nevykdymo bei kompensacijos priteisimo. Futbolininkas teigė, jog atvykęs į klubą po peržiūros klubui pasiūlius, sudarė sporto veiklos sutartį ir atidavė jos originalius egzempliorius klubui, kadangi šis privalėjo juos įregistruoti. Po kiek laiko klubas pranešė, jog futbolininkas klubui nereikalingas ir jis buvo priverstas palikti klubą. Futbolininkui nepavyko įrodyti sutarties sudarymo fakto. Klubas tikino, jog sporto veiklos sutartis nebuvo sudaryta, o sportininkas privalėjo išvykti, kadangi, klubo nuožiūra, jis buvo netinkamas žaidėjas. Klubo valstybės (sprendime nenurodyta) federacija patvirtino, jog jokia sporto veiklos sutartis nebuvo registruota. Nors federacija pripažino, kad klubas teikė prašymą dėl sporto veiklos sutarties registravimo ir jį atsiėmė vėliau, vis dėlto FIFA nusprendė, jog nebuvo pakankamų duomenų, rodančių faktą, kad sporto veiklos sutartis buvo tikrai sudaryta.

Šis pavyzdys parodo, jog sportininkai privalo būti atsargūs ir rūpintis savo sporto veiklos sutarties įregistravimo procedūromis. Jei sportininkas įrodytų sutarties sudarymo faktą, jis galėtų kreiptis į futbolo federaciją, ar teismą dėl nuostolių atlyginimo.

Neatsitiktinai aptardami LFF nustatytą sporto veiklos sutarčių registravimo tvarką, paminėjome „registravimo periodo“ sąvoką. Registravimo periodas – tai nustatytas laiko tarpas, per kurį klubai savo federacijoje gali registruoti naujus žaidėjus. Vėlgi, geriausiais pavyzdys yra iš futbolo pasaulio. FIFA įtvirtino registravimo periodus, populiariai vadinamus „transferų langais“ (*transfer windows*), ir nustatė, jog kiekviena nacionalinė federacija privalo savo nuostatuose įtvirtini du registravimo periodus per metus – pirmasis periodas, kurio trukmė negali viršyti 12 savaičių prasideda pasibaigus sezonui, o antrasis prasideda sezono viduryje ir trunka ne ilgiau nei 4 savaites. Turint omenyje, jog Lietuvoje futbolo sezonas dėl klimato ypatumų vyksta sistema „pavasaris – ruduo“, LFF atitinkamai nustatė ilgąjį registracijos periodą žiemos metu, o trumpesnįjį – vasarą.

FIFA taisyklių 6 straipsnio 1 punktas bei LFF varžybų nuostatai leidžia klubui registruoti naujus žaidėjus tik per minėtus registravimo periodus. Kaip minėjome, neįregistruota sutartis bent jau pagal LFF nuostatus teisinės galios neturi. Tad sportininkas ir klubas, nors ir sudarę sporto veiklos sutartį laikydamiesi KKS įstatymo reikalavimų, tačiau pavėlavę ją įregistruoti neturės naudos, kurios siekė – sportininkas tiesiog negalėtų dalyvauti varžybose. Tokiu būdu būtų pažeisti tiek sportininko, tiek klubų (reikia pažymėti, jog dažniausiai nauji žaidėjai registruojami, kai žaidėjo naujasis klubas bei žaidėjo buvęs klubas sutaria dėl kompensacijos, kitaip tariant, įvykus transferui) interesai. Tiesa, tokiai taisyklei taikoma tarptautinė išimtis – leidžiama registruoti

[105] Decision of FIFA Dispute Resplution Chamber. 2006 February 21 // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/26690_670.pdf. Prisijungimo laikas:2008-11-15;

sportininką profesionalą ir ne per registravimo periodą tik su sąlygą, kad šio sporto veiklos sutartis su ankstesniu klubu yra pasibaigusi iki registravimo periodo pabaigos. Todėl, nors KKS įstatymas nereikalauja jokios registracijos, būtina atsižvelgti į sporto federacijų nuostatus ir taisykles (juolab, kai KKS įstatymas įpareigoja laikytis tarptautinių bei nacionalinių sporto federacijų nuostatų ir taisyklių), kuriose, kaip pastebėjome, sporto veiklos registracijos reikšmė yra akivaizdi.

3.2. Sporto veiklos sutarties šalys

Sporto veiklos sutarties apibrėžimas, pateiktas KKS įstatymo 2 straipsnio 17 dalyje, mums nurodo galimas sporto veiklos sutarties šalis. Sporto veiklos sutartis yra dvišalė, kadangi šalis sieja priešpriešiniai reikalavimai. Viena iš sporto veiklos sutarties šalių gali būti: sportininkas profesionalas, sportininkas neprofesionalas, treneris. Kitoje pusėje yra sporto organizacija. Panagrinėsime kiekvieną iš šių galimų variantų.

KKS įstatymo 2 straipsnyje 19 dalyje pateikta sportininko profesionalo sąvoka. Sportininkas profesionalas – sportininkas, už rengimąsi varžyboms ir dalyvavimą jose gaunantis atlygį iš sporto organizacijos, su kuria jis yra sudaręs sportinės veiklos sutartį. Taigi, sportininko profesionalo požymis, visų pirma, yra sportininko gaunamas atlygis iš sporto organizacijos. Be to, toks atlygis yra gaunamas sporto veiklos sutarties pagrindu. Priminsime, jog sportininko profesionalo atlygis už sportinę veiklą yra privaloma sporto veiklos sutarties sąlyga, remiantis KKS įstatymo 35 straipsniu. Pažymėtina, jog KKS įstatymas nereglamentuoja minimalaus atlygio dydžio, kurį gavęs sportininkas įgautų profesionalo statusą.

KKS įstatymas nepateikia sportininko – mėgėjo sąvokos, tačiau, manytina, jog tai yra sportininkas, sistemingai besitreniruojantis, dalyvaujantis sporto varžybose, siekiantis kuo geresnių sporto rezultatų, nuosekliai didinantis savo sportinį meistriškumą, kuris gali sudaryti sporto veiklos sutartį, tačiau už tai negaus atlygio. Tai konstatuotina iš KKS įstatymo 35 straipsnio 5 dalies, kuri teigia, jog sporto veiklos sutartys gali būti sudaromos ir su sportininkais, kurie neįgyja sportininko profesionalo statuso. Tuomet, tokioms sutartims taikomos KKS įstatymo 35 straipsnio 2 dalies nuostatos, išskyrus sąlygą, numatytą minėto straipsnio 2 dalies 5 punkte dėl atlygio už sporto veiklą.

Šioje vietoje vėl pažvelgsime į sporto federacijų taisykles. Konkrečiai vėl minėsime FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisykles, bei LFF varžybų nuostatus, kadangi čia kiek kitaip reglamentuojami futbolininkai profesionalai, bei futbolininkai – mėgėjai. Pagal FIFA taisyklių 2 straipsnio 2 dalį, futbolininkas profesionalas yra žaidėjas, kuris: yra sudaręs rašytinę sporto veiklos sutartį su klubu bei gauna atlygį, kurio suma didesnė nei jo patiriamos išlaidos, susijusios su futbolo veikla. LFF 2008 m. varžybų nuostatose nustatyta, jog mėgėjai yra futbolininkai, „kurie nė karto

nėra gavę jokio atlyginimo už futbolo žaidimą, išskyrus jų turėtų faktinių išlaidų, susijusių su futbolo žaidimu, kompensavimą"[106]. Taip pat nustatyta, jog „kelionės, nakvynės, draudimo, aprangos įsigijimo ir kitų išlaidų, atsiradusių dėl dalyvavimo futbolo varžybose, kompensavimas neturi įtakos mėgėjo statusui. To pasekoje, profesionalais pripažįstami žaidėjai, kurie be minėtų išlaidų kompensavimo, už futbolo žaidimą bent kartą yra gavę atlyginimą. Taigi, kaip matyti, futbolo federacijų mėgėjo ir profesionalo suvokimas šiek tiek skiriasi nuo nacionalinės teisės aktu reguliuojamų taisyklių.

Mūsų paminėtose futbolo federacijų taisyklėse nustatyti žaidėjų profesionalų bei megėjų apibrėžimai yra reikšmingi futbolininkų registracijos tvarkai. Futbolininkams mėgėjams nėra taikomi tam tikri registracijos apribojimai, kaip antai – registravimo periodo taisyklės. Be to, futbolininkų profesionalų sporto veiklos sutarties registracija yra mokama. Taip pat žaidėjo profesionalo ar mėgėjo statusas gali būti svarbus veiksnys, kai klubas siekia treniruočių kompensacijos[107] ar išmokos pagal FIFA nustatyta solidarumo mechanizmą[108].

Sportininko profesionalo, pagal KKS įstatymą, statusas nuo sportininko mėgėjo statuso skiriasi kai kuriomis galimybėmis įgyvendinti tam tikras teises. Visų pirma reikia paminėti tai, kad tik sportininkai profesionalai, remiantis KKS įstatymo 38 straipsniu, turi teisę steigti asociacijas savo sportinės veiklos interesams ginti. Pažymėtina, jog senoji KKS įstatymo redakcija numatė sportininkams profesionalams teisę steigti profesines sąjungas. Pastebėjome, jog LR profesinių sąjungų įstatymas[109] suteikia sąjungoms streiko teisę. Sportininkų profesionalų asociacijos galėtų būti veiksmingas užtikrinant sportininkų interesus. Taip pat verta paminėti, jog KKS įstatymo 39 straipsnis numato sportininkams profesionalams būti atstovaujamiems savo įgaliotų atstovų (kalbama apie sporto agentus). Agentams reikalavimus nustato bei juos atestuoja sporto federacijos nustatyta tvarka.

Sporto veiklos sutartį gali sudaryti ir treneriai. Treneris, pagal KKS įstatymo 2 straipsnio 2 dalį, yra asmuo, sporto (šakos) federacijos (nacionalinės arba tarptautinės) nustatyta tvarka įgijęs kvalifikaciją ar kvalifikacinę kategoriją, kurios nors sporto šakos specialistas, turintis teisę rengti ir rengiantis sportininkus arba komandą varžyboms. Pastebėtina, jog ši sąvoka nėra tiksli, kadangi, remiantis KKS įstatymo 9 straipsniu, trenerių kvalifikacinius reikalavimus gali nustatyti ir Kūno kultūros ir sporto departamentas.

Be to, svarbu prisiminti, jog minėto įstatymo 28 straipsnis nustato, jog treneris su organizacijomis gali pasirašyti darbo sutartį arba vykdyti individualią veiklą, kaip ji apibrėžiama

[106] 2008 m. LFF varžybų nuostatų 133 punktas.
[107] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player. Article 20.
[108] Ibid. Article 21.
[109] Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas // Valstybės žinios. 1991, Nr. 34-933.

Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme. Taigi, treneris gali su sporto organizacija sudaryti darbo sutartį, ir tik vykdydamas individualią veiklą, treneris su sporto organizacija privalo pasirašyti sportinės veiklos sutartį, numatytą įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje, išskyrus 6, 7 ir 12 punktuose nurodytas nuostatas.

Praktikoje paplitusi tvarka, kai trenerius bei sporto organizacijas sieja darbo sutartimi paremti teisiniai santykiai. Tiesa kai kurių sporto šakų, pavyzdžiui krepšinio bei futbolo, klubuose buvo sudaromos sporto veiklos sutartys su vyriausiasiais treneriais. Darbo santykiais pagrįstas trenerių bei sporto organizacijų bendradarbiavimas dažnai sutinkamas sporto mokyklose, akademijose, kur reikalingas tęstinis ir ilgalaikis trenerių darbas, o trenerių funkcijos labiau atitinka darbą LR DK[110]prasme.

Kalbant apie sporto federacijų reikalavimų įtaką, pažymėtina, jog jų reikalavimai privertė sporto organizacijas iš esmės pakeisti nusistovėjusią tvarką. Šioje vietoje paminėtinas profesionalus futbolas Lietuvoje. Jau kartą minėjome LFF klubų licencijavimo taisykles. Šios taisyklės buvo pradėtos taikyti klubams, po to kai UEFA pradėjo klubų licencijavimo politiką. Šiuo metu galioja UEFA (*UEFA Club Licensing System Manual V2.0*[111]). Remiantis šiuo dokumentu, LFF nustato klubų licencijavimo taisykles Lietuvoje ir jas suderina su UEFA. LFF organizuoja licencijavimo procesą pagal klubų licencijavimo taisykles. Futbolo klubai, siekiantys įgyti atitinkamą licenciją bei kartu teisę dalyvauti LFF, o taip ir UEFA organizuojamose varžybose, privalo atitikti nustatytus teisinius, personalo administravimo, sporto, infrastruktūros bei finansinius kriterijus. Klubas, norintis įgyvendinti personalo ir administravimo kriterijus, privalo būti sudaręs būtent sporto veiklos sutartis su vyriausiuoju treneriu, vyriausiojo trenerio padėjėju bei jaunimo treneriais, kurių turi būti tiek, kiek privaloma jaunimo komandų – šeši. Be to, vyriausiasis treneris privalo turėti LFF išduodamą aukščiausio lygio futbolo trenerio licenciją (arba aukščiausią įmanomą UEFA diplomą, atitinkantį tam tikrą LFF ratifikuotos treniravimo konvencijos lygį), arba bet kurį galiojantį užsienyje išduotą trenerio diplomą, tolygų minėtam diplomui ir pripažintą UEFA, arba turėtų būti pradėjęs lankyti kursus tokiai licencijai gauti. Tuo tarpu vyriausiojo trenerio asistentas bei jaunimo komandų treneriai privalo turėti bent jau galiojančią „UEFA B-licenciją“ ar kitą tolygų galiojantį užsienio valstybėje išduotą trenerio diplomą, pripažintą UEFA, arba pradėję lankyti kursus atitinkamai licencijai gauti.

Kalbant tiek trenerių, tiek sportininkų veiksnumą sudaryti sporto veiklos sutartį, privalome pažiūrėti į KKS įstatymo reikalavimus. Deja, įstatymo nuostatos kalba tik apie nepilnamečius

[110] Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
[111] UEFA Club Licensing System Manual V2.0-English // http://www.uefa.com/newsfiles/358508.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

sportininkus profesionalus nuo 14 metų iki 18 metų. Jie sportinės veiklos sutartis gali sudaryti tik turėdami tėvų ar rūpintojų sutikimą. Tai analogiška nuostata LR CK 2.8 straipsnio 1 daliai. KKS įstatymas nenumato atskirų veiksnumo taisyklių treneriams, bei sportininkams (tiek mėgėjams, tiek profesionalams) iki 14 metų. Darytina išvada, jog minėtų asmenų veiksnumas turėtų būti nustatomas remiantis LR CK Antrosios knygos antruoju skirsniu. Kadangi, įstatymas nenumato minimalaus amžiaus reikalavimo sportininkui profesionalui, galima teigti, jog sportininkas gali tapti profesionalu ir neturėdamas 14 metų. Pažymėtina, kad ir sportininkas mėgėjas gali sudaryti sporto veiklos sutartis (be užmokesčio už jo veiklą). Dėl trenerių bei jų amžiaus tokių klausimų neturėtų kilti, kadangi įprasta, jog treneriu tampa patirties ir praktikos turintis asmuo.

Tiek kalbant apie sportininkus, tiek apie trenerius, būtina atkreipti dėmesį ir į sporto federacijų taisyklėse įtvirtintas nuostatas. Pavyzdžiui, LFF varžybų nuostatai teigia, jog pilnamečiai profesionalūs žaidėjai sutartis sudaro patys arba kartu su jų įgaliotais asmenimis, nepilnamečiai – nuo 12 iki 18 metų sudaro patys, kartu su tėvais ar kitais teisėtais atstovais pasirašydami sutartyse. Darytina išvada, kad futbole minimalus profesionalo amžius yra 12 metų. Tuo tarpu FIBA įtvirtintose taisyklėse nustatyta, jog tik 18 metų sulaukęs sportininkas turi teisę sudaryti profesionalią sporto veiklos sutartį.

Kalbant apie veiksnumą bei apie sportininkų galimybių sudaryti sporto veiklos sutartis ribojimą, turėtume paminėti tam tikras sporto organizacijų taisyklėse numatytas potencialias kliūtis, galinčias sutrukdyti sportininkui sudaryti sutartį su klubu. Tokios kliūtys gali būti užsieniečių limitas bei užsieniečių registracijos mokesčiai. Sportininkams, kurie turi pilietybę tos valstybės, kurioje registruotas jų klubas, nėra jokių apribojimų. Tačiau egzistuoja įvairių taisyklių, skirtų užsienio sportininkų ribojimui klubuose. Dažniausiai tokie ribojimai atsiranda siekiant suteikti galimybę būtent vietos sportininkams tobulėti[112]. Pažymėtina, jog užsieniečiu Europos Sąjungos šalyse nelaikomas Europos Sąjungos pilietis. Todėl jiems limitas netaikomas. LFF nuostatai numato, jog klubų paraiškose dalyvauti varžybose žaidėjų – užsieniečių skaičius nėra neribojamas, tačiau rungtynėse vienu metu komandos sudėtyje aikštėje gali žaisti ne daugiau kaip šeši užsienio pilietybę turintys žaidėjai. Pažymėtina, jog FIFA 2008 m. gegužės mėnesį nutarė nuo 2012 metų[113] įteisinti universalią taisyklę "6+5", pagal kurią futbolo aikštėje privalomas vietinių sportininkų skaičius bus šeši. Nors Europos Komisijos reakcija buvo gana neigiama[114]. Minimalius vietinių

[112] Steven Gerrard urges limits on foreign players // http://www.telegraph.co.uk/sport/football/international/england/2325784/Steven-Gerrard-urges-limit-on-foreign-players.html; prisijungimo laikas:2008-11-15.
[113] FIFA Thumbs-up for "Six plus Five" Rule // http://soccernet.espn.go.com/news/story?id=540901&&cc=5739; prisijungimo laikas:2008-11-15.
[114] EU gives a foreign-players limit the red card // http://euobserver.com/9/26229?rss_rk=1; prisijungimo laikas:2008-11-15

(association trained player) ir klubo (club trained player) treniruotų žaidėjų skaičius nustatomas klubams, dalyvaujantiems UEFA organizuojamose varžybose.

Registracijos mokestis yra klubo mokėtina suma už užsieniečio sportininko registravimą komandos paraiškoje dalyvauti varžybose. Pavyzdžiui, remiantis LFF 2008 m. varžybų nuostatų 130 punktu, Lietuvos futbolo klubas registruojantis žaidėją – užsienio valstybės pilietį, dalyvauti A lygoje ir dublerių pirmenybėse, privalo sumokėti 10 000 lt. registracijos mokestį. Akivaizdu, jog toks reguliavimas apsunkina sportininkų užsieniečių galimybes sudaryti sporto veiklos sutartį, kadangi klubo apsisprendimui neigiamą įtaką turi finansinis motyvas. Pažymėtina, jog nuostatose nurodyta, jog užsieniečiu laikomas sportininkas – užsienio valstybės pilietis. Praktikoje užsieniečiu laikomas ir ES valstybės – narės pilietis. Todėl kyla abejonių dėl minėtos taisyklės atitikimo EB steigimo sutarties 39 straipsniui. Nors, minėtas mokestis nėra didelis futbolo mastais, o taip pat, anot Nuostatų, gauti pinigai yra skiriami vaikų futbolo vystymui Lietuvoje, iš kurių 50% sumos yra skiriama klubų futbolo akademijoms, atitinkančioms LFF reikalavimus, 50% sumos yra skiriama nacionalinių futbolo akademijų vystymui, darytina išvada, jog ši nuostata priešinga ES teisei.

Aptarėme galimas šalis iš vienos sporto veiklos sutarties pusės. Kitoje sporto veiklos sutarties pusėje – sporto organizacija. KKS įstatymo 2 straipsnio 6 dalis įtvirtina sporto organizacijos sąvoką – teisės aktų nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo ir Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos Sąjungos valstybėje narėje ir kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigusios įmonės filialai arba švietimo ir mokslo įstaigos padalinys, vienijantis kurios nors vienos arba kelių šakų sportininkus, sportuotojus, sportininkus, sportininkus profesionalus ir jiems padedančius specialistus, taip pat rėmėjų bendrija, plėtojanti kūno kultūrą, sportą (sporto šaką), rengianti varžybas, sporto seminarus, konferencijas ir kitus renginius. Į sporto organizacijų sąvoką įeina ir sporto klubas – „teisės aktų nustatyta tvarka įsteigta juridinio asmens teises turinti organizacija ir Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos Sąjungos valstybėje narėje ir kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigusios įmonės filialai arba švietimo ir mokslo įstaigos padalinys, vienijantis kurios nors vienos arba kelių šakų sportininkus, sportuotojus, rėmėjus, plėtojantis sporto šaką ar kelias sporto šakas, ugdantis sportininkus ar komandas, siekiantis gerų sporto rezultatų, plėtojantis sveikos gyvensenos idėjas, turintis atributiką, tradicijas, gali turėti savo sporto bazę“[115].

Nors įstatymas numato, jog sportininkas sudaro sporto veiklos sutartį su sporto organizacija, vis dėlto dažniausiai yra paplitusi šalis – sporto klubas. Skiriami mėgėjiškieji bei profesionalūs sporto klubai. Sporto mėgėjų klubai yra Lietuvos Respublikos viešieji juridiniai asmenys ir Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos Sąjungos valstybėje narėje ir kitoje Europos ekonominės

[115] Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.

erdvės valstybėje įsisteigusios įmonės filialai, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus kūno kultūros ir sporto srityje, vienyti sportuotojus ir sportininkus fiziniam aktyvumui, sveikai gyvensenai, kūno kultūros ir sporto plėtrai, siekti kokybinių ir kiekybinių kūno kultūros ir sporto rezultatų. Sporto mėgėjų klubu taip pat laikomas švietimo ir mokslo įstaigos padalinys, vienijantis kurios nors vienos arba kelių šakų sportininkus, sportuotojus, rėmėjus[116]. Tuo tarpu profesionalieji sporto klubai yra Lietuvos Respublikos privatūs juridiniai asmenys ir Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos Sąjungos valstybėje narėse ir kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigusios įmonės filialai, kurių tikslas – plėtoti profesionalųjį sportą kaip ekonominę veiklą, siekti kokybinių ir kiekybinių sporto rezultatų.

KKS įstatymas nenumato sporto klubo privalomos teisinės formos. Vis dėlto, galime teigti, jog Lietuvoje labiausiai paplitusios sporto klubų formos yra asociacija bei viešoji įstaiga. Be to, sutinkama ir visuomeninių organizacijų[117], kurių teisinė forma yra išlikusi nuo galiojusio LR visuomeninių organizacijų įstatymo[118] laikų. Toks populiarumas yra siejamas su tuo, kad šios teisinės formos juridiniams asmenims, remiantis LR labdaros ir paramos įstatymo[119] 7 straipsnio 2 dalimi, gali būti suteikiamas paramos gavėjo statusas. Tereikia pateikti prašymą juridinių asmenų tvarkytojui. Paramos gavėjo statusas suteikia sporto klubui galimybę pritraukti daugiau rėmėjų. Kai teikiama parama paramos gavėjui, paramos davėjui (rėmėjui) yra taikomos LR Pelno mokesčio įstatymo[120] (toliau - PMĮ) nustatytos tam tikros sąlygos, skatinančios remti sportą – kaip paramos sumos įskaitymas į leidžiamus atsiskaitymus. Atkreiptinas dėmesys, kad žinomi užsienio sporto klubai, kurie kartu yra ir savotiškos verslo imperijos, dažniausiai yra akcinės bendrovės, o jų akcijomis viešai prekiaujama akcijų biržose.

Įstatymai nenumato jokios specifinės steigimo bei registracijos procedūros sporto klubams. Tačiau vis dėlto, steigiant sporto klubą, jo steigiamuosiuose dokumentuose turėtų būti įvardinta sportinė veikla, kurią klubas vykdys. Tai padėtų išvengti nesklandumų, kurių kartais kildavo, kai paaiškėdavo, jog sporto veiklos sutartis kartais sportininkai sudarinėdavo ne su sporto klubu, o su pašaliniu juridiniu asmeniu, kuriuos kontroliuodavo tie patys asmenys. Vėliau sportininkai laikinojo perkėlimo pagrindu būdavo „išnuomojami“ sporto klubui. Šios schemos esmė paprasta – iš žaidėjų pardavimų uždirbdavo būtent pašaliniai juridiniai asmenys, kurių forma būdavo akcinės bendrovės, todėl jų savininkai galėdavo tiesiogiai uždirbti iš žaidėjų transferų. Tuo tarpu, asociacijos ar viešosios įstaigos gautų pajamų panaudojimas privalo būti susijęs su juridinio asmens veikla. Lietuvos spaudoje buvo pasirodę pranešimų, jog sportininkai, o tiksliau futbolininkai, būdavo

[116] Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymo 14 straipsnio 2 dalis.
[117] Pavyzdžiui – Lietuvos futbolo federacija.
[118] Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 18-400.
[119] Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1818.
[120] Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 110-3992.

verčiami sudaryti sporto veiklos sutartis net ir su fiziniais asmenimis – klubų savininkais, kurie vėliau parduodami žaidėjų sportines teises galėdavo pakankamai užsidirbti. Pažymėtina, kad ir tuomet galiojo KKS įstatymo norma, pagal kurią fizinis asmuo negalėjo sudaryti sporto veiklos sutarties su sportininku, tačiau tai nesukliudė neteisėtiems veiksmams. Manytina, jog tokia situacija susiformavo dėl sporto federacijos neveiksnumo bei pačių sportininkų abejingumo.

Panaši situacija, kai pašaliniai asmenys bandydavo pasipelnyti iš futbolo transferų, sulaukė didelio dėmesio visame pasaulyje. 2006 metų rugpjūtį futbolo pasaulį nustebino[121] žinia, jog iš pažiūros finansiškai kuklus Anglijos aukščiausiosios „Premier“ lygos klubas „West Ham United“ įsigijo iš karto du Argentinos rinktinės, kuri tų pačių metų Pasaulio futbolo čempionate pasirodė gana gerai, futbolininkus – puolėja Carlos‘ą Tevez‘ą bei saugą Javier‘ą Mascherano‘ą iš Brazilijos klubo „Corinthians“. Paaiškėjo, jog „West Ham United“ nemokėjo jokios perėjimo kompensacijos, išskyrus 5 mln. svarų išmoką agentui, o su šiuo perėjimu buvo tiesiogiai susijusi kompanija „MSI“, kuri išpirko žaidėjų teises iš jų ankstesnio klubo, perleido žaidėjus anglų klubui, tačiau sau pasiliko visas iš žaidėjų kylančias komercines teises, kaip atvaizdo naudojimas, reklaminiai susitarimai ir pan[122]. Be to, „West Ham United“ prisiėmė įsipareigojimą parduoti žaidėjus kitiems klubams, kai tik yra pasiūloma atitinkama kaina. Be abejo, didžioji dalis turėjo būti pervedama „MSI“. Po šio įvykio FIFA ėmėsi veiksmų ir iniciavo FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių pakeitimą. Jos buvo papildytos 18bis punktu, nustatančiu draudimą klubams sudaryti susitarimus su trečiąja šalimi, kurie leistų minėtai šaliai įgyti galimybę daryti įtaką sporto veiklos sutarčių sudarymui, transferams, jų nepriklausomumui, politikai bei komandų pasirodymui[123]. Už šios taisyklės nesilaikymą FIFA Drausmės komitetas gali taikyti numatytas sankcijas. Taigi, nuo to laiko yra užtikrinama, jog sporto veiklos sutartis futbolininkai sudarinės tiesiogiai su futbolo klubais.

Deja tenka konstatuoti, jog Lietuvoje dėl nepakankamo išprusimo, o galbūt ir dėl informacijos stokos, KKS įstatymo nuostata dėl sporto organizacijos kaip privalomos sporto veiklos sutarties šalies ne visada yra įgyvendinama. Šioje situacijoje, manytina, aktyvios turėtų būti sporto federacijos, o patys sportininkai, siekdami nenukentėti, turėtų būti apdairesni bei dažniau konsultuotis su teisininkais.

[121] Hammers complete Tevez, Mascherano deal. http://soccernet.espn.go.com/news/story?id=377632&cc=5739; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[122] “Super Agent” doubles up as West Ham takeover nears. http://www.telegraph.co.uk/sport/football/2345164/'Super-agent'-doubles-up-as-West-Ham-takeover-nears.html; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[123] Dokumento originalus tekstas: “*No club shall enter into a contract which enables any other party to that contract or any third party to acquire the ability to infl uence in employment and transfer-related matters its independence, its policies or the performance of its teams*”.

3.3. Sporto veiklos sutarties dalykas

Remiantis civilinės teisės teorija[124], sutarties dalykas yra sutarties šalių veiksmai ar neveikimas dėl civilinių teisių objektų, įgyjant, pakeičiant ar prarandant teises į juos. Pagal sporto veiklos sutartį, sportininkas profesionalas, sportininkas ar treneris ir sporto organizacija sudaro susitarimą, kuriuo sportininkas profesionalas, sportininkas ar treneris įsipareigoja rengtis sporto varžyboms arba rengti sportininkus, dalyvauti varžybose laikantis nustatytos sporto organizacijos vidaus tvarkos, o sporto organizacija įsipareigoja mokėti atlygį už sportinę ar treniravimo veiklą ir užtikrina pasirengimo ir dalyvavimo varžyboms sąlygas ir jose dalyvauti, taip pat įsipareigoja vykdyti kitas sutartyje numatytas sąlygas.

Taigi, sporto veiklos sutarties dalykas yra tokie šalių veiksmai: sportininko įsipareigojimas rengtis sporto varžyboms ir dalyvauti jose paklūstant nustatytai sporto organizacijos vidaus tvarkai, bei sporto organizacijos įsipareigojimas mokėti Sportininkui atlyginimą bei užtikrinti sąlygas pasirengti ir dalyvauti varžybose. Aišku, dalykas priklauso nuo to, ar sporto veiklos sutartis sudaroma su sportininku – profesionalu, mėgėju ar treneriu. Jei sporto veiklos sutartis sudaroma su mėgėju, dalykas neapima sporto organizacijos įsipareigojimo mokėti atlyginimą. Jei sporto veiklos sutartis sudaroma su treneriu, sporto veiklos sutarties dalyką sudarys kiek skirtingi šalių veiksmai.

Kartais išgirstame terminą „žaidžiantysis treneris“[125]. Tokia sąvoka suponuoja situaciją, kai tas pats asmuo yra sulygęs su sporto organizacija ir dėl sportininko ir tuo pačiu metu dėl trenerio funkcijų vykdymo. Kyla klausimas – kokio tipo sporto veiklos sutartis būtų sudaroma? Ar tai būtų viena sporto veiklos sutartis, kurios objektas būtų ir asmens įsipareigojimas rengtis sporto varžyboms ir dalyvauti jose paklūstant nustatytai sporto organizacijos vidaus tvarkai ir kartu rengti sportininkus? O gal būtų sudaromos dvi atskiros sporto veiklos sutartys? Manytina, jog šioje situacijoje sutarties šalys galėtų pasirinkti bet kurį variantą ir šis neprieštarautų KKS įstatymo reikalavimams. Tačiau, būtina atkreipti dėmesį į sporto federacijų nuostatus bei taisykles.

Verta atkreipti dėmesį į pačią sporto veiklos sąvoką. Būtina įvertinti, ar veikla, kuria užsiima asmuo pagal sporto veiklos sutartį, priskirtina sporto kategorijai. Tokiu atveju reikėtų žiūrėti į sporto šaką, jos organizavimo lygį bei jos tarptautinį ar nacionalinį pripažinimą.

3.4. Sporto veiklos sutarties turinys.

Remiantis civilinės teisės teorija[126], sutarties turinys yra sutarties sąlygos. O sutarties sąlygos yra sutarties šalių sutartos teisės ir pareigos. Teigiama, jos „teisės doktrinoje sutarties

[124] D. Ambrasienė ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: LTU leidybos centras, 2006. P.159.
[125] „Atlantas liko be vyriausiojo trenerio“. http://www.ve.lt/?data=2006-03-06&rub=1065924811&id=1141578106; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[126] D. Ambrasienė ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: LTU leidybos centras, 2006. P.159..

sąlygas įprasta skirstyti į esmines, įprastines ir atsitiktines“[127]. Esminės sutarties sąlygos yra tokios sąlygos, kurios „būtinos ir pakankamos tam, kad sutartis būtų sudaryta ir sukurtų šalims teises ir pareigas“. Jei nebūtų suderintos visos esminės sąlygos, sutartis negalėtų būti laikoma sudaryta. Įprastinės ir atsitiktinės sąlygos neturi tiesioginės įtakos sutarties sudarymui bei jų, anot autorių[128], nebūtina įtraukti į sutartį, kadangi jos suformuluotos įstatyme ar kitame norminiame akte. Atsitiktinės sąlygos neturi reikšmės sutarties sudarymui, bet šalys jas turi įtraukti į sutartį. O jeigu jos, šalių susitarimu yra įtraukiamos, jų privaloma laikytis.

Svarbiausia aptarti sporto veiklos sutarties esmines sąlygas. Pastebėtina, jog esminės sąlygos teisiškai reikšmingos ne vien dėl to, jog be jų sutartis laikoma nesudaryta. Jos reikšmingos ir dėl to, kad jų pažeidimas gali būti pagrindu nutraukti sutartį vienašališkai[129]. Esminėmis sąlygomis, visų pirma, laikytinas sporto veiklos sutarties dalykas. Sporto veiklos sutarties dalykas priklauso nuo to, su kuo sporto organizacija sudaro sporto veiklos sutartį. Kaip minėjome, sporto veiklos šalimis gali būti tiek sportininkas profesionalas, tiek sportininkas – mėgėjas, o nuo to priklausys sutarties dalykas. Sportininko mėgėjo sporto veiklos sutarties su sporto organizacija esminė sąlyga nebus jo atlyginimas, kadangi KKS įstatymas numato, jog tik profesionalai gali gauti atlygį iš sporto organizacijos už sportinę veiklą. Tuo tarpu, trenerio ir sporto organizacijos sporto veiklos sutarties esminė sąlyga negalės būti trenerio įsipareigojimas ruoštis varžyboms. Vis dėlto, manytume, jog nagrinėjant sporto veiklos sutarties esmines sąlygas, vertėtų apsistoti ties sportininkais profesionalais, kadangi jų sporto veiklos sutartys yra labiausiai reglamentuotos. Tad tyrimo nukreipimas į sportininkus profesionalus galės geriau atskleisti sporto veiklos sutarties esmę.

Sportininko profesionalo ir sporto organizacijos sporto veiklos sutarties esminė sąlyga yra sutarties dalykas – sportininko įsipareigojimas rengtis sporto varžyboms ir dalyvauti jose paklūstant nustatytai sporto organizacijos vidaus tvarkai, bei sporto organizacijos įsipareigojimas mokėti sportininkui atlyginimą bei užtikrinti sąlygas pasirengti ir dalyvauti varžybose. Šios sąlygos įstatyme nėra detalizuotos, o LR teismuose nebuvo kvestionuotos, taigi bandysime pateikti tam tikras hipotezes dėl galimų šių sąlygų interpretavimo.

Panagrinėsime kiekvieną iš šių veiksmų, sudarančių dalyką ir esančių esmine sutarties sąlyga, atskirai. Visų pirma, aptarsime sportininko įsipareigojimą rengtis sporto varžyboms ir dalyvauti jose. Tai yra pagrindinis ir kertinis sportininko profesionalo įsipareigojimas sporto organizacijai. Sporto organizacijos, t.y. klubo komanda dalyvauja sporto federacijų

[127] Ten pat
[128] Ten pat.
[129] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas.// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

organizuojamose varžybose, o komandos formuojamos iš sportininkų profesionalų. Todėl sporto organizacija privalo turėti teisę naudotis sportininkų paslaugomis sporto varžybų metu. Sporto organizacija sudaro sporto veiklos sutartį su sportininku siekdama pasitelkti sportininko profesionalo talentą, jo meistriškumą, kartais ir patirtį bei šias savybes panaudoti siekiant sporto organizacijos veiklos tikslų. Natūralu, jog vienas pagrindinių sporto organizacijos tikslų yra kuo geresnis pasirodymas sportinėse varžybose, kuris garantuoja ir ekonominę naudą, tad sporto organizacija savo dispozicijoje suinteresuota turėti geriausius sportininkus optimaliausios būklės. Manytina, jog sportininko įsipareigojimas dalyvauti varžybose kaip esminė sutarties sąlyga apima sportininko profesionalo pareigą atlikti visus būtinus veiksmus, kuriuos reikia atlikti siekiant dalyvauti varžybose. Tokie veiksmai priklauso ne tik nuo kitų sporto veiklos sutarties sąlygų, bet ir nuo sporto organizacijos vidaus tvarkos. Tai galėtų būti elementarūs techniniai veiksmai, kaip pasirodymas rungtynių dieną sporto bazėje, sportininko įsipareigojimas startuoti varžybose. Tai taip pat galėtų būti teisės klubui suteikimas registruoti sportininką varžyboms. Sportininko įsipareigojimas dalyvauti varžyboms turėtų apimti ir jo susilaikymą nuo tokių veiksmų, kurie apsunkintų arba panaikintų sportininko galimybę dalyvauti varžybose – pavyzdžiui alkoholio arba kokių kitų svaigiųjų medžiagų vartojimą prieš varžybas, neatsargų maisto vartojimą, ar kitokius veiksmus, galinčius neleisti sportininkui dalyvauti varžybose ir taip įvykdyti savo įsipareigojimo prieš sporto organizaciją.

Sportininko profesionalo ruošimasis varžyboms taip pat yra esminė sporto veiklos sutarties sąlyga. Ši sąlyga praktiškai susijusi su sporto klubo vidaus tvarka, kadangi pasiruošimo procesas yra organizuojamas klubo. Todėl sportininkas turi atlikti visus būtinus veiksmus, ruošiantis varžybomis. Tokie veiksmai gali būti sąžiningas dalyvavimas treniruotėse, trenerių nurodymų vykdymas, įvairių testų atlikimas ir pan. Taip pat tai galėtų būti ir susilaikymas nuo tam tikrų žalingų pasiruošimo procesui veiksmų. Tokie veiksmai gali būti detalizuoti kitose sporto veiklos sutarties sąlygose.

Būtina pažymėti, jog sporto veiklos sutarties dalyko elementai – sportininko profesionalo įsipareigojimas ruoštis varžyboms bei jose dalyvauti nėra apibūdinti konkrečiais kiekybiniais, kokybiniais, individualiais požymiais, kaip gali būti apibūdintas, tarkim, pirkimo – pardavimo sutarties dalykas. Todėl, darytina prielaida, jog šios sąlygos, nors ir yra esminės, gali būti įvairiai interpretuojamos. Norint nustatyti, ar sportininkas pažeidė esminę sporto veiklos sutarties sąlygą reikėtų įvertinti įvairias aplinkybes: jo elgesį bei pastangas treniruotėse ir varžybose, įvairių testų rezultatus, žalingus įpročius ir t.t. Šiuo atveju, kiekviena situacija gali būti unikali, tad kai LR teismui ar sporto federacijos ginčų sprendimo organui tektų nagrinėti ginčus dėl esminės sutarties sąlygos pažeidimo iš sportininko pusės, reikėtų įvertinti visas aplinkybes protingumo, sąžiningumo

bei teisingumo kriterijais, atsižvelgiant į sporto federacijos taisykles, sporto šakos ypatumus bei praktiką.

Sportininko įsipareigojimas laikytis sporto organizacijos vidaus tvarkos yra dar vienas sporto veiklos sutarties dalyko elementas ir jis yra esminė sutarties sąlyga. Sportininkas, sudarydamas sporto veiklos sutartį, sulygsta ne tik dėl sutartyje išdėstytų sąlygų, tačiau ir priima įsipareigojimą paklusti sporto organizacijos vidaus tvarkai. Sąvoka „sporto organizacijos vidaus tvarka“ nėra detalizuojama. Išoriškai panašią sąvoką galime rasti LR Darbo kodekso[130] 230 straipsnyje, kuris reglamentuoja „darbo tvarką“. Darbo tvarką darbovietėje apibrėžia darbo tvarkos taisyklės, kurias darbdavys tvirtina suderinęs su darbuotojų atstovais. Jau pažymėjome ankstesniame skyriuje, jog sporto veiklos sutarčiai neturėtų būti taikomi darbo įstatymai. Todėl minėta nuostata neturėtų būti aktuali.

Pati sąvoka „sporto organizacijos vidaus tvarka“ suponuoja logišką prielaidą, jog tokia tvarka yra nustatoma vienašališkai sporto organizacijos. Tai yra klubo vidaus dokumentas, kuris priimtas teisėtai atsižvelgiant į įstatymų bei klubo įstatų reikalavimus. Vidaus tvarka yra labai svarbus ir universalus dokumentas. Jame turėtų būti įtvirtintas pasiruošimo bei dalyvavimo varžybose procesas, sportininkų, trenerių pareigos bei teisės ruošiantis varžyboms bei jose dalyvaujant, treniravimosi tvarka, organizaciniai klausimai. Be to, remiantis praktika, įtvirtinamos tam tikros drausminės taisyklės bei galimos sankcijos už tam tikrus pažeidimus, pavyzdžiui, treniruotės praleidimą ar pavėlavimą į komandos autobusą.

Turint omenyje aplinkybę, jog sportininko įsipareigojimas laikytis sporto organizacijos vidaus tvarkos yra esminė sporto veiklos sutarties sąlyga, akivaizdu, jog sporto organizacija, prieš sudarant sporto veiklos sutartį su sportininku ar treneriu, privalo sportininką ar trenerį supažindinti su minėta tvarka. Sportininkas ar treneris, akceptuodamas sutarties sąlygas ir pasirašydamas sutartį, išreiškia savo sutikimą ir dėl sporto organizacijos vidaus tvarkos. Nuo sutarties sudarymo momento, vidaus tvarka sportininkui yra privaloma ir tampa sportininko sutartinės prievolės dalimi. Manome, jog aplinkybė, kad sportininkas privalo paklusti sporto organizacijos vidaus tvarkai nesuponuoja teisinio subordinacijos santykio tarp sporto organizacijos bei sportininko. Tai tiesiog tampa sutarties sąlyga tarp lygiateisių šalių. Manytina, jog sportininkas ir sporto organizacija, sudarydami sporto veiklos sutartį, gali sutarti ir dėl tam tikrų išlygų taikymo. Pavyzdžiui, aukšto meistriškumo sportininkas, kuris yra dar ir užkietėjęs rūkalius, gali susitarti su klubu, jog sutartyje

[130] Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

būtų nuostata, pagal kurią jam nebūtų taikomos drausminės priemonės už rūkymą, nustatytos sporto organizacijos vidaus tvarkoje.

Kaip minėjome, sporto organizacijos vidaus tvarka gali būti vienašališkai klubo pakeista. Tačiau mes manome, jog be sportininko sutikimo, kuris, laikantis formos reikalavimų, turėtų būti išreikštas raštu, sporto organizacija negalėtų vienašališkai pakeisti vidaus tvarkos. Tokį veiksmą būtų galima traktuoti kaip savavališką sutarties esminių sąlygų keitimą bei *pacta sund servanda* principo laužymą. Bet koks vidaus tvarkos pakeitimas turėtų būti akceptuojamas sportininko, įforminant sutarties pakeitimą. Arba, pakeitus tvarką, sporto organizacija negalėtų reikalauti iš sportininko paklusti naujajai tvarkai. Antraip, sporto organizacija, manipuliuodama savo galia keisti nustatytą tvarką, galėtų dirbtinai sukelti sporto veiklos sutarties vienašališko nutraukimo pagrindą, kai ši užsinorėtų atsikratyti sportininko. Todėl sportininkas, siekdamas užtikrinti savo interesų apsaugą, galėtų reikalauti įtraukti sporto organizacijos vidaus taisykles į sutartį kaip priedą bei pareikalauti, jog sutartis kartu su priedu būtų įregistruoti sporto federacijoje.

Toliau turėtume kalbėti apie sporto veiklos sutarties dalyką, kaip esminę sutarties sąlygą – sporto organizacijos įsipareigojimą mokėti atlygį už sportinę veiklą bei užtikrinti pasirengimo ir dalyvavimo varžyboms sąlygas. Visų pirma aptarsime sporto organizacijos įsipareigojimą sumokėti atlygį už sportinę veiklą. Pažymėtina, jog tokios apimties ši sąlyga yra tik tada, kai sporto veiklos sutartį sporto organizacija sudaro su treneriu bei sportininku profesionalu. Atlygis kompensuoja sportininko pastangas, o be to gali būti pagrindinis sportininko profesionalo finansinis šaltinis. Sporto veiklos sutarties šalys sulygsta pačios dėl tokio užmokesčio elementų. Juos aptarsime vėliau. Tačiau šioje vietoje verta paminėti, jog sporto federacijos šį įsipareigojimą traktuoja rimtai. Jau minėjome apie LFF taisyklę, kurios dėka, futbolininkas profesionalas gali tikėtis nutraukti sporto veiklos sutartį, jei klubas nesumoka atlyginimo 2 mėnesius iš eilės.

Sporto organizacijos pareiga sudaryti sportininkui tinkamas sąlygas ruoštis bei dalyvauti varžybose taip pat yra esminė sporto veiklos sutarties sąlyga. Vėlgi – ši sąlyga nėra detalizuojama pačiame įstatyme. Logiškai mąstant, tokios sąlygos tai – tinkamos treniruočių infrastruktūros sąlygos, inventoriaus suteikimas, medicininių tyrimų atlikimas, medicininė priežiūra. Sporto organizacija, remdamasi vidaus tvarka, pati organizuoja sportininkų treniruočių procesą, užtikrina galimybę dalyvauti varžybose. Galime teigti, jog kai kurios iš šių sąlygų yra detalizuojamos sporto federacijų nuostatose bei taisyklėse. Paminėtinos LFF klubų licencijavimo taisyklės[131], įpareigojančios klubus užtikrinti tinkamas treniruočių sąlygas, turėti galimybę naudotis reikalavimais atitinkančiais infrastruktūros objektas, atlikti išsamius sveikatos tyrimus sportininkams prieš prasidedant sezonui ir pan.

[131] LFF klubų licencijavimo taisyklės // http://www.lff.lt/page.php?page_title=lic_docs; prisijungimo laikas:2008-11-15.

Civilinės teisės teorija teigia, jog „esminėmis sutarties sąlygomis yra laikytinos sąlygos, kurios įstatyme arba kitame teisės akte nurodytos kaip esminės“[132]. KKS įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog Sportinės veiklos sutartyje (toliau šiame straipsnyje – sutartis) turi būti nurodyta: sporto organizacija, sportininko profesionalo asmens tapatybę patvirtinantys duomenys, šalių teisės ir pareigos, sportininko profesionalo įsipareigojimai laikytis sporto organizacijos, tos sporto šakos federacijos ir tarptautinių federacijų, kurioms priklauso sporto organizacija, nustatytų taisyklių ir kitų nuostatų, sportininko profesionalo atlygis už sportinę veiklą, sportininko profesionalo privalomojo sveikatos draudimo sąlygos, pasirengimo varžyboms ir varžybų metu sportininko profesionalo sveikatai padarytos žalos atlyginimo tvarka, sportininko profesionalo teisė į poilsį, sutarties galiojimo laikas, šalių atsakomybė už sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą, sutarties įsigaliojimo ir nutraukimo sąlygos, nepilnamečio sportininko profesionalo mokymosi sąlygos, kitos sąlygos. Darytina išvada, jog šio sąlygos yra esminės. Be to, šios sąlygos yra privalomos sporto veiklos sutarčių rūšiai, o tai yra dar vienas pagrindas pripažinti sutarties sąlygas esminėmis. Toliau aptarsime kiekvieną iš šių sąlygų.

Pirmosios dvi sąlygos – sporto organizacijos bei sportininko profesionalo asmens tapatybę patvirtinantys duomenys nekelia didesnių klausimų bei dėl jų, tikėtina, nekils problemų. Privaloma sporto veiklos sutarties sąlyga yra šalių teisės ir pareigos. Tokios teisės ir pareigos nėra kaip nors reglamentuojamos įstatyme. Nėra jokio pavyzdinio ar baigtino šių sąlygų sąrašo. Taigi, tai yra pačių šalių valios suderinimo rezultatas. Manytina, jog turimos galvoje tos šalių teisės ir pareigos, kurios nėra privalomos suderinti remiantis kitais KKS įstatymo 35 straipsnio 2 dalies punktais. Tokios sąlygos gali būti labai įvairios ir apimti skirtingus sporto veiklos aspektus. Dažnai tokios sąlygos detalizuoja sutarties dalyką ir objektą, tarkim sportininko įsipareigojimą ruoštis varžyboms ir dalyvauti jose. Be to, tai galėtų būti sportininko įsipareigojimas sutarties galiojimo metu nevažinėti motociklu[133], arba be klubo sutikimo čiuožti snieglente[134], ar kitos sąlygos, skirtos sumažinti sutarties vykdymo kokybės riziką. Tokios sąlygos laikytinos atsitiktinėmis, tačiau šalys gali susitarti, kad jas pažeidus atsirastų pagrindas sutarties nutraukimui.

Sporto klubų veikla dažnai neapsiriboja dalyvavimu varžybose. Sporto klubai, pavyzdžiui didieji Europos futbolo klubai, užsiima aktyvia ir pelninga ekonomine veikla. Klubo ekonominės veiklos priemonės gali būti susijusios tiesiogiai su sportininkų vardų, atvaizdų panaudojimu. Klubas ir sportininkai sporto veiklos sutartyse turėtų sulygti ir dėl šių sąlygų. Klubai ir sportininkai gali susitarti ir dėl kitų įvairių teisių ir pareigų, kurių įtvirtinimas sutartyje neprieštarautų

[132] D. Ambrasienė ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: LTU leidybos centras, 2006. P.159.

[133] D. Voveris. Nepamatuota rizika ir grėsmė karjerai // http://www.basketnews.lt/news-17448-nepamatuota-rizika-ir-gresme-karjerai.html; prisijugimo laikas:2008-11-15.

[134] Ten pat.

imperatyvioms teisės normoms. Manytina, jog šalių teisės ir pareigos, kurios nėra privalomos pagal įstatymą ar sporto federacijų taisyklės nėra esminės. Tai taip pat atsitiktinės sutarties sąlygos.

Dar viena privaloma sąlyga yra sportininko profesionalo įsipareigojimai laikytis sporto organizacijos, tos sporto šakos federacijos ir tarptautinių federacijų, kurioms priklauso sporto organizacija, nustatytų taisyklių ir kitų nuostatų. Tokia norma galėtų būti tiesiogiai būti perkeliama į sutartį. Jau kalbėjome apie sportininko esminį įsipareigojimą laikytis klubo vidaus tvarkos. Ankstesniuose skyriuose jau aptarėme tarptautinių ir nacionalinių sporto federacijų taisyklių svarbą iš sporto veiklos sutarties kylantiems santykiams, tad šių taisyklių privalomumas yra visiškai suprantamas. Nepaminėjome pačių žaidimo taisyklių laikymosi pareigos. Sportinė dvasia asocijuojasi su garbingo žaidimo principais bei sąžiningu sportininkų elgesiu, dėl tarptautinių sporto federacijų priimtų žaidimo taisyklių (pavyzdžiui FIFA patvirtintos futbolo taisyklės)[135] laikymasis yra svarbi sportininko pareiga.

Sportininko profesionalo atlygis už sportinę veiklą yra klubo įsipareigojimo mokėti atlygį detalizavimas. Klubo įsipareigojimas mokėti atlygį yra akivaizdus ir privalomas *per se*. Tačiau šalys pačios susitaria dėl atlygio mokėjimo sąlygų. Tai visų pirma yra atlygio dydis per tam tikrą periodą. Tai galėtų būti mėnesinis atlygis, savaitinis atlygis ar kito periodiškumo išmoka sportininkui, kurią klubas privalo mokėti sporto veiklos sutarties laikotarpiu. Tai ypač būdinga komandinių sporto šakų, kurių sezonas gana ilgas, sportininkams. Klubas ir sportininkas gali susitarti ir dėl tam tikrų motyvuojančių premijų sportininkui, jei pastarasis ar jo komanda pasiektų sutartyje numatytų rezultatų. Tarkime, tai galėtų būti premija sportininkui, jei komanda laimi čempionatą ar užima prizinę vietą. Praktikoje dažna vienkartinė išmoka sportininkui vien tik už sporto veiklos pasirašymą (*signing on a fee*). Atlygio mokėjimas sportininkui yra esminė sąlyga, todėl ir kitos su atlygio mokėjimu susijusios aplinkybės yra labai svarbios sporto veiklos sutarčiai.

Antrame skyriuje jau nagrinėjome sportininko profesionalo privalomojo sveikatos draudimo klausimą. Minėjome, jog ankstesnėje KKS įstatymo redakcijoje buvo nustatyta pareiga sporto organizacijai apdrausti žaidėją. Tačiau dabar šis klausimas privalo būti nusistatytas šalių. Pažymėtina, jog susiklostė praktika, kai klubas įsipareigoja apdrausti sportininko sveikatą jo sutarties vykdymo metu.

Kalbant apie pasirengimo varžyboms ir varžybų metu sportininko profesionalo sveikatai padarytos žalos atlyginimo tvarką, verta pažymėti, jog ši sąlyga susijusi su sportininko profesionalo privalomojo sveikatos draudimo sąlyga. Apdrausdama sportininką, sporto organizacija išvengia galimo atsakomybės dėl sportininko sveikatai padarytos žalos atlyginimo. Tačiau, neverta pamiršti, kad sporto organizacijai gali kilti prievolė atlyginti žalą, atsiradusią dėl sportininko susirgimo,

[135] FIFA Laws of the game // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/federation/81/42/36/lotg%5fen.pdf; prisijugimo laikas:2008-11-15.

mirties, bendraisiais civilinės atsakomybės pagrindais, jei yra civilinės atsakomybės sąlygos, tarp kurių ir sporto organizacijos kaltė. Pavyzdžiui, sportininkas miršta varžybų metu dėl širdies veiklos sutrikimų ir paaiškėja, jog klubas neatliko išsamių sveikatos tyrimų, kurie turėjo būti atlikti remiantis sutartimi ar teisės aktais.

Sportininko profesionalo teisė į poilsį yra dar viena būtina sporto veiklos sutarties sąlyga. Sportininkas nėra darbuotojas LR DK prasme, todėl jam nėra taikomos LR DK nuostatos, reglamentuojančios darbuotojų teisę į poilsį: darbo laiką, atostogas, švenčių dienas ir pan. Visus šiuos aspektus sutarties šalys privalo aptarti pačios. Pažymėtina, jog sportininko teisė į poilsį priklauso nuo sporto organizacijos vidaus tvarkos, sporto šakos, sezono intensyvumo bei kitų aplinkybių. Pavyzdžiui, būtų sunku tikėtis futbolininkui, kurio klubas rungtyniauja Lietuvos futbolo „A Lygos“ čempionate, įgyvendinti savo teisę į poilsį vasaros metu, kada sezonas būna pačiame įkarštyje. Arba, komanda sezono gale tai pat gali suintensyvinti treniruočių grafiką, siekiant geriau pasiruošti sezono finišui. Pažymėtina, jog sporto organizacijos sprendimai dėl treniruočių intensyvumo ar kitų aplinkybių, kurios gali įtakoti teisę į poilsį, turi būti priimti remiantis sporto organizacijos vidaus tvarka ir būti pagrįsti bei teisėti.

Sporto veiklos sutarties šalys privalo sutartyje aptarti sutarties galiojimo laiką. Nei minimalaus, nei maksimalaus sutarties galiojimo laiko KKS įstatymas nenurodo. Vien sutarties galiojimo laiko nustatymo reikalavimas leidžia daryti išvadą, jog negali egzistuoti neterminuota sporto veiklos sutartis. Sporto veiklos sutartis bus terminuota, o terminai nustatomi sporto federacijų nuostatuose bei taisyklėse. FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių[136] 18 punkto antroje dalyje nustatyta, jog minimalus žaidėjų sporto veiklos sutarties galiojimo laikas gali būti nuo sudarymo dienos iki esamo sezono pabaigos, o maksimalus sutarties galiojimo terminas gali būti 5 metai. Žaidėjams iki 18 metų maksimalus sporto veiklos sutarties galiojimo laikotarpis – 3 metai. Be to, minima, jog FIFA nepripažįsta jokios sutarties sąlygos, prailginančios sezoną. FIBA taisyklės nustato maksimalų 4 metų profesionalių krepšininkų sporto veiklos sutarties galiojimo terminą.

Šalys, įgyvendindamos sutarčių laisvės principą, nusistato savo atsakomybę už sutartyje nurodytų įsipareigojimų nevykdymą. Šalys gali nusistatyti tokias sąlygas, kurios neprieštarautų imperatyvioms įstatymo normoms. Iš esmės, manytina, jog sutarties šalims gali kilti civilinė sutartinė teisinė atsakomybė už įsipareigojimų nevykdymą. Tai gali pasireikšti žalos atlyginimo normomis, įvairių formų netesybomis ir pan. Be to, būtina atsižvelgti į sporto federacijų nuostatus. Pavyzdžiui FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklėse įtvirtintos klubų ir profesionalių sportininkų

[136] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

atsakomybės sąlygos už neteisėtą vienašališką sutarties nutraukimą. Minėtos taisyklės ne tik nustato pareigą pažeidimą padariusiai šaliai atlyginti nuostolius, kaip jau minėjome antrame skyriuje dėl rumunų futbolininkų Adrian'o Mutu, tačiau ir įtvirtina sportinių sankcijų taikymą. Sportines sankcijas taiko ne tik sporto federacijų ginčų sprendimo organai, tačiau ir Sporto arbitražo teismas. Pavyzdžiui, FIFA gali nustatyti draudimą futbolo klubams tam tikrą laikotarpį registruoti naujus žaidėjus. Futbolininkams FIFA gali taikyti disvkalifikaciją tam tikram skaičiui rungtynių ar konkrečiam laikotarpiui.

KKS įstatymas taip pat reikalauja įtvirtinti sutarties įsigaliojimo ir nutraukimo sąlygas. Šios sąlygos negali prieštarauti imperatyvioms įstatymo normoms. Kaip minėjome, šioje vietoje jokiu būdu negali būti taikomi darbo įstatymai, kadangi tai yra civiliniai teisiniai santykiai. Be to, būtina atsižvelgti ir į tarptautinių bei nacionalinių sporto federacijų nustatytas taisykles, kadangi jos gali numatyti specifinius sutarčių nutraukimo pagrindus, kuriuos aptarsime kitame skirsnyje.

Nepilnamečio sportininko profesionalo mokymosi sąlygos yra aktualios, kai sporto veiklos sutartis yra sudaroma su sportininku, neturinčiu 18 metų. Tokia nuostata įtvirtinta, siekiant apsaugoti nepilnamečio interesus bei garantuoti jam teisę į išsilavinimą. Užtenka prisiminti LR Konstitucijos[137] 41 straipsnį, kuris nustato, jog asmenims iki 16 metų mokslas yra privalomas. Sporto federacijos gali taip reglamentuoti tam tikras specifines nepilnamečių sportininkų profesionalų sporto veiklos sutarčių sąlygas, tarp kurių taip pat gali būti ir mokslas. Pavyzdžiui FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 19 punktas, skirtas nepilnamečių apsaugai, reglamentuodamas išimtį iš draudimo nepilnamečių žaidėjų tarptautiniams perėjimams, įtraukia įpareigojim klubams užtikrinti teisę į mokslą ir švietimą bei teisę „siekti ne vien futbolininko karjeros"[138].

Kitos galimos sąlygos jau buvo aptartos, kai nagrinėjome sportininkų profesionalų bei sporto organizacijų teises ir pareigas. Kaip matome, KKS įstatymo norma, reglamentuojanti sporto veiklos sutartį, yra skirta būtent sportininkams profesionalams. Tuo tarpu sporto veiklos sutarties turinys, kai sutartis sudaroma su treneriu, nėra nurodoma, todėl šioje vietoje KKS įstatymas palieka neaiškumų.

3.5. Sporto veiklos sutarties vykdymas ir pabaiga

Sporto veiklos sutarties vykdymas yra sutartyje numatytų įsipareigojimų vykdymas. Sporto veiklos sutarties vykdymui galioja LR CK 6.200 straipsnyje numatyti sutarties vykdymo

[137] Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios,1992, Nr. 33-1014.
[138] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

principai: šalys privalo vykdyti sutartį tinkamai ir sąžiningai. Vykdydamos sutartį, šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis, sutartis turi būti vykdoma kuo ekonomiškesniu kitai šaliai būdu, sutartis įvykdymui privalu dėti maksimalias pastangas. Tiek sportininkas profesionalas, tiek sporto organizacija turi sutarties vykdymo užtikrinimui skirtas teisines priemones. Jau minėjome, jog sporto organizacija sutarties, bei vidaus tvarkos galimybių rėmuose, gali taikyti sportininkui tam tikras nuobaudas, jei šis tinkamai nevykdo sutarties bei ją pažeidinėja. Tuo tarpu sportininkai gali ginti savo teises, kreipdamiesi į nacionalinius bei tarptautinius sporto federacijų ginčų nagrinėjimo organus, jei sporto organizacija pažeidinėja savo įsipareigojimus. Netinkamas sutarties vykdymas gali būti pagrindas sutarties nutraukimui.

Minėjome, jog KKS įstatymas reikalauja sutarties šalims įtraukti į sutartį sutarties įsigaliojimo, bei nutraukimo sąlygas. Nutraukimo sąlygas šalys nusistato pačios, tačiau privalo laikytis tiek įstatymų, tiek sporto federacijų taisyklėse įtvirtintų reikalavimų. Turint omenyje, jog sporto veiklos sutarčiai, kaip civilinei sutarčiai taikomas LR CK, darytina išvada, jog sporto veiklo sutarčiai turėtų būti taikomos LR CK normos susijusios su sutarties bei sandorių negaliojimu. Be to, sporto veiklos sutarčiai turėtų būti taikomos LR CK nuostatos dėl prievolių pabaigos.

Kalbant apie sporto veiklos sutarties pabaigą, aktualiausia būtų aptarti sporto veiklos sutarties pabaigą, suėjus sutarties galiojimo terminui, sporto veiklos sutarties nutraukimą bendru šalių sutarimu bei sporto veiklos sutarties vienašališką nutraukimą. Kaip minėjome, sporto veiklos sutartis yra terminuota. Todėl vienas iš jos pabaigos pagrindų yra sutarties galiojimo termino suėjimas. Suėjus sporto veiklos sutartyje nustatytam terminui, šalių teisės ir pareigos pasibaigia. Sportininkai profesionalai, kurių sporto veiklos sutartys pasibaigia, įgyja taip vadinamo „laisvo agento“ statusą ir gali netrukdomai sudaryti sporto veiklos sutartis su kita sporto organizacija. Tačiau šio termino suėjimas neatleidžia sportininko ar sporto organizacijos nuo neįvykdytų prievolių. Pavyzdžiui, jei sportininkas neįvykdė kai kurių sutarties reikalavimų, tačiau suėjus sutarties galiojimo terminui, nori sudaryti sporto veiklos sutartį su kita sporto organizacija, buvusioji sporto organizacija gali sutrukdyti tokios sutarties sudarymui bei jos registracijai. Pavyzdžiui profesionaliame futbole, remiantis FIFA taisyklėmis, žaidėjui persikeliant rungtyniauti į kitą šalį, jo buvęs klubas turi išduoti buvusiai nacionalinei federacijai Tarptautinį transfero sertifikatą[139] (*International Transfer Certificate arba ITC*). Be šio dokumento futbolininkas negalės būti registruojamas naujame klube. Tad klubas turi teisę neišduoti šio dokumento, kol žaidėjas nėra įvykdęs savo įsipareigojimų. Pažymėtina, jog tokią teisę klubas turėtų naudotis apdairiai, nes nepagrįstas delsimas išduoti ITC gali užtraukti klubui sankcijas. Panašiai yra ir profesionaliame

[139] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

krepšinyje, kur galioja tiek FIBA[140], tiek nacionalinėse taisyklėse[141] įtvirtintos nuostatos dėl taip vadinamųjų paleidžiamųjų raštų (*letter of clearance*).

Pažymėtina, kad kai kada sportininkas profesionalas gali sudaryti susitarimą rungtyniauti kitame klube, dar nepasibaigus jo sporto veiklos sutarčiai. FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių 18 punkto 3 dalis nustato, jog futbolininkas be esamo klubo sutikimo gali sudaryti sporto veiklos sutartį su kitu klubu, jei jo sutartis pasibaigia po 6 mėnesių ar anksčiau. Be abejo, tokiu atveju naujoji sportininko sutartis įsigalios tik pasibaigus sporto veiklos sutarčiai su senuoju klubu. Be to, sportininkas gali būti trišalės laikinojo perkėlimo sutarties pagrindu „išnuomojamas“ kitai sporto organizacijai, tačiau jo sporto veiklos sutartis su pagrindiniu klubu, nenustoja galios.

Sporto veiklos sutarties nutraukimas abipusiu susitarimu yra kitas sporto veiklos sutarties pasibaigimo pagrindas. Tokiu būdu sporto veiklos sutarties šalys išreiškia savo valią nutraukti teisinius santykius. Tiesa, sudarydami susitarimą dėl abipusio sporto veiklos sutarties nutraukimo sportininkas ir sporto organizacija gali susitarti dėl tam tikrų sutarties nutraukimo sąlygų, pavyzdžiui kompensacijos sportininkui ir pan. Sporto veiklos sutarties abipusis nutraukimas turi būti sudarytas laikantis sporto veiklos sutarties formos reikalavimų. Be to, toks susitarimas turėtų būti registruojamas sporto federacijoje, jei to reikalauja sporto federacijos nuostatai.

Sporto veiklos sutarties vienašališkas nutraukimas yra išskirtinis sporto veiklo sutarties pabaigos pagrindas. Sporto veiklos sutartis kaip ir bet kuri kita civilinė sutartis sutarties šalims turi įstatymo galią. Sutarties šalis įpareigoja *pacta sund servanda* principas bei sutartinių santykių stabilumo reikalavimai. Šiuos principus puoselėja ne vien norminiai teisės aktai, bet ir tarptautinių bei nacionalinių sporto federacijų nuostatos. Pavyzdžiui FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklėse įtvirtina sporto veiklos sutarties pagarbos principas, todėl sutarties nutraukimas vienašališkai privalo turėti tvirtą bei, svarbiausia – teisėtą pagrindą.

Tokie pagrindai visų pirma gali būti įtvirtinti įstatymo normose, kaip antai LR CK 6.217 straipsnyje. Sporto veiklos sutarties vienašališko nutraukimo pagrindai gali būti pačioje sutartyje, kaip tai nustato LR CK 6.217 straipsnio 5 dalis. Be to, sporto veiklos sutarties vienašališko nutraukimo pagrindus gali nustatyti ir sporto federacijų taisyklės. LR CK įtvirtina taisyklę, jog šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Manytina, jog toks pagrindas gali kilti kai sutarties šalys nevykdo ar vykdo netinkamai esmines sutarties sąlygas, kurias jau aptarėme – pavyzdžiui atlygio sportininkui

[140] FIBA internal regulations 2008 // http://www.fiba.com/downloads/Regulations/Internal_Regulations_2008.pdfc.; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.

[141] Lietuvos krepšinio federacijos Taisyklės, reglamentuojančios žaidėjų perėjimus ir kompensacijas sporto (krepšinio) mokykloms (klubams) už paruoštą žaidėją // http://www.musukrepsinis.lt/public/files/Taisykles.doc; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.

nemokėjimas. Sporto veiklos sutartyje gali būti nustatyti kiti vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai – pavyzdžiui sutartis gali būti nutraukiama sporto organizacijos iniciatyva, jei sportininkas dalyvauja lažybose, kurios įtakoja jo komandos rezultatą arba vartoja draudžiamus medikamentus.

Sporto organizacijos savo nuostatose bei taisyklėse nustato sporto veiklos sutarčių vienašališko nutraukimo sąlygas. Tiesa, sporto federacija, pavyzdžiui FIBA, gali sutarties galiojimo bei nutraukimo klausimais daryti nuorodą į šalies nacionalinę teisę. Kita vertus, sporto organizacija gali pati nustatyti aiškius sporto veiklos sutarties nutraukimo principus.

Vėl žiūrime į FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisykles. Kaip minėjome, šiose taisyklėse įtvirtintas „Pagarbos sporto veiklos sutarčiai“ principas[142] ir bendroji taisyklė, jog sporto veiklos sutartis baigiasi tik suėjus terminui ar nutraukus ją šalių bendru sutikimu. Tačiau numatoma išimtis – sporto veiklos sutartis gali būti nutraukta be jokių pasekmių[143] dėl teisingo pagrindo (*just cause*). FIFA Žaidėjų statuso ir transferų taisyklių komentare[144] pabrėžiama: „teisingo pagrindo sąvoka bus įtvirtinama atsižvelgiant į atskiras bylas. Pažymėtina, kad elgesys, kuriuo pažeidžiama sporto veiklos sutartis, dar neįteisina sutarties nutraukimo dėl teisingo pagrindo. Tačiau, jei toks elgesys tęsiasi ilgą laiką, arba pažeidimai yra kartojami konkrečiu periodu ir tikėtina, kad sutartis daro žalą kitai šaliai, sutarties nutraukimas bus pateisinamas“[145].

Komentare pateikiami pavyzdžiai: Sportininkas turėtų pagrindą nutraukti sporto veiklos sutartį, jei klubas nevykdytų finansinių įsipareigojimų, tačiau pažymima, jog „kelių savaičių mokėjimo vėlavimas dar nebūtų teisingas pagrindas sutarties nutraukimui“[146]. Kitas pavyzdys būtų, kai sportininkas pažeidinėja klubo vidaus tvarką – neklauso trenerio nurodymų, ginčijasi su komandos draugais, nepasirodo treniruotėse, dingsta iš klubo bazės apie tai niekam nepranešęs ir panašiai. Vis dėlto, pažymima, kad sporto veiklos sutarties nutraukimas, kaip savotiška drausminė priemonė, neturėtų būti taikomas iš karto. Iš pradžių, rekomenduojama bandyti įtikinti futbolininką laikytis sutarties nuostatų kitomis drausminėmis priemonėmis remiantis klubo vidaus tvarka. Kaip matome, FIFA gana griežtai gina sporto veiklos sutarties stabilumo principą. Galime teigti, jog sporto veiklos nutraukimas yra kraštutinė priemonė.

Verta paminėti dar vieną FIFA taisyklę. Tai specialioji nuostata leidžianti sportininkui profesionalui nutraukti sporto veiklos sutartį dėl „teisingo sportinio pagrindo“ (Sporting Just Cause). Šio pagrindo esmė – leidimas „įsitvirtinusiam“ (*established professional*) sportininkui

[142] Dokumento originalioje redakcijoje vartojamas terminas „respect of the contract“ .
[143] FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player article. Article 14.
[144] Commentary on the Regulations for the Status and Transfer of Players // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/transfer%5fcommentary%5f06%5fen%5f1843.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
[145] Ibid. P. 39.
[146] Ibid. P. 40.

profesionalui nutraukti sporto veiklos sutartį vienašališkai, jeigu jis pasirodo mažiau nei 10 procentų oficialių klubo varžybų per vieną sezoną. Kaip pažymi komentaras, būtinos dvi sąlygos – žaidėjas privalo būti įsitvirtinęs, be to, jis privalo būti nežaidęs 10 procentų oficialių klubo varžybų. Įsitvirtinusio žaidėjo sąvoka nepateikta, tačiau komentare teigiama, jog reikia atsižvelgti į šios taisyklės paskirtį. Pagrindinis elementas yra „faktas, kad žaidėjas yra pakankamo lygio bei turi pakankamų futbolo įgūdžių, tačiau negauna pakankamos galimybės klube, todėl nori palikti klubą, kad galėtų reguliariai rungtyniauti. Ši taisyklė taikoma priklausomai nuo įvairių aplinkybių, kurios, kaip matome yra vertinamosios. Sąvoka dėl 10 procentų rungtynių jau buvo kvestionuota Sporto arbitražo teisme ir buvo pripažinta, jog ši 10 procentų taisyklė turėtų būti taikoma ne tik sužaistų rungtynių skaičiui, tačiau ir praleistam laikui aikštėje klubo oficialių rungtynių metu.

FIFA taisyklės dar įdomios tuo, jog po Bosmano[147] bylos sukeltų pasekmių, įtvirtino vadinamųjų „apsauginių periodų“ sąvoka. Apsauginis periodas reiškia sporto veiklos sutarties galiojimo laiką, per kurį sportininkas be klubo sutikimo bei dviejų klubų susitarimo negali pereiti į kitą organizaciją. Kaip minėjome, maksimali futbolo sporto veiklos sutartis gali būti 5 metų trukmės. Tačiau sportininkas gali pereiti rungtyniauti į kitą organizaciją be klubo sutikimo ir klubų susitarimo dar nesuėjus sutarties laikui. O taip yra dėl to, jog vadinamasis „apsauginis periodas“ trunka tik 3 metus nuo sutarties sudarymo dienos, jeigu sutarties sudarymo metu sportininkui dar nebuvo 28 metų ir 2 metus, jeigu sutarties sudarymo momentu sportininkui jau buvo suėję 28 metai. Pasibaigus šiam periodui, kitas klubas gali sudaryti sporto veiklos sutartį su sportininku nė neklausdamas jo esamojo klubo sutikimo. Tačiau tokiu atveju, naujasis klubas privalo sumokėti buvusiajam klubui nustatyto dydžio kompensaciją. To nepadarius, tiek klubui, tiek sportininkui gali būti taikomos sankcijos. Tačiau praktiškai toks reguliavimas įteisino sportininko teisę, suėjus „apsauginio periodo“ terminui, ieškotis naujojo klubo. O senasis, tokiu atveju, gali ir nukentėti, nes kompensacija ne visada atitiks realias klubo išlaidas dėl sportininko buvimo klube. Garsi byla nagrinėta Sporto arbitražo teisme[148] buvo susijusi su minėta taisykle. “Heart of Midlothian FC“, kurio savininkas yra Vladimiras Romanovas, žaidėjas Andy Webster‘is pasinaudojo minėta taisykle ir, vienašališkai nutraukęs sporto veiklos sutartį, perėjo į anglų “Wigan Athletic“ klubą. Sporto arbitražo teismas pripažino, jog žaidėjas pažeidė sutartį, tačiau vietoje škotų prašomos 4600000 svarų kompensacijos, priteisė tik 150000 svarų kompensaciją.

Taigi, šių taisyklių analizė leidžia daryti išvadą, kad profesionaliame sporte sutarties privalomumo principas yra labai svarbus. Už šio principo nepaisymą sporto veiklos šalys gali

[147] Žr. 40 išnašą.
[148] Award of CAS, A/1298/1299/1300 Wigan Athletic/ FC Heart of Midlothian/Webster, 2007. // http://www.tas-cas.org/d2wfiles/document/363/5048/0/CAS%201298%201299%201300%20Award.pdf; prisijungimo laikas:2008-11-15.

susilaukti piniginių bei sportinių sankcijų. Ir ne tik sporto veiklos šalys. Antai po tai, kai įvyko Prancūzijos futbolo rinktinės gynėjo Phillipe'o Mexes perėjimas iš AJ „Auxerre" (Prancūzija) klubo į AS „Roma" (Italija), tiek FIFA, tiek po to ir Sporto arbitražo teismas pripažino prancūzą neteisėtai nutraukusį sporto veiklos sutartį ir skyrė jam šešių savaičių diskvalifikaciją, o jo agentui buvo suspenduota licencija pusės metų laikotarpiui[149]. O AS „Roma" klubui, kuris, anot Sporto arbitražo teismo, neteisėtai ragino ir drasino žaidėją nutraukti sutartį[150], skirtas draudimas registruoti naujus žaidėjus dvejuose registravimo perioduose. Be to, priteista beveik 8 milijonų Eurų kompensacija.

Sporto veiklos sutarties pabaiga, kaip pastebėjome iš pateiktų praktinių situacijų, yra viena dinamiškiausių bei daugiausia diskusijų galinčių sukelti sporto veiklos sutarties problemų. Kaip jau minėjome, sporto veiklos sutarties pabaigos klausimas gali tapti gana aktualus ir mūsų šalyje dėl jau prasidėjusių bei dar, dėl nestabilios finansinės padėties sporto klubuose, prasidėsiančių ginčų. Tokių ginčų metu tiek teismai, tiek sporto federacijų ginčų sprendimo organai turės nagrinėti ir kitas mūsų aptartas, o taip pat ir nepaliestas teisines problemas, kylančias iš sporto veiklos sutarčių. Šių institucijų sprendimai ir praktika suformuos tam tikrą sporto veiklos sutarties doktriną bei, galima manyti, aiškiau nurodys jos vietą teisinėje sistemoje. Be to, gali keistis ir pats sporto veiklos sutarties teisinis reguliavimas. Sunku prognozuoti, kuriuo keliu bus einama toliau: galbūt sporto veiklos sutartis taps artimesnė darbo teisei, o gal įgaus dar daugiau civilinės teisės bruožų. Taip pat sunku būtų paneigti, kad sporto veiklos sutartis negalėtų įgauti ir tam tikros savitos, pasižyminčios išskirtiniais tik sporto veiklos sutarčiai būdingais požymiais, vietos teisės sistemoje. Vis dėlto, mes manome, kad bet kuriuo atveju sprendimus šiuo klausimu būtina priimti atsakingai, įvertinant visų šalių interesus, tačiau ypatingą dėmesį ir pagarbą reikėtų skirti sporto dvasiai bei specifikai.

[149] Mexes case: FIFA suspends players' agent's licence for six months // http://www.fifa.com/aboutfifa/federation/administration/releases/newsid=106313.html; Prisijungimo laikas 2008-11-15;

[150] CAS ends Mexes saga with €7m bill for Roma // http://www.soccerway.com/news/2005/Dec/6/cas-ends-mexes-saga-with-7m-bill-for-roma/; Prisijungimo laikas 2008-11-15;

IŠVADOS

1. Pagrindinis nacionalinės teisės aktas, reglamentuojantis sporto veiklos sutartis, yra LR Kūno kultūros ir sporto įstatymas, tačiau sutartims taikomi ir kiti norminiai teisės aktai. Sporto veiklos sutartims taip pat taikomi tarptautinių ir nacionalinių sporto federacijų statutai ir taisyklės. Tarp pastarųjų bei norminių teisės aktų įmonama kolizija, tačiau ginčų metu LR teismai atsižvelgia į sporto federacijų taisykles, o sporto federacijos ir jų ginčų sprendimo organai atkreipia dėmesį į nacionalinę teisę.
2. Tarptautinės ir ES teisės įtaka praplėtė sporto organizacijų bei sportininkų teises ir pareigas, kylančias iš sporto veiklos sutarties. ES teisės plėtra ir ETT teismo sprendimai *Bosman* ir *Meca-Medina* byloje suteikė sportininkams profesionalams ginti savo teises pasiremiant ES laisvo darbuotojų judėjimo bei konkurencijos teisės normomis.
3. Dėl pagrindinio LR teisės akto, reglamentuojančio sporto veiklos sutartį, neišsamumo, būtina nustatyti sporto veiklos sutarties teisinę prigimtį.
4. Darbo ir civilinių sutarčių skirtumų išryškinimas bei sporto veiklos sutarties analizė šių skirtumų aplinkoje, leidžia daryti išvadą, kad sporto veiklos sutartis yra civilinė sutartis. Sporto veiklos sutarties civilinę prigimtį patvirtina jos atskirų sąlygų, tokių kaip atsakomybė, teisnumas, nutraukimas civilinė prigimtis bei civilinių sutartinių principų įtvirtinimas sporto veiklos sutartyse. Nors sporto veiklos sutartis turi ir šiokių tokių darbo sutarties bruožų, iš esmės patvirtinta hipotezė dėl sporto veiklos sutarties civilinės prigimties.
5. Ne iki galo aiški išlieka LAT pozicija dėl sporto veiklos sutarties. Iš pradžių teigęs, jog sporto veiklos sutartis yra civilinė ir jai negali būti taikomi darbo įstatymai, vėlesnėje nutartyje teismas nepaneigė darbo įstatymų taikymo. Manytina, jog LAT turės galimybę pasireikšti sporto veiklos sutarčių klausimu artimoje ateityje.
6. Sporto veiklos sutarties elementų analizė dar labiau pabrėžia sporto veiklos sutarties ir jos elementų civilinę prigimtį. Tokiu būdu patvirtinta hipotezė dėl sporto veiklos sutarties pagrindinių bruožų ir elementų atitikimo civilinių sutarčių bruožams ir principams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

LR Norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios,1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-745.
3. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
5. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
6. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr.73-3085.
7. Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 9-215.
8. Lietuvos Respublikos Kūno kultūros ir sporto įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 47-1752.
9. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1818.
10. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 110-3992.
11. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas // Valstybės žinios. 1991, Nr. 34-933.
12. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas // Valstybės žinos. 1999, Nr.60-1948.
13. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1991, Nr.17-477.
14. Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 18-400.

Kiti teisės aktai:

15. 1958 metų Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo // Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208.
16. Tarptautinė konvencija prieš dopingo vartojimą sporte// Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2390.
17. Konsoliduota EB steigimo sutartis // http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:LT:pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

Specialioji literatūra:

18. D. Ambrasienė ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: MRU leidybos centras, 2006.
19. E. Baranauskas ir kiti. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: LTU leidybos centras, 2005.
20. C. Barnard. Europos Sąjungos materialinė teisė: keturios laisvės. – Vilnius: Eugrimas, 2006.
21. B. Bogusz and other. The regulation of sport in the European Union. Cheltenham Northhampton: Edward Elgar, 2007.
22. A. Chandler. Law of Contract//Oxford : Oxford University Press, 2007.
23. G. Dambrauskienė ir kiti. Darbo sutartis: sudarymas, vykdymas, nutraukimas: metodinė mokymo priemonė. Vilnius: Žalstvykslė, 2007.
24. S. Gardiner, and other. Sports Law. Abingdon: Cavendish Publishing, 2006.
25. D. Gorlova. Player Contract Stability: Russia‘s Labour Code. World Sports Law Report. // www.sportpravo.ru/content/files/WSLRnov07gorlova.pdf*; Prisijungimo laikas:2008-11-15.*

26. Independant European Sports Review // http://www.independentfootballreview.com/doc/Executive_Summary/IESR_Executive_Summary_lt.pdf; prisijungimo laikas:2008-11-15.
27. G. Infantino. Meca-Medina: a step backwards for the European Sports Model and the Specificity of Sport? // http://209.85.135.104/search?q=cache:3jOzdZwpJ1AJ:www.uefa.com/multimediafiles/download/uefa/keytopics/480391_download.pdf+meca+medina+infantino+real+sports+case&hl=lt&ct=clnk&cd=1&gl=lt; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
28. V. Mikelėnas. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2002.
29. V. Mikelėnas. Sutarčių teisė: bendrieji sutarčių teisės klausimai. Lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996.
30. I. Nekrošius ir kiti. Darbo teisė. Vadovėlis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.
31. R. Parrish. Sports law and policy in the European Union. Manchester New York: Manchester University Press, 2003.
32. V. Tiažkijus. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.
33. A. Vaišvila. Teisės teorija. - Vilnius: Justitia, 2004.
34. VMI prie FM išaiškinimas „Sporto veikla ir pajamų, gautų iš jos, apmokestinimas“ // www.vmi.lt/GetFile.ashx?fileName=SPORTININKAI_20080220_(5).doc*; Prisijungimo laikas:2008-11-15.*

Sporto organizacijų dokumentai:

35. Code of Court of Arbitration for Sports // http://www.tas-cas.org/statutes; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
36. Communication of FIFA for Players unemployed after the expiry of the registration period
37. Commentary on the Regulations for the Status and Transfers of Players http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/transfer%5fcommentary%5f06%5fen%5f1843.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
38. FIFA Player Agents' Regulations // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/playersagents%5fen%5f32511.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15
39. FIBA Arbitral Tribunal Arbitration Rules // http://www.fiba.com/downloads/v3_expe/fat/FAT_Arbitration_Rules.pdf?v1; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
40. FIBA internal regulations 2008 // http://www.fiba.com/downloads/Regulations/Internal_Regulations_2008.pdfc.; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
41. FIFA Disciplinary Code.// http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/50/02/75/disco%5f2008%5fen.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
42. FIFA Laws of the game // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/federation/81/42/36/lotg%5fen.pdf; prisijugimo laikas:2008-11-15.
43. FIFA Regulations on The Status and Transfer of Player // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/regulations%5fon%5fthe%5fstatus%5fand%5ftransfer%5fof%5fplayers%5fen%5f33410.pdf; Prisijungimo laikas: 2005-11-15.

44. FIVB Sports Regulations // http://www.fivb.org/en/volleyball/Rules/FIVBSportsRegulations2006.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
45. Lietuvos fubolo federacijos įstatai // http://www.lff.lt/docs/LFF_istatai_2007_06_16_I.pdf; Prisijungimo laikas:2008-11-15.
46. LFF klubų licencijavimo taisyklės // http://www.lff.lt/page.php?page_title=lic_docs; prisijungimo laikas:2008-11-15.
47. Lietuvos futbolo federacijos 2008 m. varžybų nuostatai // http://www.lff.lt/docs/2008m%20LFF%20Nuostatai.pdf; Prisijungimo laikas: 2008-11-15;
48. Lietuvos krepšinio federacijos Taisyklės, reglamentuojančios žaidėjų perėjimus ir kompensacijas sporto (krepšinio) mokykloms (klubams) už paruoštą žaidėją // http://www.musukrepsinis.lt/public/files/Taisykles.doc; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
49. Rules Governing the Procedures of the FIFA Players' Status Committee and the Dispute Resolution Chamber (DRC) // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/rulesgoverningtheproceduresoftheplayers%E2%80%99statuscommitteeandthedisputeresolutionchamber%5fall%5f56321.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
50. UEFA Club Licensing System Manual V2.0-English // http://www.uefa.com/newsfiles/358508.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
51. UEFA Disciplinary regulations//Edition 2006.
52. Statutes of CAS and ICA // http://www.tas-cas.org/statutes; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

Teismų, arbitražų sprendimai:

53. *R.Safronovas v. Vilniaus "Statybos" krepšinio klubas*, LAT CBS nutartis (2000, Nr. 3K-3-602/2000).
54. *Š.Kalmanovičius v. V.Romanovas*, LAT CBS nutartis (2004, Nr. Nr. 3K-3-648/2004.
55. *V.Kaušpadas v. VĮ „Atlanto" futbolo klubas*, LAT CBS nutartis (2005, Nr. 3K-3-254/2005).
56. ETT sprendimas byloje 6/74 *Walrave* ir *Koch v.* Association Union Cycliste Internationale [1974] *ECR* 1405.
57. ETT sprendimas byloje 13/76, *Dona* v. *Mantero* [1976] *ECR* 1333.
58. ETT sprendimas byloje C-415/93 *Union Royal Belges des Sociétés de Football Association ASBL & others v. Jean-Marc Bosman [1995] ECR I-4921*.
59. ETT sprendimas byloje C-519/04 Meca-Medina v. Commission [2006] ECR I-6991.
60. Award of CAS, A/1298/1299/1300 Wigan Athletic/ FC Heart of Midlothian/Webster, 2007. // http://www.tas-cas.org/d2wfiles/document/363/5048/0/CAS%201298%201299%201300%20Award.pdf; prisijungimo laikas:2008-11-15.
61. Decision of FIFA Dispute Resplution Chamber. 2006 February 21 // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/26690_670.pdf. Prisijungimo laikas:2008-11-15;
62. Decision of FIFA Dispute Resplution Chamber. 2004 November 26 // http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/114667_26_869.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

Interneto puslapiai:

63. Areštuotas „Lietuvos ryto“ turtas // http://www.krepsinis.net/news.php?news_id=78751&page=9; Prisijungimo laikas:2008-11-15.

64. „Atlantas liko be vyriausiojo trenerio“. http://www.ve.lt/?data=2006-03-06&rub=1065924811&id=1141578106; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
65. Buvę „Lietuvos ryto“ treneriai kreipėsi į teismą // http://www.krepsinis.net/news.php?news_id=69451; prisijungimo laikas:2008-11-15.
66. CAS ends Mexes saga with €7m bill for Roma // http://www.soccerway.com/news/2005/Dec/6/cas-ends-mexes-saga-with-7m-bill-for-roma/; Prisijungimo laikas 2008-11-15;
67. EU gives a foreign-players limit the red card // http://euobserver.com/9/26229?rss_rk=1; prisijungimo laikas:2008-11-15.
68. FIFA Thumbs-up for “Six plus Five” Rule // http://soccernet.espn.go.com/news/story?id=540901&&cc=5739; prisijungimo laikas:2008-11-15.
69. Hammers complete Tevez, Mascherano deal. http://soccernet.espn.go.com/news/story?id=377632&cc=5739; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
70. Mexes case: FIFA suspends players' agent's licence for six months // http://www.fifa.com/aboutfifa/federation/administration/releases/newsid=106313.html; Prisijungimo laikas 2008-11-15;
71. Prancūzijos čempionai atleido trenerį // http://www.ivartis.lt/naujienos/new.21836.prancuzijos-cempionai-atleido-treneri.html; Prisijungimo laikas:2008-11-15.
72. Steven Gerrard urges limits on foreign players // http://www.telegraph.co.uk/sport/football/international/england/2325784/Steven-Gerrard-urges-limit-on-foreign-players.html; prisijungimo laikas:2008-11-15.
73. “Super Agent” doubles up as West Ham takeover nears. http://www.telegraph.co.uk/sport/football/2345164/'Super-agent'-doubles-up-as-West-Ham-takeover-nears.html; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
74. Tarptautinės teisės aktas. http://lt.wikipedia.org/wiki/Teis%C4%97s_aktas; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.
75. D. Voveris. Nepamatuota rizika ir grėsmė karjerai // http://www.basketnews.lt/news-17448-nepamatuota-rizika-ir-gresme-karjerai.html; prisijugimo laikas:2008-11-15.
76. Žalgirio komanda žada nežaisti su Atlantu // http://www.futbolas.lt/lt/naujienos/,nid.1614; Prisijungimo laikas: 2008-11-15.

SANTRAUKA

Darbe nagrinėjama sporto veiklos sutartis kaip civilinių sutarčių rūšis, turint tikslą susipažinti su šiuo svarbiu profesionalaus sporto elementu. Atsižvelgiant į šios temos neištirtumą bei aktualumą Lietuvoje, tyrimo atspirties tašku tampa teisės aktų, reguliuojančių sporto veiklos sutartį ar darančių teisinį poveikį jai, atskleidimas. Darbe analizuojami ne vien norminiai teisės aktai bei tarptautinės sutartys, bet ir atskleidžiamas svarbus sporto organizacijų statutų bei taisyklių vaidmuo. Be to, trumpai aptariama ES teisės įtaka profesionalių sporto veiklos sutarčių reguliavimui. Nusistatant civilinių bei darbo sutarčių atribojimo kriterijus, pagrindžiama sporto veiklos sutarčių civilinė prigimtis. Aptariama ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika nagrinėjant bylas, kylančias iš sporto veiklos sutarčių. Galiausiai, nagrinėjami esminiai sporto veiklos sutarčių elementai: sutarties šalys, forma, dalykas, turinys, pabaiga bei nutraukimas. Pateikiami praktiniai pavyzdžiai iš profesionalaus sporto pasaulio. Remiantis sporto organizacijų ginčų nagrinėjimo organų bei Sporto arbitražo teismo sprendimais, formuojamos išvados dėl sporto veiklos sutarties elementų problematikos.

SUMMARY

The subject of this research is sports (employment) contract as a type of civil contract while having an aim to get acquainted with the important element of professional sports. Considering the fact that this topic has not been well investigated in Lithuania, we start our research with analysis of the legal regulation of the sports contract. The attention must be turned that not only laws and conventions of Republic of Lithuania are being analysed. As well as this, we have to pay tribute for the significant role of statutes and regulations of internationals sports bodies regarding regulation of sports contract. Furthermore, influence of the developing EU law must be also mentioned. After setting particular criteria for the difference between civil contract and labour contract the civil nature of sports contract is grounded. The research pays attention to the practice of the Supreme Court of Lithuania regarding disputes deriving from the sports contract. Finally, the crucial elements of the sports contract like parties, form, object, content, termination of the contract are analysed. The conclusions on the problems of the sports contract are being made while basing on the decisions of the dispute resolution bodies of sports federations and Court of Arbitration for Sports.